

NEFINANCIJSKO IZVJEŠTAVANJE: PRIMJER VELIKIH POSLOVNIH SUBJEKATA U HRVATSKOJ

Dupin, Jelena

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:353784>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-28**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

Jelena Dupin

**NEFINANCIJSKO IZVJEŠTAVANJE: PRIMJER VELIKIH
POSLOVNIH SUBJEKATA U HRVATSKOJ**

Završni rad

Veleučilište u Karlovcu

Poslovni odjel

Specijalistički diplomski stručni studij Poslovno upravljanje

Kolegij: Menadžersko računovodstvo

Mentor: dr. sc. Dubravka Krivačić, prof. v. š.

Matični broj studenta: 0619417005

Karlovac, siječanj 2020.

Zahvala

Posebnu zahvalu upućujem mentorici Dubravki Krivačić na samoj ideji, danim savjetima i pomoći pri izradi ovog završnog rada. Također, zahvaljujem na velikom strpljenju, susretljivosti i cjelokupnoj suradnji.

Prijateljima i kolegama upućujem zahvalu za potporu i podršku tijekom akademskog školovanja. Također, poslovnim kolegama veliko hvala za ukazano razumijevanje i podršku.

Najveći zahvalu upućujem obitelji; hvala vam na svim savjetima i bezuvjetnoj potpori tijekom mog školovanja.

Kristijane, hvala za sve do neba!

SAŽETAK

Završni rad bavi se prikazom važnosti nefinancijskog izvještavanja velikih poslovnih subjekata prema zakonodavnim regulativama i Direktivama Europske Unije. U radu će se definirati pojam nefinancijskog izvještavanja, povijesni razvoj, zakonodavni i izvještajni okviri te njegova osnovna načela. Srž rada je prikaz izvještaja najuspješnijih i najvećih poslovnih subjekata u Hrvatskoj u kojem se razmatraju ekonomska, okolišna i društvena kategorija poslovanja prema definiranim GRI smjernicama.

Ključne riječi: društveno odgovorno poslovanje, nefinancijsko izvještavanje, održivi razvoj

ABSTRACT

The final paper deals with the presentation of non-financial reporting in large business entities under the European Union's legislation and directives. The paper will define the notion of non-financial reporting, its historical development, legislative and reporting frameworks and its basic principles. The core of the paper is presenting the reports of the most successful and largest business entities in Croatia, which consider economic, environmental and social categories of business, according to defined GRI guidelines.

Key words: corporate social responsibility, non-financial reporting, sustainable development

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Predmet i cilj rada.....	1
1.2. Metode i izvori prikupljanja podataka.....	1
1.3. Struktura rada.....	1
2. RAČUNOVODSTVO ODRŽIVOSTI I NEFINANCIJSKO IZVJEŠTAVANJE.....	2
2.1. Povijesni razvoj.....	5
2.2. Struktura.....	6
2.2.1. Ekonomska dimenzija.....	7
2.2.2. Okolišna dimenzija	8
2.2.3. Društvena dimenzija.....	9
3. ZAKONODAVNI OKVIR	10
3.1. Direktiva 2013/34/EU	10
3.2. Direktiva 2014/95/EU.....	12
3.3. Zakon o računovodstvu	13
4. IZVJEŠTAJNI OKVIRI.....	15
4.1. Sustav za upravljanje okolišem i neovisno ocjenjivanje (EMAS)	15
4.2. Globalni sporazum UN-a	16
4.3. Vodeća načela o poduzetništvu i ljudskim pravima za provedbu okvirnog programa UN-a „Zaštita, poštovanje i pomoć“	17
4.4. Smjernice za multinacionalna poduzeća OECD-a	18
4.5. Norma ISO 26000	19
4.6. Tripartitna deklaracija o načelima koja se odnose na multinacionalna društva i socijalnu politiku ILO-a	20
4.7. Globalna inicijativa za izvještavanje (GRI)	21
5. NAČELA I STANDARDI NEFINANCIJSKOG IZVJEŠTAVANJA	22
5.1. Načela nefinancijskog izvještavanja	22
5.2. GRI standardi	24
5.2.1. Opći standardi	25
5.2.2. Tematski specifični podaci.....	28
6. NEFINANCIJSKO IZVJEŠTAVANJE POSLOVNIH SUBJEKATA U REPUBLICI HRVATSKOJ	41
6.1. Metodologija istraživanja	43
6.2. Rezultati istraživanja.....	44
7. ZAKLJUČAK.....	72

POPIS LITERATURE.....	73
POPIS TABLICA.....	76
POPIS SLIKA	78
POPIS GRAFIKONA.....	79

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet rada je nefinancijsko izvještavanje poslovnih subjekata u Republici Hrvatskoj prema Direktivama Europske unije. U teorijskom dijelu rada opisuje se cjelokupna problematika sastavljanja takvih vrsta izvještaja; nefinancijski izvještaj općenito, njegove glavne sastavnice i smjernice sastavljanja te načela koja su poslovni subjekti dužna poštovati kako bi zadovoljili uvjete ispravno sastavljenog nefinancijskog izvještaja. Za potrebe praktičnog dijela rada, proučeni su primjeri najvećih organizacija u Hrvatskoj te su u okviru istoga prikazani podaci iz njihovih nefinancijskih izvještaja.

Cilj rada je upoznati čitatelja sa nefinancijskih izvještavanjem koje, po određenim uvjetima, poduzetnici moraju sastavljati i prikazati na transparentan način, te ga i zainteresirati za daljnje istraživanje.

1.2. Metode i izvori prikupljanja podataka

Metode korištene pri izradi rada su metode analize i sinteze, deskriptivna i matematička metoda te metoda istraživanja za stolom. Korišteni izvori za prikupljanje podataka su stručna literatura, Internet stranice vezane uz društveno odgovorno poslovanje i promatrane poslovne subjekte te nefinancijski izvještaji istih.

1.3. Struktura rada

Rad se sastoji od sedam poglavlja. Prvo poglavlje predstavlja Uvod i upoznaje čitatelja sa predmetom, ciljem rada, metodama i izvorima korištenih pri izradi te prikaz strukture rada. Drugo poglavlje opisuje računovodstvo održivosti te njegov povijesni razvoj i dimenzije promatranja poslovanja. Treće poglavlje predstavlja tumačenja zakonodavnih okvira; Direktiva Europske unije i Zakona o računovodstvu dok četvrto poglavlje navodi izvještajne okvire. Peto poglavlje opisuje načela i GRI standarde prema kojima je izvještaj potrebno sastaviti. Šesto poglavlje prikazuje tijek nefinancijskog izvještavanja u Hrvatskoj, sa praktičnim dijelom ovog rada; informacije iz nefinancijskih izvještaja najvećih i najuspješnijih poslovnih subjekata u Hrvatskoj. Sedmo poglavlje čini Zaključak nakon kojeg slijede popisi tablica, slika i grafikona.

2. RAČUNOVODSTVO ODRŽIVOSTI I NEFINANCIJSKO IZVJEŠTAVANJE

U današnje vrijeme poslovanja sve više postoji potreba za prikazom društveno-odgovornog djelovanja poslovnih subjekata za stvaranje što boljeg imidža istih, ali i zadovoljenje zakonskih regulativa i određenih propisa. Uz pojam društvene odgovornosti često se veže pojam održivog razvoja.

Definicija održivog razvoja najčešće se podrazumijeva kao zadovoljenje potreba današnjih naraštaja bez ugrožavanja potreba budućih naraštaja. Nužno to znači i optimiziranje ekonomske i socijalne koristi za koristi u budućnosti. Primarni cilj održivog razvoja je razuman i jednako raspodijeljen stupanj ekonomskog blagostanja koji se najčešće veže uz eksploataciju resursa, investicija, tehnološkog i institucionalnog razvoja za današnje i buduće potrebe. Prema tome, postoje tri vrste održivog razvoja. Prva od njih je društvena odgovornost koja se definira kao odgovorno upravljanje prirodnim kapitalom i njegovo razumno trošenje te razvoj moralnog kapitala na društveni kapacitet. Posebna važnost pridaje se gospodarskoj održivosti koja podrazumijeva održavanje financijskog kapitala. Veća važnost bi se trebala pridati zaštiti i održavanju društvenog morala i odgovornosti. Glavna misao ekološke održivosti je zaštita izvora sirovina čime se postiže briga o prirodnom kapacitetu i istovremeno povećavanja zadovoljstvo i blagostanja ljudi jer se na taj način zaštićuje od saturacije i smanjuje povećano korištenje prirodnog kapitala.¹

U smislu poslovanja organizacija i nastanka poželjnih poslovnih modela, najčešće se spominje pojam društveno-odgovornog poduzeća. Društvena odgovornost se može definirati kao „predanost gospodarstva da pridonese održivom ekonomskom razvoju radeći s ljudima, njihovim obiteljima, lokalnom zajednicom i društvom općenito kako bi svi mogli poboljšati uvjete u kojima žive“.² Koncept društvene odgovornosti ima širok spektar značenja, prijevoda i definicija, a za većinu je novi koncept koji predstavlja upravljanje zaposlenima, etiku na radnom mjestu te odnose s poduzećima. Održivost poduzeća podrazumijeva da slijedi društvene ciljeve, pogotovo one koji su vezani za zaštitu okoliša, socijalnu pravdu i jednakost te ekonomski razvoj.³

¹ Wasserbauer B.: Osnove ekonomije, 3. dopunjeno izdanje, Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, 2010., op.cit. 352., 353.

² Bačun D., Matešić M., Omazić M.A.: Leksikon održivog razvoja, Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj, Zagreb, 2012., op.cit., str. 60.

³ Ibidem., str. 25

Tablica 1. Razine DOP-a

Prva razina DOP-a	osobna uključenost, doprinos i predanost svih zaposlenika; dio njihovih vrijednosti <ul style="list-style-type: none"> - neformalan način komunikacije, entuzijizam i pozitivan stav - poticaj unutar poduzeća - utjecaj misije i organizacijske strukture poduzeća
Druga razina DOP-a	materijalne i druge potrebe dionika (dioničari, zaposlenici, dobavljači, kupci) <ul style="list-style-type: none"> - utjecaj zakonskih regulativa - utjecaj konkurencije
Treća razina DOP-a	rezultati akcija poslovnih subjekata za ostvarivanje primarnih zadataka i briga o optimalnom korištenju resursa <ul style="list-style-type: none"> - negativan utjecaj na najmanjoj mogućoj razini - procjena troškova poduzetih akcija i koristi iz istih
Četvrta razina DOP-a	međudjelovanje između poslovnog svijeta i društva u cjelini <ul style="list-style-type: none"> - promjenjivi uvjeti poslovanja - posljedice poslovnih akcija i savjesnost pri donošenju odluka

Izvor: vlastita obrada autorice; prema Bačun D., Matešić M., Omazić M.A.: Leksikon održivog razvoja, Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj, Zagreb, 2012., op.cit., str. 62.

Na opisane teze i temeljne definicije DOP-a, nameće se dio u organizaciji koji je ključan u plasiranju takvih vrsta informacija; sektor računovodstva. Računovodstvena profesija veže se uz tri velika područja aktivnosti usko povezane uz takve radne pozicije; financijsko računovodstvo namijenjeno eksternim korisnicima, menadžersko računovodstvo namijenjeno internim korisnicima i računovodstveno izvještavanje, javno računovodstvo i revizija.⁴ Računovodstvo održivosti poseban je dio računovodstva, a može se smatrati kao nadopuna financijskom računovodstvu koje prati pozitivne i negativne učinke organizacije u smislu održivosti.

Tako se omogućuje i lakša međusobna usporedba poslovnih subjekata, poboljšanje poslovnih procesa, poboljšanje proizvoda i usluga što može jamčiti i konačnu financijsku uspješnost. Izvješćivanje o održivosti uobičajeno je u velikim organizacijama. Iako se prema ovakvoj vrsti izvješćivanja stvara otpor, mnoge europske i domaće organizacije koriste obvezu objavljivanja istoga nastojeći se prikazati kao odgovoran poslovni subjekt prikazujući svoju strategiju i korporativno upravljanje kao prednost i opći napredak za dobrobit društva. Manjim organizacijama koje tek uvode ovu vrstu odlučivanja i prikazivanja poslovanja, održivost može poslužiti kao važan alat za promicanje odgovorne poslovne prakse i poslovnih modela.

Izvještavanje o održivosti povećava disciplinu i pomaže poslovnim subjektima u promišljanju o definiranju dugoročne vizije uz podizanje svijesti o praksi održivosti kroz čitavu

⁴ Jalšenjak B., Krkač K.: Poslovna etika, korporacijska društvena odgovornost i održivost, 2. prepravljeno i prošireno izdanje, MATE marketing tehnologija, Zagrebačka škola ekonomije i menadžmenta Zagreb, 2016., op.cit., str. 537.

organizaciju. Korišću za širu zajednicu smatra se etično i odgovorno ponašanje poslovnih subjekata koji izvještavaju o održivosti, zaštitu okoliša i povećanje opće dobrobiti društva.⁵

Oblici izvještaja koji se najčešće koriste u poslovnoj praksi iskazani su u Tablici 2.

Tablica 2.: Vrste izvještaja

<i>IZVJEŠTAJ O DRUŠTVENOJ ODGOVORNOSTI</i>	<i>IZVJEŠTAJ O ODRŽIVOSTI</i>	<i>INTEGRIRANI IZVJEŠTAJ</i>
društveni i okolišni utjecaj, utjecaj upravljanja poduzećem bez financijskih pokazatelja uspješnosti poslovanja	ekonomski, okolišni i društveni utjecaji uzrokovani svakodnevnim poslovnim aktivnostima	pristup izvještavanju dionika poduzeća za veću kvalitetu informacija te produktivniju raspodjelu kapitala

Izvor: obrada autorice prema Vukić, N., Izvještavanje o nefinancijskim informacijama prema novom Zakonu o računovodstvu i Direktivi 2014/95/EU, RRIF, prosinac 2015., str. 48.

Najveća prednost nefinancijskog izvještavanja je povjerenje u organizaciju ključnih dionika, odnosno okoline sa kojom organizacija posluje; kupci, javnost i investitori. Stvaranje povjerenja od strane kupaca najvažnija je stavka istoga budući da organizacija posluje zbog njih i plasira tu vrstu prihoda u podmirenje svoga poslovanja na tržištu i ulaganja u tehnologiju.

Važnost investitora ključna je u financiranju organizacije. Investitor uvijek želi znati više o poslovanju, a osim financijskih informacija važno je utvrditi položaj organizacije na tržištu, odnosno spoznati vrijednost opravdanosti ulaganja u organizaciju. Isto se može postići i poštivanjem zakonskih regulativa i propisa čime se stvara pozitivna slika i u internoj i eksternoj poslovnoj okolini koja ju okružuje.⁶

Prednost ovakvog izvještavanja je i pokretanje konkurentskih prednosti kroz iskazivanje rizika poslovanja, korporativne strategije (misije, vizije) i prikaza opravdanosti trošenja sredstava uz prikaz istovremenih ušteda. Stvaranjem pozitivnog imidža moguće je privući nove kupce sa postojećeg, ali i potencijalnih tržišta, a putem povratne veze i proučavanjem informacija iz okoline, organizacija može iznova poboljšavati svoje poslovne aktivnosti i na taj način oslušivati želje svojih kupaca sa ciljem ostvarenja poslovne strategije i općih ciljeva zbog kojih ona i postoji.⁷

⁵ Krivačić D., Dupin J.: Zdravlje i sigurnost na radu; Standard nefinancijskog izvještavanja, VII. međunarodni stručno-znanstveni skup ZAŠTITA NA RADU i ZAŠTITA ZDRAVLJA 12.-15. IX. 2018. Zadar, Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, op.cit., str. 3.

⁶ CSR Europe 2020, GRI Empowering Sustainable Decisions in collaboration with Accountancy Europe: Member State Implementation of Directive 2014/95/EU, www.globalreporting.org, 15.07.2019., op.cit. str. 6.

⁷ Nelson M.: Is your non financial performance revealing the true value of your business to investors?; www.integratedreporting.org, 15.07.2019., op.cit., str. 8.

2.1. Povijesni razvoj

Počeci intenzivnijeg razvoja računovodstva održivosti sežu u 80-te godine prošlog stoljeća. Globalni problemi koji su uključivali klimatske promijene, onečišćenja okoliša, uskratu ljudskih prava i ekonomsku krizu potaknuli su javnu raspravu o poslovanju velikih kompanija te potrebu za buđenjem njihove svijesti o odgovornosti u poslovanju, transparentnosti i održivosti.⁸ Pod pritiskom globalnih nevladinih organizacija po prvi puta pojavljuju se njihovi izvještaji o održivosti.⁹ Izvještavanje o održivosti znatnije se razvija od sredine 1990-ih godina. Pokreću se međunarodne inicijative za promoviranje nefinancijskog izvještavanja, od kojih je najpoznatija Globalna inicijativa za izvještavanje (engl. *Global Reporting Initiative – GRI*), osnovana 1997. godine, koja je prva razvila sveobuhvatan okvir za izvještavanje o održivosti.¹⁰ Međunarodna organizacija za standardizaciju (engl. *International Standardization Organization – ISO*) objavljivanjem smjernica za društvenu odgovornost „ISO 26000“, 2004. godine, organizacijama daje upute o osnovnim načelima društvene odgovornosti, prepoznavanju društvene odgovornosti i suradnji s dionicima, ključnim temama i pitanjima koji se odnose na društvenu odgovornost i načinima integracije društveno odgovornoga ponašanja u organizaciju.¹¹ Godine 2010. osnovano je Međunarodno vijeće za integrirano izvještavanje (engl. *International Integrated Reporting Council – IIRC*) koje nastoji stvoriti globalno prihvaćeni okvir za izvještavanje o stvaranju vrijednosti poduzeća tijekom određenog vremenskog razdoblja.¹² Nefinancijsko izvještavanje kakvo danas postoji razvijalo se tijekom niza godina te je prolazilo kroz različite razvojne faze.

⁸ Krivačić, D., Antunović, M., Nefinancijsko izvještavanje: Novi izazov za korporativne računovodstvene sustave, Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku, God. 12, Br. 3-4, 2018., str. 84

⁹ The International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI), www.environmental-auditing.org (29.12.2019.)

¹⁰ Global Reporting Initiative (GRI), Empowering sustainable decisions, www.globalreporting.org (29.12.2019.)

¹¹ Hrvatski zavod za norme, www.hzn.hr (29.12.2019.)

¹² International Integrated Reporting Council (IIRC), www.iasplus.com (29.12.2019.)

Slika 1.: Razvoj nefinancijskog izvještavanja

Izvor: Krivačić, D., Antunović, M., Nefinancijsko izvještavanje: Novi izazov za korporativne računovodstvene sustave, Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku, God. 12, Br. 3-4, 2018., str. 85, prema podacima iz publikacije INTOSAI Working Group on Environmental Auditing (2017.)

S obzirom na potražnju dionika za nefinancijskim informacijama, poduzeća osim kvantitete trebaju osigurati i kvalitetu nefinancijskih informacija, odnosno trebaju objavljivati one informacije koje su dionicima relevantne.¹³ Nefinancijski izvještaji javni su izvještaji poduzeća koji internim i eksternim dionicima predočavaju korporativnu poziciju i aktivnosti vezane uz ekonomsku, okolišnu i društvenu dimenziju, odnosno nastoje opisati doprinos poduzeća održivom razvoju.¹⁴

2.2. Struktura

U drugom poglavlju ovog rada, a prema članku 1. Direktive opisano je koje informacije organizacije moraju plasirati kako bi se stekao uvid u njihovo poslovanje i učinke kojima ono rezultira na vanjsku okolinu.

Najznačajnije dimenzije utjecaja poslovanja kroz bilo koje smjernice su okolišna, društvena i ekonomska dimenzija poslovanja.

¹³ Krivačić, D., Antunović, M., Nefinancijsko izvještavanje: Novi izazov za korporativne računovodstvene sustave, Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku, God. 12, Br. 3-4, str. 85, 2018.

¹⁴ World Business Council for Sustainable Development (WBCSD), Sustainable development reporting: Striking the balance, 2002, str. 7, www.wbcsd.org (29.12.2019.)

2.2.1. Ekonomska dimenzija

Ekonomija je znanost koja izučava korištenje oskudnih i/ili rijetkih resursa među neograničenim brojem konstantnih ili mogućih potreba. Također, ekonomija izučava načine na koji ljudi, odnosno društva u cjelini zadovoljavaju materijalne potrebe uz uvjet ograničenosti resursa. Predmeti izučavanja ovoga područja najčešće su preispitivanja što, kada i za koga proizvoditi, proučavanje kretanja u cijelom gospodarstvu (kretanja cijena, proizvodnje, nezaposlenosti i vanjske trgovine), uvoza i izvoza, raspodjele dobara u procesima proizvodnje i slično. Uz mikro-, makro- i globalnu ekonomiju, u segmentu organizacija, odnosno poslovnih subjekata, važno je razumijevanje poslovne ekonomike i poslovne ekonomije.

Ekonomika poduzeća je znanstvena disciplina koja se bavi stvarnim problemima organizacije proučavajući čimbenike koji utječu na uspjeh iste uz objašnjenje obilježja tih istih čimbenika. Krajnji cilj proučavanja tijekom organizacijskih aktivnosti kroz ekonomiku organizacija je ostvarenje, odnosno maksimiziranje profita bez obzira na ciljeve nacionalne ekonomije. Konačno, u smislu ekonomike organizacije proučava samo i jedino sredstva poduzeća, elemente radnog procesa (rad i sredstva za rad, predmeti rada) i troškove (vrste, mjesta troškova, nositelje i dinamiku troškova, kalkulacije, odnos troškova i prihoda), rezultat poslovanja (dobit, gubitak, prihodi, rashodi) i mjerila uspješnosti poslovanja (rentabilnost, proizvodnost i ekonomičnost). Poslovna ekonomija pak nastoji spojiti dvije vrste ekonomije; mikroekonomiju i ekonomiku poduzeća. Ključni cilj poslovne ekonomije je postići realnu analizu i definiciju tržišta i moguće situacije na istom u kojem organizacija egzistira.¹⁵

Za ostvarenje obiju pretpostavki opisanih dijelova ekonomije, nužno je uvođenje zakonskih regulativa i poštivanje istih od strane organizacija. Nefinancijsko izvještavanje putem regulativa nacionalnog zakonodavstva i direktiva Europske unije (ukoliko je promatrana država članica iste) nudi u tome smislu uvid u poslovanje organizacija koje se ne veže striktno uz financijsko poslovanje, nego utjecaje istoga. Dakle, ekonomska dimenzija poslovanja pokazuje utjecaje organizacije na ekonomske prilike dionika i ekonomske prilike na lokalnoj, nacionalnoj i globalnoj razini. Ova kategorija prikazuje i tijekom kretanja kapitala različitih dionika unutar organizacije te glavne ekonomske utjecaje u cijelom društvu.¹⁶ Prema tome, aspekti iste se vežu uz praksu nabave, prisutnost organizacije na tržištu, ekonomski učinak i

¹⁵ Sveučilište u Splitu; www.unist.hr, radni materijali: Osnove poslovne ekonomije I. dio; literatura: Grubišić D.: Poslovna ekonomija, Ekonomski fakultet Split, Split, 2004. (04.11.2019.)

¹⁶ Global Reporting Initiative: G4 Smjernice za izvještavanje o održivosti; Načela izvještavanja i standardni podaci, op.cit., str. 48.

neizravne ekonomske utjecaje. Sastavnice ekonomskog utjecaja iskazuju se većinom u brojčanom obliku, dok se ostali dijelovi dimenzije prikazuju opisno ili u postotku.¹⁷

2.2.2. Okolišna dimenzija

Okoliš se može definirati kao cjelokupno okruženje organizama i njihovih zajednica koje im omogućuje rast i razvitak. U smislu poduzeća, okoliš se može također definirati kao okruženje u kojem poduzeće egzistira i obavlja svoje poslovne aktivnosti, gledajući i sa aspekta prirodnog okruženja i poslovne okoline. Kada se govori o okolišnoj dimenziji u izvještavanju o okolišu, prvenstveno se orijentira ka utjecaju poduzeća na živu i neživu prirodnu okolinu poput zraka, vode, tla i Zemljine kore, biljnog i životinjskog svijeta.

Aspekt okoliša u izravnoj je vezi sa djelovanjem poduzeća pri čemu je važno prepoznati i odrediti ključne utjecaje na okoliš na nacionalnoj i globalnoj razini. Pri odabiru je nužno odrediti najznačajnije aspekte, postaviti ciljeve i prirediti plan kako ih postići, a te akcije podrazumijevaju kontrolu i nadzor u određenim odmacima. Poduzeća najčešće trebaju razmotriti ispuštanja u zrak, vodu, tlo, uporabu kemikalija, sirovina, prirodnih resursa i energije, utjecaj proizvoda i usluga, otpada te ostalih čimbenika štete na okoliš poput buke, vibracija, prašine, neugodnih mirisa, svjetlosnih onečišćenja, topline, radijacije i slično.¹⁸

Utjecaj na okoliš može biti izravan i neizravan. Primjer za izravan utjecaj je ispuštanje plinova u atmosferu iz termoelektrane ili otjecanje nafte iz tankera uslijed ekološke katastrofe. Neizravan utjecaj može se prikazati kao posljedica korištenja električne energije ili plina. Razni utjecaji, ukoliko stvaraju promjene na okoliš, sa sobom nose posljedice koje je kasnije teško ispraviti stoga je važno i na vrijeme odrediti korake kako bi se određene akcije spriječile ili suzbile u poslovanju, odnosno kako bi se u konačnici smanjili utjecaji na okoliš.

Ukoliko se događa utjecaj na okoliš, poduzetnik bi u nefinancijskom izvješću trebao istaknuti poduzete mjere poput:¹⁹

- aktualnih i predvidljivih učinaka poslovanja na okoliš, odnosno na zdravlje i sigurnost
- uporabi obnovljivih i neobnovljivih izvora energije
- emisiji stakleničkih plinova

¹⁷ O tome detaljnije cf. infra 5.2.2. Tematski specifični standardi.

¹⁸ Bačun D., Matešić M., Omazić M.A.: Leksikon održivog razvoja, Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj, Zagreb, 2012., op.cit., str.6.

¹⁹ Vukić N.: Izvještavanje o nefinancijskim informacijama prema novom Zakonu o računovodstvu i Direktivi 2014/95/EU, RRiF, broj 12/15., str.47.

- korištenju vode
- onečišćenju zraka.

Aspekti okoliša za prikaz u izvještaj najčešće su materijali, energija, voda, biološka raznolikost, emisije, otpadne vode i otpad, proizvodi i usluge, pridržavanje propisa, prijevoz, opće smjernice, procjena dobavljača u smislu utjecaja na okoliš i mehanizmi za rješavanje problema sa okolišem.²⁰

2.2.3. Društvena dimenzija

Društvo se može definirati kao skup pojedinaca ili skupina ljudi koja surađuje i komunicira bez obzira na različitosti ili potencijalne sukobe oko raspolaganja materijalnim i simboličkim dobrima na čijoj osnovi se izgrađuju zajednička pravila djelovanja.²¹

Komunikacijom se između pojedinaca koji dijele određeni prostor stvaraju prepoznatljive karakteristike kulture koje se oblikuju uz obrasce ponašanja. Društvo se također može opisati kao zbroj svih veza između konstituirajućih članova. Ljudska društva obilježavaju obrasci odnosa između pojedinaca u kulturama ili institucijama prema čemu se oblikuje i nacionalni identitet određen političkim i geografskim granicama od druge zajednice ili skupine. Šire gledano, društvo je ekonomska, društvena ili gospodarska infrastruktura koja se sastoji od različitih pojedinaca, a poslovna zajednica se najčešće prilagođava potrebama društva.²²

Osim utjecaja na okoliš i ekonomske utjecaje, poslovni subjekt vrši utjecaj i na samo društvo u kojem djeluje. uprava organizacije svojim odlukama i reguliranjem poslovanja izravno utječe na ljudske potencijale određujući njihove aktivnosti i određenim motivacijskim tehnikama utječe na njihovo ponašanje kako bi bolje izvršavali isto, odnosno kako bi sama organizacija napredovala u poslovanju. Također, organizaciju predstavljaju njezini proizvodi i usluge koji se pružaju na tržištu za postojeće i potencijalne potrošače.

Sukladno prethodnim tezama, GRI smjernice uređene su tako da organizacija u izvještaju obuhvaća utjecaje i činjenice u poslovanju vezane za ljudska prava, odgovornost za proizvod, radne odnose i društvo najčešće iskazani u postotnom iznosu ili opisnim karakteristikama.²³

²⁰ O tome detaljnije u radu c.f.infra 5.2. GRI standardi opći i specifični podaci.

²¹ Hrvatska enciklopedija: www.enciklopedija.hr (04.11.2019.)

²² Bačun D., Matešić M., Omazić M.A.: Leksikon održivog razvoja, Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj, Zagreb, 2012., op.cit., str. 64., 65.

²³ O tome detaljnije u radu c.f.infra 5.2. GRI standardi opći i specifični podaci.

3. ZAKONODAVNI OKVIR

DOP posreduje između poslovnog sektora koji stvara privatna dobra, državne vlasti koja vodi brigu o javnim dobrima i civilnog društva koje izdržava društveni kapital sastavljen od svih javnih i privatnih dobara te njihovo međudjelovanje predstavlja stanje društvene pravde bez zloupotrebe moći.²⁴ U svrhu zadovoljenja potreba za rezultatima izvještavanja odnosa između navedenih sudionika u DOP-u, najčešći primjeri nefinancijskih izvješća su izvješće o zaštiti i stanju okoliša, održivom razvoju, društveno-odgovornom i odgovornom poslovanju te socijalno izvješće. Njihov sadržaj reguliran je sljedećim propisima i zakonima: Zakon o računovodstvu, Direktiva 2013/34/EU i Direktiva 2014/95/EU. Prema Zakonu o radu i Zakonu u računovodstvu, u Tablici 3. prikazani su poslovni subjekti čija je obveza sastavljanje i plasiranje nefinancijskih izvještaja.

3.1. Direktiva 2013/34/EU

Direktiva 2013/34/EU donesena je 26. lipnja 2013. godine. Ona uređuje obilježja godišnjih financijskih izvještaja, konsolidirane financijske izvještaje i povezane izvještaje za određene vrste poduzeća, a nadovezuje se na promjene vezane uz Direktivu 2006/43/EZ Europskog Parlamenta i Vijeća i stavljanju izvan snage direktiva Vijeća 78/660/EEZ i 83/349/EEZ. Mjere koje se primjenjuju Direktivom predviđene su na zakone i druge propise članica Europske unije.

Godišnje financijske izvještaje prema Direktivi najmanje definiraju bilanca, račun dobiti i gubitka i bilješke uz financijske izvještaje.

Temeljni financijski izvještaj je bilanca budući da prikazuje sve stavke imovine, kapitala i obveza unutar financijske godine. Razdoblje jedne financijske godine najčešće je kalendarska godina od 01. siječnja do 31. prosinca iako postoje izuzeci kada ona počinje i u sredini godine do sredine iduće godine. Temeljni dijelovi ovakve vrste izvještaja su aktiva i pasiva koje vrijednosno moraju poprimiti isti iznos. Aktiva prikazuje stanje imovine koja obuhvaća stavke dugotrajne imovine (materijalna, nematerijalna, financijska i potraživanja) i kratkotrajne imovine (potraživanja, financijska imovina, zalihe, novac). Nasuprot tome, pasiva prikazuje vrijednosti kapitala i rezervi, dugoročnih rezerviranja za rizike i troškove te sve vrste obveza

²⁴ Young, Stephen B.: *Moralni kapitalizam II., načela društveno odgovornog poslovanja za 21. stoljeće*, Biblioteka Kaleidoskop, Zagreb, 2014., op.cit., str. 34, 35.

(kratkoročne i dugoročne). U predočavanju bilance najčešće se koriste načela dvostranog knjigovodstva, odnosno metoda dvostranog iskazivanja iste.

Za utvrđivanje konačnog rezultata poslovanja neophodna je izrada financijskog izvještaja poput računa dobiti i gubitka. Glavni elementi tog izvještaja su: prihodi, rashodi, dobit ili gubitak prije oporezivanja, porez na dobit i dobit, odnosno gubitak nakon oporezivanja.

Bilješke uz financijske izvještaje vežu se uz iste na način da detaljnije objašnjavaju svaku pojedinu stavku izvještaja i uzroke zašto je ista nastala.

Zakonom o računovodstvu, u Republici Hrvatskoj predviđeno je sastavljanje još tri financijska izvještaja; izvještaj o novčanom tijeku (račun o zadržanoj dobiti), izvještaj o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti i izvještaj o promjenama glavnice.

Izvještaj o novčanom tijeku pruža vjerodostojne informacije o priljevima i odljevima novca tijekom obračunskog razdoblja i rezultat takvog odnosa. Osnovni pojmovi koji su vezani uz izvještaj o novčanom tijeku su novac, novčani ekvivalenti, novčani tokovi, poslovne, investicijske i financijske aktivnosti.

Izvještaj o promjenama glavnice prikazuje stanje vlasničke glavnice; kapitala i njezine promjene tijekom obračunskog razdoblja. Kapital poduzeća sastoji se od uplaćenog ili uloženog i zarađenog kapitala. U izvještaju o promjenama kapitala, kapital se raščlanjuje na: upisani kapital, premije na emitirane dionice, rezerve (revalorizacijske rezerve, zakonske rezerve, rezerve za vlastite dionice, statutarne rezerve i ostale rezerve), zadržanu dobit ili preneseni gubitak i dobit ili gubitak poslovne godine. Zadržana dobit, odnosno dobit na kraju razdoblja je najvažnija stavka ovog izvještaja. Ako se konstantno ostvaruje dobit, uprava poduzeća donosi odluke o njezinoj raspodjeli poput isplata dividendi. Ukoliko se manji dio isplati u dividendama ili se ne isplati uopće, veći dio dobiti bilježi se kao zadržana dobit. Iz pozicija ovog izvještaja mogu se promatrati interesi vlasnika i investitora.

Uz obvezne financijske izvještaje, po Direktivi, pojedini poslovni subjekti dužni su sastaviti nefinancijska izvješća poput izvještaj posloводства i izvješće o korporativnom upravljanju.

Izvještaj posloводства uključuje objektivni pregled i analizu razvoja i rezultata poslovanja zajedno sa opisom osnovnih rizika i neizvjesnosti u skladu sa opsegom i složenosti poslovanja. Uz financijske pokazatelje i iznose važnih pozicija financijskih izvještaja, analiza uključuje i nefinancijske pokazatelje uspješnosti sa pitanjima okoliša i kadrova. Izvještaj također mora sadržavati informacije o vjerojatnom budućem razvoju poduzeća, aktivnostima u

području istraživanja i razvoja, informacije u svezi sa stjecanjem vlastitih dionica²⁵, postojanju podružnica i korištenja financijskih instrumenata vezani uz pozicije aktive, pasive financijskog stanja, dobiti ili gubitka.²⁶

3.2. Direktiva 2014/95/EU

Na razini Europske unije obvezatnost nefinancijskog izvještavanja utvrđena je Direktivom 2014/95/EU²⁷. Kako bi se poboljšala dosljednost i usporedivost nefinancijskih informacija koje objavljuju poslovni subjekti diljem Europske unije, određena velika poduzeća i grupe te subjekti od javnog interesa trebaju izrađivati nefinancijske izvještaje s informacijama koje se odnose na okolišna, društvena i kadrovska pitanja te pitanja u vezi s poštivanjem ljudskih prava, borbom protiv korupcije i podmićivanja.

Prema Direktivi 2014/95/EU određenim velikim poduzetnicima i grupama od javnog interesa uz sastavljanje financijskih izvještaja propisano je objavljivanje izvještaja posloводства (tj. izvještaja uprave) koji se sastoji od nefinancijskog izvještaja, izjave o primjeni kodeksa korporativnog upravljanja i izvještaja o plaćanjima javnom sektoru.

Tablica 3. Obveznici sastavljanja i objavljivanja nefinancijskih izvještaja

VRSTA PODUZEĆA	KRITERIJ VELIČINE PODUZEĆA
velika poduzeća	više od 500 zaposlenih
	vrijednost imovine veća od 20 milijuna eura
	neto promet veći od 40 milijuna eura
subjekti od javnog interesa	poduzeća koja kotiraju na burzi
	kreditne institucije
	osiguravajuća društva
	drugi subjekti od javnog interesa koje zbog svojih aktivnosti, veličine ili broja zaposlenih kao takve definira zemlja članica

Izvor: Krivačić, D., Korporativno izvještavanje o održivosti: put ka unapređenju korporativne društvene odgovornosti, Accounting and Management - A&M, 16th International Scientific and Professional Conference, Primošten, 2015., Zbornik radova, str. 100, prema Direktivi 2014/95/EU i Direktivi 2013/34/EU

²⁵ Ova informacija mora biti usklađena sa člankom 24., stavak 2. Direktive 2012/30/EU.

²⁶ Direktiva 2013/34/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013., obilježja godišnjih financijskih izvještaja, konsolidirane financijske izvještaje i povezane izvještaje za određene vrste poduzeća, o izmjeni Direktive 2006/43/EZ Europskog Parlamenta i Vijeća i o stavljanju izvan snage direktiva Vijeća 78/660/EEZ i 83/349/EEZ Službeni list Europske unije, L 182/19, 29.06.2013., članak 19.

²⁷ Direktiva 2014/95/EU Europskog Parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2014. o izmjeni Direktive 2013/34/EU u pogledu objavljivanja nefinancijskih informacija i informacija o raznolikosti određenih velikih poduzeća i grupa Službeni list EU, 15.11.2014.

Obveznici sastavljanja nefinancijskih izvještaja velika su poduzeća te subjekti od javnog interesa, odnosno oni koji na datum bilance premašuju dva od tri kriterija s obzirom na vrijednost imovine, ostvareni prihod i prosječan broj zaposlenika. Subjekti od javnog interesa definirani su Zakonom o računovodstvu, a uključuju društva čijim se vrijednosnim papirima trguje na uređenom tržištu kapitala bilo koje države članice EU, banke, stambene štedionice, društva za osiguranje, mirovinski fondovi, burze i dr.²⁸

Direktiva od poduzeća zahtijeva da opišu svoj poslovni model, ishode i rizike usvojenih politika vezanih uz obvezne teme, te ih potiče da se pritom vode poznatim izvještajnim okvirima kao što su: Globalna inicijativa za izvještavanje (GRI), Sustav za upravljanje okolišem i neovisno ocjenjivanje (EMAS), Globalni sporazum Ujedinjenih naroda (UNGC), Vodeća načela o poduzetništvu i ljudskim pravima za provedbu okvirnog programa UN-a „Zaštita, poštovanje i pomoć”, Smjernice za multinacionalna društva Organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD), norma ISO 26000 Međunarodne organizacije za standardizaciju (ISO), Tripartitna deklaracija o načelima koja se odnose na multinacionalna društva i socijalnu politiku Međunarodne organizacije rada (ILO) ili drugi priznati međunarodni okviri.²⁹

3.3. Zakon o računovodstvu

Zakonom o računovodstvu (NN 78/15, 134/15, 120/16, 116/18), konkretno člankom 21.a uređeni su obveznici primjene nefinancijskog izvještavanja te sadržaj istih uz obveznu predaju i plasiranje financijskih izvještaja. Obveznici sastavljanja su veliki poduzetnici od 500 zaposlenika godišnje i organizacije od javnog interesa. Nefinancijsko izvješće uz izvješće posloводства mora uključivati informacije za razumijevanje razvoja, poslovnih rezultata i položaja poduzetnika na tržištu sa ključnim utjecajima na okolišna, kadrovska i socijalna pitanja, poštivanje ljudskih prava, borbu protiv korupcije i podmićivanja. Zadani utjecaji moraju sadržavati kratak opis organizacije i poslovnog modela, opis politika poduzetnika i rezultate provođenja istih, a vezanih uz opće poslovanje uz temeljitu analizu aktivnosti, osnovne rizike koji se javljaju u poslovanju (vezani uz poslovne odnose, proizvode i usluge koji mogu prouzročiti negativne učinke i postupke upravljanja istima) te ključne nefinancijske pokazatelje uspješnosti važne za poslovanje u skladu sa okvirima Europske unije, međunarodnim standardima i smjernicama za nefinancijsko izvještavanje. Poduzetnik može i odvojeno objaviti nefinancijsko izvješće čime se smatra da je ispunio obvezu sastavljanja samo ukoliko je

²⁸ Ibidem.

²⁹ Ibidem.

objavljeno po načelima javne objave u skladu sa člankom 30. Zakona te na mrežnim stranicama poduzetnika najmanje pet godina. Ukoliko se navedene politike ne provode, u izvještaju je obvezno navesti isto uz objašnjenje zašto se ne provodi. S druge strane, postoje li događaji ili prilike tijekom pregovora koje mogu narušiti ugled poduzetnika, tada to nije obvezno navesti u nefinancijskom izvještaju. U slučaju kada postoji poduzeće kćer, isto nije u obvezi za sastavljanjem ukoliko je tu obvezu ispunio taj poduzetnik u godišnjem konsolidiranom izvješću posloводства ili zasebno izvješće posloводства drugog poduzetnika. Ukoliko nefinancijsko izvješće sadrži brojčane podatke, nužno je pozivanje na iste u financijskom izvještaju uz pojašnjenje dotičnih pozicija, a ako postoje događaji ili prilike tijekom pregovora koje mogu narušiti ugled poduzetnika, tada to nije obvezno navesti u nefinancijskom izvještaju.³⁰

³⁰ Zakon o računovodstvu, NN 78/15, 134/15, 120/16, 116/18, članak 21.a

4. IZVJEŠTAJNI OKVIRI

Prilikom pružanja nefinancijskih informacija poduzeća koja podliježu ovoj Direktivi, poduzeća se mogu osloniti na nacionalne okvire, okvire Unije, kao što je Sustav za upravljanje okolišem i neovisno ocjenjivanje (EMAS) ili međunarodne okvire, kao što su Globalni sporazum Ujedinjenih naroda (UN), vodeća načela o poduzetništvu i ljudskim pravima za provedbu okvirnog programa UN-a „Zaštita, poštovanje i pomoć”, Smjernice za multinacionalna društva, Organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD), norma (ISO) 26000, Međunarodne organizacije za normizaciju, Tripartitna deklaracija o načelima koja se odnose na multinacionalna društva i socijalnu politiku Međunarodne organizacije rada te Globalna inicijativa za izvješćivanje ili na druge priznate međunarodne okvire.

4.1. Sustav za upravljanje okolišem i neovisno ocjenjivanje (EMAS)

EMAS (Eco-Management and Audit Scheme) je sustav ekološkog upravljanja i neovisnog ocjenjivanja kojim organizacije procjenjuju utjecaj njihove djelatnosti na okoliš kroz informiranje javnosti o trenutnoj procjeni stanja utjecaja te unapređuje učinkovitosti rada u skladu sa zahtjevima zaštite okoliša. Uključivanje u EMAS je dobrovoljno i dostupno svim pravnim i fizičkim osobama (obrtnicima); odnosno javnom i privatnom sektoru. Smatra se da su ključni elementi EMAS-a učinkovitost, transparentnost i vjerodostojnost.

Pod učinkovitosti najčešće se podrazumijeva usklađenost sustava sa načelima i zahtjevima Europske unije; odnosno primjena procjene i mogućnosti unapređenja učinkovitosti zaštite okoliša. Na taj način organizacije provode vrednovanje utjecaja na okoliš i smanjuju ih.

Vanjska i nezavisna priroda procesa EMAS osigurava vjerodostojnost i pouzdanost počeci od inicijalne analize utjecaja na okoliš, preko verifikacije do registracije. To uključuje i radnje poduzete od strane organizacije za kontinuirano poboljšanje ekološke učinkovitosti čije informacije organizacija objavljuje javnosti putem Izjave o okolišu.

Javno iznošenje ažuriranih informacija o učincima poslovanja na okoliš prikazuje transparentnost poslovanja i otvorenost prema okolini organizacije. Unutar same organizacije važno je i aktivno sudjelovanje zaposlenika u provedbi, a uvođenjem EMAS logotipa stvara se prepoznatljivost organizacije predane poboljšanju svoje ekološke učinkovitosti. Za organizacije koje posjeduju ovaj logotip smatra se da imaju manji utjecaj na okoliš uz učinkovito korištenje resursa, poput energije, sirovina, vode i slično, čime se optimiziraju proizvodni procesi i stvara dodana vrijednost poslovanju, odnosno proizvodima i uslugama. Prednost organizacija je i

javno objavljivanje korištenja EMAS sustava putem nacionalnih registara, EMAS registra EU i korištenja već spomenutog EMAS logotipa.³¹

4.2. Globalni sporazum UN-a

UN Global Compact najveća je svjetska inicijativa za održivi razvoj i korporativnu održivost. Broji 13.000 članica u 160 država i više od 70 lokalnih mreža diljem svijeta. Lokalne mreže UN Global Compacta unaprjeđuju korporativnu održivost na nacionalnoj i regionalnoj razini, pomažući tvrtkama da razumiju lokalne prilike, izazove i očekivanja. Lokalnu mrežu Global Compacta u Hrvatskoj vodi Hrvatska udruga poslodavaca, jačajući tako djelovanje aktera u Hrvatskoj u postizanju ciljeva održivog razvoja (SDG).

Prema odluci glavnog tajnika Ujedinjenih naroda, UN Global Compact služi kao pomoć u usmjeravanju i podršci poslovnoj zajednici u državama članicama i to u napretku i ispunjenju ciljeva održivog razvoja i Agende 2030. Tvrtke članice i potpisnice ovog Globalnog sporazuma dužne su poslovati poštujući Deset načela UN Global Compacta koja uzimaju u obzir temeljne odgovornosti poslovanja u području ljudskih prava, rada, okoliša i borbe protiv korupcije. Iste se temelje na međunarodno prihvaćenim deklaracijama i konvencijama UN-a, te djeluju kao normativni autoritet za odgovorno poslovanje.

Tvrtke koje poštuju Načela UN Global Compacta, imaju bolju poziciju u međunarodnom poslovnom okruženju te mogućnost prepoznavanja potencijalnih komparativnih prednosti i razvijanje svoje konkurentnosti zajedno sa jačanjem aktivnosti za napredak prema prioritetnim ciljevima i osiguranje korporativne održivosti.³²

Tablica 4.: Deset načela Globalnog sporazuma UN-a

10 NAČELA GLOBALNOG SPORAZUMA UN-a	
1	podupiranje i poštivanje međunarodno proglašanih temeljnih ljudskih prava
2	eliminacija kršenja ljudskih prava
3	sloboda udruživanja i učinkovito priznavanje prava na kolektivno pregovaranje
4	uklanjanje svih oblika prisilnog i obveznog rada
5	učinkovito ukidanje dječjeg rada
6	uklanjanje diskriminacije u pogledu zaposlenja i zanimanja
7	predostrožni pristup izazovima zaštite okoliša
8	inicijative za promicanje veće ekološke odgovornosti
9	razvoj i širenje ekološki prihvatljivih tehnologija
10	borba protiv korupcije u svim njenim oblicima, uključujući iznuđivanje i primanje mita

Izvor: vlastita obrada autorice; prema United Nations Global Compact (www.unglobalcompact.org), 07.08.2019.

³¹ EMAS portal: emas.azo.hr (07.08.2019.)

³² Hrvatska udruga poslodavaca: www.hup.hr (07.08.2019.)

4.3. Vodeća načela o poduzetništvu i ljudskim pravima za provedbu okvirnog programa UN-a „Zaštita, poštovanje i pomoć“

U lipnju 2011. godine, navedena načela u naslovu poglavlja dobila su podršku za njihovu implementaciju od strane Vijeća za ljudska prava UN-a. Ova načela nastoje smanjiti jaz između zakona i poslovne prakse jer ne nameću nove zakonske regulative niti striktna pravila prakse u općem poslovanju. Podrazumijeva se da vodeća načela o poduzetništvu i ljudskim pravima tumače primjenu instrumenata ljudskih prava kako za države, tako i za organizacije.

Preporuke za organizacije su sljedeće:³³

- Poslovni subjekti moraju poštivati ljudska prava što znači da se mora izbjegavati kršenja ljudskih prava i rješavati negativni utjecaji na iste.
- Odgovornost poslovnih subjekata prema ljudskim pravima regulirana je Međunarodnom poveljom prava i načela navedena u Deklaraciji MOR-a o temeljnim načelima i pravima na radu.
- Poduzeća imaju obvezu izbjegavati uzrokovanje ili poticanje negativnih utjecaja na ljudska prava pomoću vlastitih aktivnosti i rješavati ih ukoliko do njih dođe te ga nastojati spriječiti ili ublažiti kada ima izravan izvor iz poduzeća i ili proizvodima ili uslugama povezanih poduzeća čak i ako poduzeće nije njima samostalno pridonijelo.
- Odgovornost poduzeća za ljudska prava odnosi se na sva poduzeća bez obzira na njihov veličinu, sektor, vlasništvo, strukturu ili djelatnost poslovanja.
- Uprava poslovnih subjekata mora donesti politike i postupke koji odgovaraju njihovoj veličini i okolnostima sukladno službeno prihvaćenoj obvezi, dubinskoj analizi utjecaja na ljudska prava i utvrđenim postupcima koji omogućavaju ispravljanje bilo kojeg negativnog utjecaja na ljudska prava.
- Poslovni subjekti dužni su pratiti učinkovitost svojih postupaka po pitanju rješavanja negativnih utjecaja.
- O svojim aktivnostima za promicanjem ljudskih prava, poslovni subjekti dužni su izvještavati javnost osobito kada zabrinutost za istim izraze dionici

³³ Hrvatska udruga poslodavaca: Priručnik za organizacije poslodavaca; Društveno odgovorno poslovanje za sve (DOP za sve), Zagreb, travanj 2014., op.cit., str. 16.-18.

organizacije ili neke druge osobe umjesto njih. Iz tog razloga, subjekti su u obvezi plasirati odgovarajuće izvještaje o rješavanju negativnih utjecaja.

- Ukoliko dođe do negativnih utjecaja na ljudska prava, poslovni subjekt mora osigurati putem zakonskih postupaka pravnu zaštitu i ispravljanje tih utjecaja.
- U svim situacijama poslovni subjekti su u obvezi:
 - a) pridržavati se svih aktualnih propisa i poštivati međunarodna priznata ljudska prava bez obzira na lokaciju poslovanja,
 - b) tražiti načine kako poštivati navedena načela kada se pred njih plasiraju kontradiktorni zahtjevi
 - c) sagledati rizike od ozbiljnih povreda ili pridonosenja povredi ljudskih prava u kontekstu usklađenosti s pravim zahtjevima bez obzira na lokaciju poslovanja.

4.4. Smjernice za multinacionalna poduzeća OECD-a

OECD-ove smjernice za poslovanje multinacionalnih poduzeća preporuka su vlada država koje su članice OECD-a i pridruženih članica takvim poduzećima povezanih u inozemnom poslovanju. Države članice OECD-a obvezne su poštivati odredbe preporuka Smjernica i organizirati nacionalne kontakt centre (NCP) u smislu poticanja, kontrole, pružanja pomoći i provođenja aktivnosti prema istim.

Ključno načelo Smjernica odnosi se na izbjegavanje negativnog utjecaja na pitanja Smjernica i negativnih učinaka na poslovanje, sprečavanje kršenja odredbi od strane partnera te poticanje dobavljača na provođenje odredbi.

Pridružene članice moraju poticati svoja multinacionalna poduzeća u državi u kojoj posluju poštujući specifičnosti države domaćina. Tako se potiče razgovor sa zemljama koje nisu članice OECD-a u smislu širenja Smjernica i poticanja odgovornog poslovanja subjekata.³⁴

³⁴ Hrvatska udruga poslodavaca: Priručnik za organizacije poslodavaca; Društveno odgovorno poslovanje za sve (DOP za sve), Zagreb, travanj 2014., op.cit., str. 24.-26.

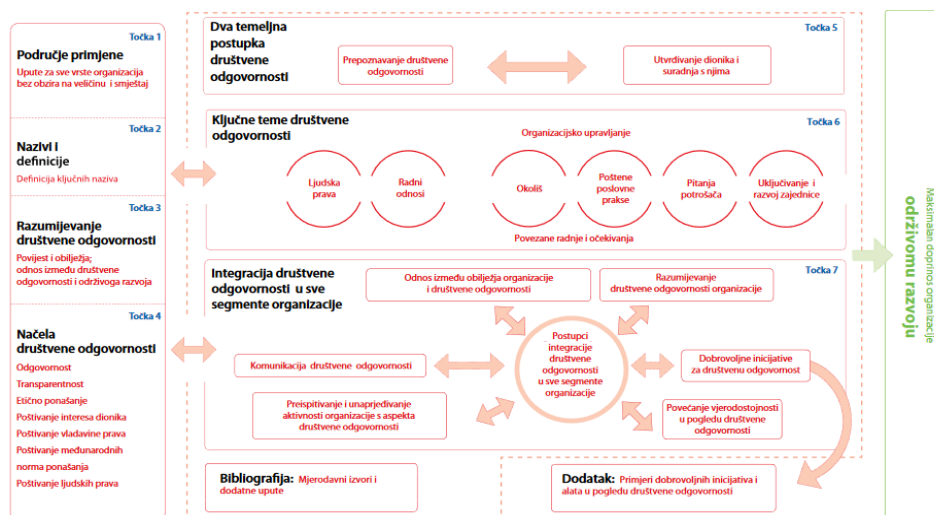
4.5. Norma ISO 26000

Norma ISO 26000 donesena je od strane ISO organizacije za normizaciju utvrđenoj na međunarodnoj razini. ISO norme potiču standardizirano poslovanje prema određenim pravilima sa prepoznatljivosti na međunarodnom tržištu u cilju provođenja globalnog poslovanja i održivog rasta istoga. ISO norma 26000 pruža pomoć u javnim i privatnim poslovnim subjektima u smislu provođenja društveno odgovornog poslovanja. Ista daje smjernice o:

- pojmovima, nazivima i definicijama društvene odgovornosti
- pozadini, trendovima i obilježjima društvene odgovornosti
- načelima i postupcima koji se odnose na društvenu odgovornost
- glavnim temama i pitanjima istih
- integraciji, provedbi i promicanju društveno odgovornog ponašanja u svim dijelovima organizacije krećući od politika i postupaka unutar područja djelovanja
- utvrđivanju dionika i njihove suradnje
- obavještavanju o preuzetim obvezama, rezultatima i ostalim informacijama koje se vežu uz društvenu odgovornost.

Cilj ove norme je zajedničko shvaćanje društveno odgovornog poslovanja u smislu potpore ka provođenju istom i kao dopuna postojećim alatima. U obzir pri primjeni norme nužno je uzeti društvenu, pravnu, okolišnu, kulturnu, političku i organizacijsku raznolikost i razlike u ekonomskim obilježjima uz odgovorno ponašanje.³⁵

Slika 2.: ISO 26000

Izvor: Međunarodna organizacija za normizaciju, HZN: Otkrijte Normu 26000, ISO.org, 2014., str. 14.-15.

³⁵ Međunarodna organizacija za normizaciju, HZN: Otkrijte Normu 26000, ISO.org, 2014., op.cit., str. 3.-7.

4.6. Tripartitna deklaracija o načelima koja se odnose na multinacionalna društva i socijalnu politiku ILO-a

Tripartitna deklaracija je dokument nastao suradnjom triju cjelina na poslovnom tržištu; predstavnici vlada, radnika i poslodavaca te predstavlja njihov konsenzus oko poželjnog postupanja poduzeća u svezi ljudskih prava i socijalne politike. Usvojena je u studenom 1977. od strane Upravljačkog tijela Organizacije, a ažurirana je 2000. godine kako bi sadržala tekst o temeljnim načelima i pravu za rad iz 1998. godine. Za razliku od Smjernica OECD-a, Tripartitna deklaracija odnosi se na vlade i društva širom svijeta uz podršku istih i socijalnih partnera zemalja u razvoju, točnije samo na socijalnu politiku.

Područja djelovanja Deklaracije sadrži sljedeća tablica:

Tablica 5.:Tripartitna deklaracija

ZAPOŠLJAVANJE	nove mogućnosti za zapošljavanje i poboljšanje vezanih standarda
	jednake prilike za zapošljavanje i postupanje
OBUKA	za zaposlenike u stranim zemljama/prilike u lokalnim zajednicama
	iskustvo u odgovarajućem području
ŽIVOTNI I RADNI UVJETI	plaća, povlastice ili radni uvjeti koje imaju zaposleni na sličnim radnim mjestima u zemlji domaćinu
	plaća za radnike za pokrivanje osnovnih životnih potreba
	učinkovito ukidanje dječjeg rada
	naputci o opasnostima i mjerama prilikom uvođenja novog procesa ili proizvoda
RADNI ODNOSI	sloboda organiziranja i udruživanja za radnike i poslodavce
	pravo radnika za žalbom bez negativnih posljedica

Izvor: Hrvatska udruga poslodavaca: Priručnik za organizacije poslodavaca; Društveno odgovorno poslovanje za sve (DOP za sve), Zagreb, travanj 2014., op.cit., str. 22., 23.

Tripartitna deklaracija nije obvezujuća, ali definira se kao dokument koji uređuje poslovna postupanja u aspektu društvene odgovornosti pa ne sadrži žalbene i provedbene smjernice.

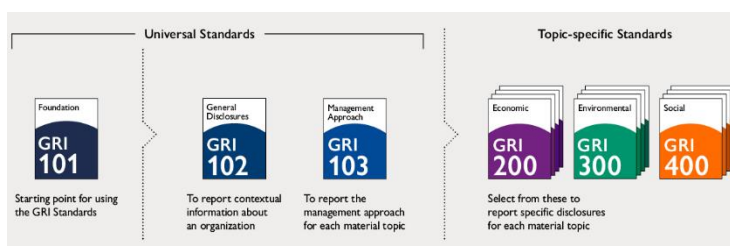
4.7. Globalna inicijativa za izvještavanje (GRI)

GRI Standardi za izvještavanje o održivosti standardi su nefinancijskog izvještavanja koji na svjetskoj razini uređuju objave poslovnih subjekata o njihovim utjecajima na gospodarstvo, okoliš i društvo općenito. Proizašli su iz Smjernica za izvještavanje koje je GRI razvila kako bi se postigao standard trobilančnog izvještavanja o održivosti te njegovo izjednačavanje s financijskim izvještavanjem, naročito u pogledu usporedivosti, pravovremenosti, pouzdanosti, i provjerljivosti prezentiranih informacija. Opći standardi primjenjivi su u bilo kojoj organizaciji (serije 100, 200 i 300), dok su tematski standardi specifični (serije 400, 500 i 600) te obuhvaćaju ekonomske, okolišne i društvene teme.

Cilj preoblikovanja Smjernica u Standarde prilagodba je nefinancijskog izvještavanja novim i stalno rastućim zahtjevima korisnika nefinancijskih informacija te takav način izvještavanja učiniti standardnom poslovnom praksom.³⁶

GRI Standardi strukturirani su kao set modularnih standarda koji se sastoji od tri opća i 33 tematski specifična standarda. Navedena struktura GRI standarda predočena je sljedećim prikazom:

Slika 3.: GRI standardi

Izvor: GRI Empowering Sustainable Decisions www.globalreporting.org (22.10.2019.)

³⁶ Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj (HRPSOR), www.hrpsor.hr (22.10.2019.)

5. NAČELA I STANDARDI NEFINANCIJSKOG IZVJEŠTAVANJA

5.1. Načela nefinancijskog izvještavanja

Načela izvještavanja predstavljaju temelj za dokumentiranje informacija u nefinancijskim izvještajima koje obveznici sastavljanja istih trebaju poštovati u cilju postizanja transparentnosti. Prema GRI smjernicama za izvještavanje načela su podijeljena u dvije grupe: Načela za određivanje sadržaja i Načela za utvrđivanje kvalitete izvještaja.

Načela za određivanje sadržaja izvještaja propisuju: uključenost dionika, kontekst održivosti, materijalnost i cjelovitost:³⁷

- Uključenost dionika veže se uz određivanje ključnih dionika i njihove interese vezane uz djelatnost organizacije. Dionici mogu pri tome određivati važnost poslova koji se tiču same organizacije kao takve, ali i vanjskih poslovnih odnosa koji su vezani za organizaciju. U pripremi izvještaja smisao načela su opravdani interesi i očekivanja dionika za brojne odluke.
- Kontekst održivosti podrazumijeva prikaz organizacije u širem smislu održivosti. U izvještajima bi se trebao pokazati način na koji organizacija pridonosi ili u budućnosti misli pridonositi unapređenju i/ili pogoršanju ekonomskih, okolišnih i društvenih uvjeta, kretanja i trendova na lokalnoj, regionalnoj ili globalnoj razini uključujući i ograničenja i zahtjeve istih po danim razinama.
- Za načelo materijalnosti nužno je zadovoljiti dokumentiranje informacija koje održavaju značajne ekonomske, okolišne i društvene utjecaje organizacije ili značajno utječu na procjene i odluke dionika. Značajne teme opravdavaju važnost prikaza ekonomskih, okolišnih i društvenih utjecaja organizacije ili odluke dionika koje moraju biti uključene u izvještaj po načelu uključenosti dionika, a osobito ih je važno dokumentirati.
- Cjelovitost obuhvaća područja primjene, granica i vremena. Ponajprije se misli na iskazivanje materijalnih aspekata i njihovih granica u dovoljnoj mjeri za prikaz bitnih ekonomskih, okolišnih i društvenih utjecaja za procjenu učinaka organizacije.

³⁷ Global Reporting Initiative: G4 Smjernice za izvještavanje o održivosti; Načela izvještavanja i standardni podaci, op.cit., str. 16.

Načela za utvrđivanje kvalitete izvještaja pomažu u prezentaciji izvještaja, odnosno informacija koje se u njemu nalaze. Uz kvalitetno iskazane informacije veže se ostvarivanje transparentnosti pa je u tom slučaju lakša procjena učinka od strane dionika i lakše poduzimanje određenih mjera. Načela za utvrđivanje kvalitete utvrđuju: ravnotežu, usporedivost, točnost, pravovremenost, jasnoću i pouzdanost.³⁸

- Načelo ravnoteže podrazumijeva isticanje pozitivnih i negativnih učinaka organizacije kako bi se omogućila razumna procjena općeg učinka. Pri tome, cjelokupni izvještaj mora biti u skladu sa razumnim odlukama ili prosudbom čitatelja.
- Usporedivost znači da bi organizacija trebala dosljedno odabrati, prikupljati i priopćavati informacije na način da dionici mogu analizirati promjene u učinku kroz određeno razdoblje i donijeti analize u skladu sa zaključcima promatranog razdoblja sa drugim organizacijama.
- Načelo točnosti podrazumijeva da je priopćena informacija točno i precizno prikazana kao bi se mogao procijeniti učinak poslovanja. Načini i principi sastavljanja informacija po dimenzijama mogu biti definirani u Podacima o pristupu poslovanju, a Pokazatelji se mogu izraziti u kvantitativnom i kvalitativnom obliku. Značajke točnosti variraju od vrste informacije i njenog korisnika.
- Pravovremenost znači dostupnost izvještaja dionicima u određeno vrijeme ili u određenim vremenskim razmacima za donošenje procjene učinka i odluka. Informacija je korisna ako je prenesena u pravo vrijeme, jer to uvelike utječe na donošenje odluka o poslovanju i regularnost izvještavanja.
- Jasnoća podrazumijeva dostupnost informacija da budu razumljive i pristupačne dionicima, kao i razumljivost određenih razina organizacije uz koje se informacije i vežu.
- Pouzdanost znači laku provjeru načina prikupljanja, pohrane, analize i izvještavanja informacija korištenih u pripremi izvještaja uz istovremeno osiguranje kvalitete i materijalnosti informacija, sve u skladu sa Načelima izvještavanja.

Može se zaključiti da Načela za određivanje sadržaja izvještaja opisuju proces koji se primjenjuje za identificiranje podataka koje izvještaj mora obuhvatiti po Smjernicama. Pri tome

³⁸ Ibidem, op.cit., str. 17.

se u obzir moraju uzeti i aktivnosti i utjecaji organizacije unutar i izvan iste te bitna očekivanja i interese njezinih dionika u svrhu ostvarenja ciljeva i strategije poslovanja. Načela za određivanje kvalitete izvještaja postoje upravo radi osiguranja kvalitete informacija u izvještaju o održivosti, uključujući njihovu pravilnu prezentaciju na načine koji organizacija sama odabire. Kvaliteta, dostupnost i pravovremenost ključne su u donošenju informacija jer svaka pravovaljana informacija može biti bitna ili čak presudna u donošenju odluka i podnošenju mjera i aktivnosti.

5.2. GRI standardi

Obrasci za izvještavanje postoje za lakše sastavljanje raznih vrsta izvještaja. Kada je riječ o nefinancijskom izvještavanju, za te potrebe postoje GRI smjernice, odnosno GRI standardi nefinancijskog izvještavanja.

Globalna inicijativa za izvještavanje (Global Reporting Initiative - GRI) pokrenuta je 1997. godine od strane Coalition of Environmentally Aware Economies (CERES) i UN-ovog Environment Program (UNEP) radi donošenja standarda korporativnog izvještavanja o društveno odgovornom poslovanju, održivom razvoju u smislu financijskog izvještavanja. Pri ovakvoj vrsti izvještavanja nužno je postignuti već opisana načela poput usporedivosti, pravodobnosti, pouzdanosti, vjerodostojnosti i provjerljivosti predloženih informacija. Dimenzije ovakvog izvještavanja dogovorena je u suradnji s nizom korporacija, udruga, računovodstvenih i konzultantskih poduzeća, sindikata, investitora i drugih dionika širom svijeta i vodeći je svjetski okvir za izvještavanje o društveno odgovornom poslovanju. Smjernice za izvještavanje temelj su nefinancijskog izvještavanja, a na njih se nadovezuju drugi modularni elementi kao što su Sektorski dodaci i Protokoli uz pokazatelje koji poduzećima omogućuju kvalitetnu i učinkovitu pripremu izvješća koja je istodobno usporediva, ali i prilagođena specifičnostima pojedinih gospodarskih grana i sektora.

Globalna inicijativa za izvještavanje omogućuje izvještavanje o ekonomskim, okolišnim i društvenim učincima poslovanja tvrtki različitih veličina, djelatnosti i lokacija u bilo kojem dijelu svijeta. Smjernice su u početku osmišljene samo za poslovni/privatni sektor, no danas ga koriste i institucije i ustanove. Tome ide u prilog i organizacijska raznolikost upravljačkih tijela GRI-ja; osnivački su odbor GRI-ja iz 1997., uz inicijatore Coalition of Environmentally Aware Economies (CERES) i United Nations Environment Program (UNEP), ostale organizacije poput Deutsche Bank

Group, Royal Dutch/Shell, Price Waterhouse Coopers, KPMG, Ford Motor Company, Amnesty International, Greenpeace, Oxfam, Transparency International, UNHCR i drugi.³⁹

Na sljedećem prikazu prikazane su smjernice po dimenzijama nefinancijskog izvještavanja.

Slika 4.: Prikaz GRI smjernica

Kategorija	Ekonomska	Okolišna		
Aspekti [®]	<ul style="list-style-type: none"> - Ekonomski učinak - Prisutnost na tržištu - Neizravni ekonomski utjecaji - Praksa nabave 	<ul style="list-style-type: none"> - Materijali - Energija - Voda - Biološka raznolikost - Emisije - Otpadne vode i otpad - Proizvodi i usluge - Pridržavanje propisa - Prijevoz - Opće - Procjena dobavljača u pogledu utjecaja na okoliš - Mehanizmi rješavanja sporova u vezi s okolišem 		
Kategorija	Društvena			
Podkategorije	Radni odnosi i dostojan rad	Ljudska prava	Društvo	Odgovornost za proizvod
Aspekti [®]	<ul style="list-style-type: none"> - Zapošljavanje - Odnosi zaposlenika i menadžmenta - Zdravlje i sigurnost na radnom mjestu - Obuka i obrazovanje - Različnost i jednake mogućnosti - Jednakost naknada za žene i muškarce - Procjena dobavljača u pogledu radnih odnosa - Mehanizmi rješavanja sporova u vezi s radnim odnosima 	<ul style="list-style-type: none"> - Ulaganje - Nediskriminacija - Sloboda udruživanja i kolektivnog pregovaranja - Dječji rad - Prisilni ili obvezni rad - Sigurnosne prakse - Prava domicilnog stanovništva - Procjena - Procjena dobavljača u pogledu poštivanja ljudskih prava - Mehanizmi rješavanja sporova vezanih uz ljudska prava 	<ul style="list-style-type: none"> - Lokalne zajednice - Borba protiv korupcije - Javne politike - Ponašanje protivno načelu slobodnog tržišnog natjecanja - Pridržavanje propisa - Procjena dobavljača s obzirom na utjecaje na društvo - Mehanizmi rješavanja sporova vezanih uz utjecaje na društvo 	<ul style="list-style-type: none"> - Zdravlje i sigurnost kupaca - Označavanje proizvoda i usluga - Marketinške komunikacije - Privatnost kupaca - Pridržavanje propisa

Izvor: Global Reporting Initiative: G4 Smjernice za izvještavanje o održivosti; Načela izvještavanja i standardni podaci, str. 9.

5.2.1. Opći standardi

Kada se odluči na sastavljanje nefinancijskih izvještaja, svaka organizacija treba prikazati standardne podatke, odnosno pridržavati se pravila za prikaz općih standardnih podataka koji se prikazuju bez obzira na vrstu izvještaja i vrstu organizacije.

Strategija i analize moraju dati prikaz općih strateških pregleda održivosti organizacije u cilju mogućnosti dobivanja detaljnog izvještavanja. Ovaj dio izvještaja sastavljen je od raznih dijelova istoga, budući da opisuje strateške teme s time da cilj prikaza ovoga dijela nije sažimanje sadržaja poslovanja. O važnosti i strategiji održivosti organizacije dokaz je izjava

³⁹ Bačun D., Matešić M., Omazić M.A.: Leksikon održivog razvoja, Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj, Zagreb, 2012., op.cit., str. 99.

najviše nadređene osobe. Izjava mora sadržavati kratkoročne, srednjoročne i dugoročne vizije i strategije u upravljanju dimenzijama nefinancijskog izvještavanja (ekonomska, društvena i okolišna), odnosno utjecajima striktno vezanih za poslovanje organizacije i poslovanje organizacije sa drugima. Prema tome izjava mora sadržati:

- kratkoročne i srednjoročne prioritete, ključne teme u vezi održivosti istovremeno poštujući međunarodna načela i standarde koji imaju veze sa poslovanjem organizacije
- šire trendove; makroekonomske i političke koji imaju značajan utjecaj na uspjeh i poslovanje organizacije u smislu održivosti
- ključne događaje, uspjehe i neuspjehe unutar izvještajnog razdoblja
- mišljenja o učincima s obzirom na postavljene ciljeve
- pregled za sljedeću poslovnu godinu vezano uz ciljeve organizacije te ciljeve od tri do pet godina unaprijed
- ostala pitanja koja se vežu uz provedbu strategije.

Organizacijski profil mora sadržavati sljedeće podatke: naziv organizacije i lokaciju sjedišta, glavne tržišne marke, proizvode i usluge, broj država sa kojima organizacija posluje (pogotovo nazive u kojima ostvaruje značajnije poslovanje), priroda vlasništva i pravni oblik, tržišta na kojima djeluje (zemljopisna analiza, sektori i vrsta kupaca i korisnika proizvoda, usluga), veličina organizacije (ukupan broj djelatnosti, zaposlenika, neto prodaja ili neto prihodi, ukupna kapitalizacija prema udjelu kapitala u izvorima sredstava količina proizvoda ili pruženih usluga). Informacije u vezi veličine djeluju u okviru zaposlenika, a sadrže: ukupan broj zaposlenih po vrsti ugovora o radu i spolu, ukupan broj zaposlenih prema vrsti zaposlenja i spolu, ukupan broj radnika prema zaposlenima i nadzornim radnicima te spolu, ukupan broj radnika prema regiji i spolu, udio poslova zaposlenika u organizaciji koji se pravno smatraju trajno zaposlenima ili pojedinci koji nisu trajno zaposleni ni nadzorni radnici uključujući zaposlenike i nadzorne radnike ugovaratelja te postoje li značajne oscilacije u broju zaposlenih pogotovo u djelatnostima turizma i poljoprivrede. Također je nužno navesti broj zaposlenika obuhvaćenih kolektivnim ugovorima. Ostale informacije vežu se uz dobavljački lanac i promjene tijekom izvještajnog razdoblja u smislu veličine, ustroja, vlasništva ili promjene dobavljačkog lanca (mjesto poslovanja ili djelatnosti, promjene u strukturi dioničkog kapitala i drugih promjena za organizacije iz privatnog sektora, promjene u lokaciji dobavljača, strukturi dobavljačkog lanca ili u odnosu sa dobavljačima). Ukoliko organizacija sudjeluje u udruženjima, obveza je navesti vanjske inicijative kojih se mora pridržavati. Prema tome, potrebno je navesti način na koji organizacija poduzima mjere predostrožnosti i nabrojiti

vanjske ekonomske, društvene i okolišne povelje, načela ili druge inicijative na koje se obvezala ili se podržavaju. Također, bitno je navesti članstva u nacionalnim ili međunarodnim udruženjima bez obzira na njihov karakter; važne su informacije poput položaja u upravnom tijelu, sudjelovanje u projektima ili odborima ukoliko postoje, daju li se dodatna sredstva pored članskih sredstava i smatra li se članstvo strateškim.

Identificirani materijalni Aspekti i Granice te njihove izmjene pružaju uvid u informacije koje se spominju u izvještajima zajedno sa njihovim unaprijed određenim granicama, odnosno kada je došlo do njihovih izmjena. Potrebno je nabrojiti dijelove organizacije koje su uključene u konsolidirane financijske izvještaje ili slične dokumente te navesti dijelove koji nisu uključene u isti uz navedeni razlog. Potom je bitno opisati postupak dobivanja sadržaja izvještaja i granice aspekata uz objašnjenje implementacije načela za izvještavanje. Materijalni aspekti su nužni u izradi ovog dijela izvještaja te ih treba navesti i objasniti i njihove granice te kakvu ulogu ima svaki od njih u istome unutar i izvan organizacije. Kada je riječ o izmjenama, nužno je navesti njihov utjecaj i razlog nastanka u skladu sa izvještajima iz prethodnih razdoblja zajedno sa promjenama u vezi Područja primjene i granica aspekata.

Uključivanje dionika je standardni podatak koji opisuje prisustvovanje dionika u organizacijskim aktivnostima u izvještajnom razdoblju, a pritom se ne misli samo na razdoblje pripreme izvještaja i prikupljanja informacija. Prvi važan podatak je popis dionika koji je organizacija uključila te navođenje osnove za prepoznavanje i odabir uključenih dionika. Također, potreban je navod pristupa organizacije po kojem se dionici uključuju te učestalost njihovog sudjelovanja i je li sudjelovanje provedeno kao dio procesa pripreme izvještaja. Ta zaključak ovog dijela izvještaja ključno je navesti dio dionika u vezi interesa i tema koje su potaknute njihovim uključivanjem i na koji je način organizacija reagirala na isto putem izvještavanja.

Profil izvještaja treba sadržavati osnovne informacije o izvještaju, Kazalu GRI standarda i pristupu pri podnošenju zahtjeva za vanjsku verifikaciju. Važne informacije su izvještajno razdoblje, datum posljednjeg izvještaja izvještajni ciklus (godišnji, polugodišnji i slično) i kontakt za pitanja vezama uz izvještaj. Kazalo sadržaja GRI standarda treba prikazivati opciju usklađenosti koju je organizacija odabrala, Kazalo sadržaja GRI-ja za odabranu opciju te navesti poveznicu na Izvještaj o vanjskoj verifikaciji ako je izvještaj vanjski verificiran iako to nije zahtjev prema Smjernicama izvještavanja.

Upravljanje je najopsežniji dio standardnih podataka koje organizacija mora prikazati. Upravljanje uključuje upravljačke strukture i sastav istih, ulogu najvišeg tijela upravljanja u

određivanju svrhe, vrijednosti i strategije organizacije, vlasti i ocjene učinka najvišeg tijela upravljanja, ulogu najvišeg tijela upravljanja u rizicima, ulogu najvišeg tijela upravljanja u izvještavanju o održivosti te u ocjeni ekonomskog, okolišnog i društvenog učinka te naknade i poticaje.⁴⁰

Grafikon 1.: Opisi

Izvor: vlastita obrada autorice; prema Global Reporting Initiative: G4 Smjernice za izvještavanje o održivosti; Načela izvještavanja i standardni podaci, str. 36.-40.

Pod etikom i integritetom podrazumijevaju se sve vrijednosti, načela, standardi, norme organizacije i unutarnji i vanjski mehanizmi iste za traženje savjeta o etičkom i zakonitom ponašanju te za izražavanje zabrinutosti zbog pitanja integriteta i potencijalno neetičkog ponašanja. Također je obvezno nabrojiti mehanizme kod obraćanja višim slojevima menadžmenta, mehanizme „zviždača“, odnosno curenja informacije izvan organizacije.

5.2.2. Tematski specifični podaci

GRI smjernice daju upute o sastavljanju informacija u vezi izvještavanja o održivosti putem rasporeda materijalnih aspekata. Pri tome je važno napomenuti da materijalne aspekte organizacija sama određuje, odnosno materijalne utjecaje koji e mogu iskazati prema tim standardima izvještavanja. Informacije za svaki pojedini aspekt mogu se objaviti kao podaci o pristupu upravljanju ili kao pokazatelji. Podaci o pristupu upravljanju (DMA) namijenjeni su

⁴⁰ Global Reporting Initiative: G4 Smjernice za izvještavanje o održivosti; Načela izvještavanja i standardni podaci, op.cit., str. 36.-40.

za iskazivanje načina na koji organizacija upravlja ekonomskim, okolišnim i društvenim utjecajima povezanim s materijalnim Aspektima. Pri tome je važno napomenuti da materijalne aspekte organizacija sama određuje, odnosno materijalne utjecaje koji e mogu iskazati prema tim standardima izvještavanja pomoću Načela izvještavanja za određivanje sadržaja izvještaja. Materijalni Aspekti definiraju se kao uvid u ekonomske, okolišne i društvene utjecaje organizacije ili oni koji značajno utječu na procjene i odluke dionika. Isto je i sa pokazateljima iako je organizacija u obvezi navesti činjenicu ukoliko pokazatelj ne obuhvaća granice definiranog materijalnog aspekta.

Ekonomska dimenzija pokazatelja održivosti prikazuje utjecaje organizacije na ekonomske prilike dionika i ekonomske sustave na lokalnoj, nacionalnoj i globalnoj razini. također, ekonomska kategorija pokazuje tijek kapitala različitih dionika organizacije te ekonomske utjecaje na cijelo društvo. Aspekti ekonomske kategorije su: ekonomski učinak, prisutnost na tržištu, neizravni ekonomski utjecaji i praksa nabave.

Tablica 6.: Ekonomski učinak

Izravna, stvorena i distribuirana ekonomska vrijednost	Financijske posljedice, rizici i prilike za organizaciju zbog klimatskih promjena	Pokrivenost obveza koje se odnose na definirani mirovinski plan	Primljena financijska pomoć od vlade
<ul style="list-style-type: none"> • izravno stvorena ekonomska vrijednost : prihodi • distribuirana ekonomska vrijednost: opravdani troškovi, plaće i povlastice zaposlenika, plaćanje davateljima kapitala i vladi i ulaganja u zajednicu • zadržana ekonomska vrijednost: razlika između izravno stvorene i distribuirane ekonomske vrijednosti • procjena lokalnih ekonomskih utjecaja na lokalnoj, regionalnoj ili tržišnoj razini po vrijednosti značaja 	<ul style="list-style-type: none"> • opis rizika ili prilika; klasifikacija na regulatorne, fizičke ili druge, opis utjecaja povezanih sa rizikom ili prilikom, financijske posljedice rizika ili prilike prije poduzimanja mjera, metode korištene prilikom upravljanja rizikom ili prilikom i troškovi poduzeti na navedeno 	<ul style="list-style-type: none"> • vrijednost obveza koje opći resursi pokrivaju iz plana • ako postoji postojeći mirovinski fond za plaćanje obveza navesti: procijenjena granica pokrivenosti sredstvima namijenjenim za ispunjenje, osnova putem koje je navedena procjena i kada je ista izrađena • strategija provedbe pune naplate u slučaju nedostatka sredstava u fondu ukoliko postoji • postotak plaće koji izdvaja zaposlenik ili poslodavac • razina sudjelovanja u mirovinskim planovima 	<ul style="list-style-type: none"> • ukupna novčana vrijednost primljena od vlade: oslobađanje od plaćanja poreza i poreznih kredita, potpore, darovnice za ulaganje u istraživanje i razvoj i ostalo, nagrade, odgode plaćanja naknada, financijska pomoć od kreditnih agencija (ECA), financijski poticaji, ostale financijske koristi primljene od drugih vlada • podatke navesti prema državama • navod nalazi li se vlada u dioničkoj strukturi

Izvor: vlastita obrada autorice; prema Global Reporting Initiative: G4 Smjernice za izvještavanje o održivosti; Načela izvještavanja i standardni podaci

Tablica 7.: Prisutnost na tržištu, praksa nabave

Omjer standardne plaće po spolu i lokalne minimalne plaće u mjestu poslovanja	Udio višeg menadžmenta zaposlenog iz lokalne zajednice u značajnim mjestima poslovanja	Udio izdataka na lokalne dobavljače u značajnim mjestima poslovanja
<ul style="list-style-type: none"> • kada veći udio zaposlenih prima naknadu minimalne plaće navesti omjer između početne plaće po spolu u značajnim mjestima poslovanja i minimalne plaće • navod ukoliko minimalna plaća ne postoji ili je varijabilna po spolu i u situaciji različitih minimalnih iznosa • definicija značajnih mjesta poslovanja 	<ul style="list-style-type: none"> • udio navedenoga u postotku • korištena definicija višeg menadžmenta • zemljopisna definicija „lokalnog” u zajednici • definicija za „značajna mjesta poslovanja” 	<ul style="list-style-type: none"> • postotak proračuna nabave koji se koristi na značajna mjesta poslovanja koji se troši na lokalne dobavljače • zemljopisna definicija „lokalnog” u organizaciji • definicija „značajnih mjesta poslovanja”

Izvor: vlastita obrada autorice; prema Global Reporting Initiative: G4 Smjernice za izvještavanje o održivosti; Načela izvještavanja i standardni podaci

Tablica 8.: Neizravni ekonomski utjecaji

Razvoj i utjecaj potpomognutih ulaganja u infrastrukturu i usluge	Značajni ekonomski utjecaji
<ul style="list-style-type: none"> • razmjeri razvoja potpomognutih investicija u infrastrukturu i usluge • postojeći ili očekivani utjecaji na zajednice ili lokalne ekonomije • jesu li ulaganja i usluge komercijalne, u naturi ili pro bono prirode 	<ul style="list-style-type: none"> • poznati izravni i neizravni ekonomski utjecaji: promjena produktivnosti organizacija, sektora ili cijele ekonomije, ekonomski razvoj u područjima velikog siromaštva, ekonomski utjecaj na poboljšanje ili pogoršanje društvenih ili okolišnih uvjeta, dostupnost proizvoda za ljude sa manjim primanjima, poboljšanje vještina i znanja u područjima stručne zajednice i u zemljopisnom području, radna mjesta u dobavljačkom ili nabavnom lancu, poticanje, omogućavanje ili ograničavanje stranih investicija, ekonomski utjecaj promjene mjesta poslovanja ili djelatnosti i ekonomski utjecaj proizvoda i usluga • važnost utjecaja u kontekstu vanjskim mjerila i prioriteta dionika, poput nacionalnih ili međunarodnih standarda, protokola ili političkih programa

Izvor: vlastita obrada autorice; prema Global Reporting Initiative: G4 Smjernice za izvještavanje o održivosti; Načela izvještavanja i standardni podaci

Za razliku od ekonomske dimenzije koja je orijentirana na financijske učinke organizacije, temelj okolišne dimenzije je u učinku na prirodu i okolinu u kojoj organizacija djeluje. Okolišna dimenzija orijentirana je na ulazne i izlazne parametre. Ulazne parametre podrazumijeva energija koja je potrebna za poslovanje i voda, dok su izlazni parametri rezultati elemenata procesa korištenje energije poput emisija, otpadne vode i otpad. Ova kategorija obuhvaća i sve ostale elemente poput biološke raznolikosti, prijevoza, izdataka za okoliš i utjecaja proizvoda i usluga organizacije.

Tablica 9.: Materijali

Upotrijebljeni materijali prema težini ili obujmu	Upotrijebljeni reciklirani ulazni materijali
<ul style="list-style-type: none"> • ukupna težina upotrijebljena za proizvodnju i pakiranje primarnih proizvoda – obnovljivi i neobnovljivi izvori energije 	<ul style="list-style-type: none"> • izraženost u postocima za primarne proizvode i pakiranje

Tablica 10.: Voda

Ukupno crpljenje vode po izvoru	Izvori vode pogodeni crpljenjem vode	Postotak i ukupni obujam potrošene i reciklirane vode
<ul style="list-style-type: none"> • izvori: površinske vode (jezero, rijeke, močvare, oceani), podzemne vode, kišnica otpadne vode druge organizacije, lokalnih ili drugih vodovoda • korišteni standardi, metodologije i pretpostavke 	<ul style="list-style-type: none"> • veličina izvora vode, zaštićenost područja vode, vrijednost biološke raznolikosti vrijednost ili važnost izvora vode za domaće i lokalno stanovništvo • korišteni standardi, metodologije i pretpostavke 	<ul style="list-style-type: none"> • ukupan obujam vode koja je korištena i reciklirana • postotak ukupnog obujma • korišteni standardi, metodologije i pretpostavke

Izvor: vlastita obrada autorice; prema Global Reporting Initiative: G4 Smjernice za izvještavanje o održivosti; Načela izvještavanja i standardni podaci

Tablica 11.: Biološka raznolikost

Lokacija poslovanja u neposrednoj ili daljoj blizini zaštićenog područja	Opis znatnih utjecaja poslovanja, proizvoda i usluga na bioraznolikost	Zaštićena ili obnovljena staništa	Ukupan broj vrsta na Crvenoj listi IUCN-a i ugroženih dobara
<ul style="list-style-type: none"> • svaka lokacija, bez obzira o vlasništvu, zakupu ili pod upravom • zemljopisni položaj • potpovršinska i dubinska razina zemlje u neposrednom vlasništvu • položaj u odnosu na zaštićeno područje • oblik poslovanja • vrijednost biološke raznolikosti 	<ul style="list-style-type: none"> • izravni i neizravni utjecaji: izgradnja ili uporaba postrojenja, zagađenje, unos invazivnih vrsta, štetnika i patogena, smanjenje broja vrsta, promjena značajki staništa i ekološkim procesima po prirodnim varijacijama • djelovanje izravnih i neizravnih utjecaja: pogodne vrste, opseg područja koje je pod utjecajem, trajanje utjecaja, povratnost ili nepovratnost utjecaja 	<ul style="list-style-type: none"> • veličina i lokacija svih zaštićenih staništa i uspjeh verificiran od strane neovisnih stručnjaka • partnerstva s trećim stranama u cilju zaštite ili obnove područja neovisnih o nadzoru organizacije • status svakog područja na kraju izvještajnog razdoblja • korišteni standardi, metodologije i pretpostavke 	<ul style="list-style-type: none"> • ukupan broj vrsta uvršten na Crvenu listu IUCN-a i nacionalni popis ugroženih vrsta na područjima poslovne djelatnosti • kritično ugrožene, ugrožene, rizične, gotovo ugrožene, najmanje zabrinjavajuće

Izvor: vlastita obrada autorice; prema Global Reporting Initiative: G4 Smjernice za izvještavanje o održivosti; Načela izvještavanja i standardni podaci

Tablica 12.: Emisije

Izravne emisije stakleničkih plinova	Neizravne emisije stakleničkih plinova	Ostale neizravne emisije stakleničkih plinova	Intenzitet emisija stakleničkih plinova	Smanjenje emisija stakleničkih plinova	Emisije tvari koje uništavaju ozon	NOx, SOx i druge značajnije emisije u zrak
izravne bruto emisije neovisno o trgovanju	izravne bruto emisije neovisno o trgovanju	ostale neizravne bruto emisije bez neizravnih emisija	omjer intenziteta emisija	postignute količine smanjenja emisije	proizvodnja, uvoz, izvoz ODS u ekvivalentu CFC 11	NOx, SOx, POP, VOC, HAP, PM ,druge standardne kategorije
plinovi uključeni u obračun	plinovi uključeni u obračun	plinovi uključeni u obračun	mjerna jedinica specifična za organizaciju	plinovi uključeni u izračun	tvari uključene u izračun	korišteni standardi, metodologije, pretpostavke
emisije bio genskog CO2 odvojen od izravnih bruto emisija	odabrana početna godina, razlog odabira, emisije i kontekst	emisije bio genskog CO2 u tonama ekvivalenta CO2 odvojeno od ostalih neizravnih bruto emisija	vrste emisija – izravne, neizravne, energetske	bazna godina, razlozi odabira	korišteni standardi, metodologije i pretpostavke	izvori korištenih faktora emisije
bazna godina, razlog odabira, značajne promjene u emisijama	odabrani standardi, metodologije, pretpostavke	kategorije i djelatnosti ostalih neizravnih emisija	plinovi uključeni u obračun	metodologija, pretpostavke, korišteni standardi	izvor za korištene faktore emisija	
izvor za korištene faktore emisije	izvor za korištene faktore emisije, stopa potencijala globalnog zagrijavanja	bazna godina, razlog odabira, emisije i kontekst značajnih emisija – izvori za korištene faktore		ostvarenje smanjenja zbog izravnih, neizravnih ili ostalih emisija		
konsolidacija za emisije	odabrani pristup konsolidaciji	korišteni standardi, metodologije pretpostavke				

Izvor: vlastita obrada autorice; prema Global Reporting Initiative: G4 Smjernice za izvještavanje o održivosti; Načela izvještavanja i standardni podaci

Tablica 13.: Otpad i otpadne vode

Ukupno ispuštanje vode	Težina otpada prema vrsti i metodi zbrinjavanja	Ukupan broj i obujam onečišćenja	Težina opasnog otpada; izvezenog u inozemstvo	Vrijednost na biološku raznolikost
<ul style="list-style-type: none"> ispust, kvaliteta vode, koristi li je ponovno druga organizacija standardi, metodologije, pretpostavke 	<ul style="list-style-type: none"> ponovno korištenje, kompostiranje, recikliranje, uporaba, spaljivanje, duboko injektiranje, odlaganje, odlaganje na lokaciji, ostalo odlaže li se samostalno otpad, informacije i organizacijski parametri oporabilja otpada 	<ul style="list-style-type: none"> ukupan broj i obujam onečišćenja mjesto i obujam onečišćenja, materijal koji se izlio utjecaji znatnijeg onečišćenja 	<ul style="list-style-type: none"> prevezeni, uvezeni, izvezeni i obrađen i opasni otpad postotak opasnog otpada izvezen u inozemstvo 	<ul style="list-style-type: none"> vode i povezana staništa pogođena zagađenjem veličina vodnog prijemnika i staništa, jesu li zaštićeno područje i vrijednost biološke raznolikosti

Izvor: vlastita obrada autorice; prema Global Reporting Initiative: G4 Smjernice za izvještavanje o održivosti; Načela izvještavanja i standardni podaci

Tablica 14.: Proizvodi i usluge

Opseg ublažavanja utjecaja na okoliš proizvoda i usluga	Postotak preuzetih prodanih proizvoda i ambalažnih materijala prema kategorijama
<ul style="list-style-type: none"> • opseg u kojem su okolišni utjecaji proizvoda i usluga ublaženi tijekom razdoblja • pretpostavke za oblike potrošnje ili faktore normalizacije, ako su upotrijebljeni podaci usmjereni na korištenje 	<ul style="list-style-type: none"> • postotak prodanih proizvoda i ambalaže prema kategorijama • način prikupljanja podataka

Tablica 15.: Pridržavanje propisa i prijevoz

Značajni utjecaji uslijed prijevoza proizvoda, dobara i materijala za djelatnost i prijevoz radne snage	Značajni utjecaji uslijed prijevoza proizvoda, dobara i materijala za djelatnost i prijevoz radne snage
<ul style="list-style-type: none"> • utjecaj prijevoza proizvoda, dobara i materijala za potrebe odvijanja djelatnosti te prijevoza radne snage (ukoliko nema kvantitativnih podataka objasniti razlog) • način ublažavanja takvih utjecaja • kriteriji i metodologija korišteni za utvrđivanje značaja utjecaja na okoliš 	<ul style="list-style-type: none"> • utjecaj prijevoza proizvoda, dobara i materijala za potrebe odvijanja djelatnosti te prijevoza radne snage (ukoliko nema kvantitativnih podataka objasniti razlog) • način ublažavanja takvih utjecaja • kriteriji i metodologija korišteni za utvrđivanje značaja utjecaja na okoliš

Izvor: vlastita obrada autorice; prema Global Reporting Initiative: G4 Smjernice za izvještavanje o održivosti; Načela izvještavanja i standardni podaci

Tablica 16.: Opće procjene i procjena dobavljača, rješavanje sporova

Ukupni izdaci i ulaganja u zaštiti okoliša prema vrsti	Postotak dobavljača koji su provjereni pomoću kriterija utjecaja na okoliš	Značajni pozitivni i negativni utjecaji dobavljačkog lanca na okoliš i poduzete mjere	Broj sporova koji su pokrenuti, obrađeni i riješeni putem formalnih mehanizama rješavanja sporova
<ul style="list-style-type: none"> • ukupni izdaci prema: odlaganju otpada, obradi emisija i troškovima sanacije, troškovima prevencije i upravljanja okolišem 	<ul style="list-style-type: none"> • dobavljači koji zadovoljavaju kriterije utjecaja na okoliš u postotku 	<ul style="list-style-type: none"> • broj dobavljača koji su podložni utjecaju na okoliš • broj dobavljača sa značajnim i potencijalno negativnim utjecajem u dobavljačkom lancu na okoliš • značajni i potencijalno opasni utjecaj dobavljačkog lanca na okoliš • postotak dobavljača koji ispunjavaju navedeno, ali sa dogovorenim poboljšanjem • postotak dobavljača sa kojima su prekinuti poslovni odnosi zbog navedenog 	<ul style="list-style-type: none"> • ukupan broj sporova u vezi sa utjecajima na okoliš putem formalnih mehanizama rješavanja sporova u izvještajnom razdoblju • podatak o količini obrađenih i riješenih sporova tijekom izvještajnog razdoblja • ukupan broj sporova prije izvještajnog razdoblja, a koji su riješeni tijekom istoga

Izvor: vlastita obrada autorice; prema Global Reporting Initiative: G4 Smjernice za izvještavanje o održivosti; Načela izvještavanja i standardni podaci

Društvena dimenzija orijentira se na utjecaje organizacije u okolini i sustavima u kojoj djeluje. ona jedina ima sljedeće potkategorije koje imaju aspekte svaka zasebno: ljudska prava, radni odnosi i dostojan rad, društvo i odgovornost za proizvod. Većina potkategorija pridržavaju se međunarodno priznatih standarda ili referencama.⁴¹

U potkategoriji radnih odnosa i dostojnog rada pobrojani su sljedeći aspekti: zapošljavanje, odnosi zaposlenika i menadžera, zdravlje i sigurnost na radnom mjestu, obuka i obrazovanje, različitost i jednake mogućnosti, jednakost naknada između žena i muškaraca, procjena dobavljača u vidu radnih odnosa.

⁴¹ O tome detaljnije u cf.infra.: Global Reporting Initiative: G4 Smjernice za izvještavanje o održivosti; Načela izvještavanja i standardni podaci, str.64.

Tablica 17.: Zapošljavanje, odnosi zaposlenika i menadžera

Ukupan broj i stope novog zapošljavanja i fluktuacije zaposlenika	Povlastice osigurane zaposlenicima na puno radno vrijeme prema mjestu djelovanja	Povratak na posao i stope zadržavanja poslije roditeljnog dopusta prema spolu	Najkraće razdoblje obavještanja unaprijed o značajnim promjenama poslovanja
<ul style="list-style-type: none"> • po dobi, spolu i regiji • broj i stopa fluktuacije novih zaposlenika prema regiji, spolu i dobi • broj i stopa fluktuacije zaposlenika prema dobi, spolu i regiji 	<ul style="list-style-type: none"> • povlastice koje nemaju zaposlenici zaposleni na privremeno ili nepuno radno vrijeme • životno osiguranje, zdravstvena zaštita, naknada za nesposobnost za rad i invaliditet, roditeljni dopust, otpremnina za umirovljenje, vlasništvo nad dionicama i ostalo • definicija „značajnih mjesta poslovanja“ 	<ul style="list-style-type: none"> • ukupan broj zaposlenika za sljedeće: pravo na roditeljni dopust prema spolu, zaposlenici koji su ostvarili pravo na roditeljni dopust, zaposlenici koji su se vratili na posao poslije roditeljnog dopusta, broj zaposlenika koji se vratio na posao poslije roditeljnog dopusta i ostao zaposlen 12 mjeseci po dolasku na posao prema spolu • stopa povratka na posao i zadržavanje na poslu zaposlenika koji su iskoristili pravo na dopust prema spolu 	<ul style="list-style-type: none"> • uključujući podatak jesu li rokovi određeni u kolektivnim ugovorima • najkraći rok u tjednima za obavijest koja se uobičajeno daje zaposlenicima i njihovim predstavnicima prije provedbe značajnih promjena koje će znatno utjecati na njih • ukoliko se radi o organizaciji sa kolektivnim ugovorom, navesti jesu ili u istom određeni rokovi za davanje obavijesti te postoje li odredbe o savjetovanju i pregovaranju

Izvor: vlastita obrada autorice; prema Global Reporting Initiative: G4 Smjernice za izvještavanje o održivosti; Načela izvještavanja i standardni podaci

Tablica 18.: Obuka i obrazovanje

Prosječan broj sati obuke po zaposleniku, spolu i kategoriji	Programi za stežvanje vještina i cjeloživotno učenje	Postotak zaposlenika koji dobivaju redovitu ocjenu radnog učinka i individualnog razvoja
<ul style="list-style-type: none"> • prosječan broj sati obuke po zaposleniku tijekom izvještajnog razdoblja po spolu i kategoriji 	<ul style="list-style-type: none"> • programi koji potiču stalnu mogućnost zapošljavanja te pomažu u okončavanje radnog vijeka • vrsta i opseg programa koji su provedeni kao i pomoći pruženoj za povećanje vještina zaposlenika • programi za pomoć pri tranziciji radi olakšanja trajne mogućnosti zapošljavanja te uspješnog okončanja radnog vijeka kao posljedica umirovljenja ili prestanka radnog odnosa 	<ul style="list-style-type: none"> • postotak od ukupnog broja zaposlenika po spolu i kategoriji koji su u izvještajnom razdoblju dobili redovitu ocjenu radnog učinka i individualnog razvoja

Izvor: vlastita obrada autorice; prema Global Reporting Initiative: G4 Smjernice za izvještavanje o održivosti; Načela izvještavanja i standardni podaci

Tablica 19.: Sporovi u vezi radnih odnosa, jednakost naknada između žena i muškaraca

<p>Broj sporova vezanih sa radnim odnosima koji su podneseni, obrađeni i riješeni putem formalnih mehanizama rješavanja sporova</p>	<p>Omjer osnovne plaće i naknade žena i muškaraca po kategoriji</p>
<ul style="list-style-type: none"> • sporovi pokrenuti, obrađeni i riješeni u izvještajnom razdoblju • u izvještaju prikazati broj obrađenih i riješenih sporova • ukupan broj sporova u vezi s radnim odnosima koji su pokrenuti prije početka izvještajnog razdoblja i riješeni tijekom izvještajnog razdoblja 	<ul style="list-style-type: none"> • omjer osnovne plaće i naknade žena i muškaraca po kategoriji zaposlenika prema značajnim mjestima zaposlenja • definirati „značajna mjesta zaposlenja“

Izvor: vlastita obrada autorice; prema Global Reporting Initiative: G4 Smjernice za izvještavanje o održivosti; Načela izvještavanja i standardni podaci

Tablica 20.: Zdravlje i sigurnost na radnom mjestu

<p>Postotak ukupne radne snage postavljene u formalnim zajedničkim odborima</p>	<p>Vrsta i stope ozljeda, profesionalnih bolesti, izgubljenih dana, ukupan broj smrtnih slučajeva</p>	<p>Radnici sa visokom učestalošću ili velikim rizikom od bolesti povezanih sa njihovim zanimanjem</p>	<p>Zdravstvena i sigurnosna pitanja obuhvaćena formalnim sporazumima sa sindikatima</p>
<ul style="list-style-type: none"> • odbori za sigurnosna i zdravstvena pitanja sastavljenih od predstavnika uprave i radnika koji pomažu pri praćenju i savjetovanju o programima zaštite zdravlja i sigurnosti na radu • navod o razini na kojoj djeluje svaki formalni odbor za zdravstvena i sigurnosna pitanja • postotak ukupne radne snage zastupljene u formalnim, zajedničkim odborima, koji se sastoje od predstavnika i radnika 	<ul style="list-style-type: none"> • navesti za ukupan broj zaposlenika po regiji i spolu • navesti za ukupan broj samostalnih ugovaratelja koji rade na lokaciji i za koje organizacija odgovara s osnove opće sigurnosti na radnom mjestu prema regiji i spolu • sustav pravila koji se primjenjuje kod evidentiranja i izvještavanja o statistici nesreća 	<ul style="list-style-type: none"> • navod bave li se zaposlenici zanimanjem kod kojih postoji visoka učestalost ili veliki rizik od specifičnih bolesti 	<ul style="list-style-type: none"> • obuhvaćaju li formalni sporazumi sa sindikatima zdravstvena i sigurnosna pitanja bilo na lokalnoj li globalnoj razini • navesti opseg u obliku postotka ukoliko se prethodna stavka ispunjava, a obuhvaćena su razna zdravstvena i sigurnosna pitanja

Izvor: vlastita obrada autorice; prema Global Reporting Initiative: G4 Smjernice za izvještavanje o održivosti; Načela izvještavanja i standardni podaci

Tablica 21.: Procjena dobavljača u vezi radnih odnosa

<p>Procjena dobavljača u novima radnim odnosima</p>	<p>Značajni, stvarni i potencijalno negativni utjecaji dobavljačkog lanca na radne odnose i poduzete mjere</p>
<ul style="list-style-type: none"> • postotak novih dobavljača koji su provjereni pomoću kriterija radnih odnosa 	<ul style="list-style-type: none"> • navod broja dobavljača na kojima je provedena provjera utjecaja na radne odnose • broj dobavljača za koje je utvrđeno da imaju značajne, stvarne i potencijalno negativne utjecaje na radne odnose • objasniti značajne, stvarne i potencijalno negativne utjecaje na radne odnose • postotak dobavljača za koje su utvrđeni negativni utjecaji, a s kojima je dogovoreno poboljšanje na temelju rezultata procjene • postotak dobavljača sa negativnim utjecajima sa kojima su prekinuti radni odnosi na temelju procjene te objašnjenje razloga za isto

Izvor: vlastita obrada autorice; prema Global Reporting Initiative: G4 Smjernice za izvještavanje o održivosti; Načela izvještavanja i standardni podaci

U potkategoriji ljudskih prava razmatraju se pitanja i situacije kršenja istih, odnosno promjene u mogućnostima dionika u uživanju i ostvarivanju temeljnih ljudskih prava. u današnjem djelovanju poslovnog svijeta jedan je od imperativa poštivanje ljudskih prava što donosi pozitivne pomake u poslovanju organizacije i pozitivan imidž. Temelj za poštivanje ljudskih prava su konsenzusi, ugovori, povelje i slično. Povelja Ujedinjenih naroda je glavni dokument koji potiče i podrazumijeva poštivanje temeljnih ljudskih prava koju čine tri instrumenta: Deklaracija Ujedinjenih naroda (UN), “Opća deklaracija o ljudskim pravima”, 1948., Konvencija Ujedinjenih naroda (UN), “Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima”, 1966., Konvencija Ujedinjenih naroda (UN), “Međunarodni pakt o ekonomskim, društvenim i kulturnim pravima”, 1966. Svaka organizacija koja se bavi izvještavanjem o ljudskim pravima trebala bi poštivati odrednice navedenih dokumenata.⁴²

Potkategorija ljudskih prava prema GRI-ju uključuje: nediskriminaciju, jednakost spolova, slobodu udruživanja, kolektivno pregovaranje, dječji rad, prisilni i obvezni rad i prava domicilnog stanovništva.

Tablica 22.: Ulaganja

<p>Značajni sporazumi o ulaganju i ugovori koji sadrže klauzule o ljudskim pravima</p> <ul style="list-style-type: none"> • navedeno iskazati u postotku i ukupnom broju; također se misli na ugovore podvrgnute analitičkom pregledu u svezi sa ljudskim pravima • definicija „značajnih sporazuma o ulaganju“ koje organizacija koristi 	<p>Ukupan broj sati obuke zaposlenika o politikama ili postupcima o aspektima vezan za ljudska prava</p> <ul style="list-style-type: none"> • uključujući postotak obučениh zaposlenika • ukupan broj sati obuka značajnima za djelatnost • postotak zaposlenika obučeno politikama ili aspektima o ljudskih prava značajnim za djelatnost
---	---

Tablica 23.: Procjena, rješavanje sporova

<p>Djelatnost u kojoj je izvršena provjera poštivanja ljudskih prava ili procjene utjecaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • ukupan broj i postotak djelatnosti prema državama 	<p>Broj sporova u vezi sa utjecajem na ljudska prava</p> <ul style="list-style-type: none"> • ukupan broj sporova u vezi sa povredama ljudskih prava putem formalnih mehanizama rješavanja sporova tijekom izvještajnog razdoblja • navesti koliko je sporova obrađeno a koliko riješeno tijekom izvještajnog razdoblja • ukupan broj sporova pokrenutih prije izvještajnog razdoblja, a riješeni tijekom istoga
--	---

Izvor: vlastita obrada autorice; prema Global Reporting Initiative: G4 Smjernice za izvještavanje o održivosti; Načela izvještavanja i standardni podaci

⁴² O tome detaljnije u cf.infra.: Global Reporting Initiative: G4 Smjernice za izvještavanje o održivosti; Načela izvještavanja i standardni podaci, str. 70., 71.

Tablica 24.: Nediskriminacija, sloboda udruživanja, dječji rad

<p>Ukupan broj slučajeva diskriminacije i poduzete korektivne mjere</p> <ul style="list-style-type: none"> • ukupan broj slučajeva diskriminacije • status slučajeva i mjere koje su preuzete protiv iste: slučaj koji je organizacija razmotrila, planove za ispravljanje situacije koji se provode i koji su provedeni sa rezultatima vidljivima iz redovnog internog postupka redovnog pregleda, slučaj za koji se više ne poduzimaju mjere 	<p>Djelatnosti i dobavljači koji bi mogli biti ugroženi ili izloženi značajnom riziku</p> <ul style="list-style-type: none"> • djelatnosti i dobavljači kod kojih bi pravo zaposlenika na ostvarivanje udruživanja i kolektivnog pregovaranja moglo biti ugroženo u obliku vrste djelatnosti i dobavljača i državi ili zemljopisnom području sa većim rizikom • mjere koje je poduzela organizacija u cilju potpore prava na ostvarenje prava udruživanja i pregovaranja 	<p>Djelatnost i dobavljači sa prepoznatim rizikom od slučajeva dječjeg rada</p> <ul style="list-style-type: none"> • djelatnosti i dobavljači prepoznati za slučajeve: dječjeg rada i mladih radnika izloženih opasnom poslu • dobavljači i djelatnosti navedeni prema vrsto djelatnosti i dobavljaču i državi ili zemljopisnom području sa većim rizikom od istoga • mjere koje je poduzela organizacija u cilju doprinosa ukidanja dječjeg rada
--	--	--

Izvor: vlastita obrada autorice; prema Global Reporting Initiative: G4 Smjernice za izvještavanje o održivosti; Načela izvještavanja i standardni podaci

Tablica 25.: Prisilni rad, sigurnosne prakse, prava stanovništva

<p>Djelatnosti i dobavljači prepoznati uz slučajeve prisilnog ili obveznog rada</p> <ul style="list-style-type: none"> • djelatnosti i dobavljači prepoznati kao slučajevi obveznog ili prisilnog rada s obzirom na vrstu djelatnosti i dobavljača i državu i zemljopisno područje koji se smatraju rizičnima • mjere koje su poduzete od strane organizacije u cilju ukidanja svih vrsta prisilnog ili obveznog rada 	<p>Postotak zaštitarskog osoblja obuhvaćenog obukom o politikama ili postupcima organizacije u vezi sa ljudskim pravima</p> <ul style="list-style-type: none"> • postotak zaštitarskog osoblja koje je prošlo formalnu obuku o politikama ili posebnim postupcima organizacije u vezi sa Aspektima ljudskih prava i njihovu primjenu na sigurnost • primjenjuje li se obveza obuke i na organizacije treće strane koje osiguravaju zaštitarsko osoblje 	<p>Ukupan broj slučajeva kršenja prava domicilnog stanovništva i poduzete mjere</p> <ul style="list-style-type: none"> • ukupan broj prepoznatih slučajeva kršenja prava domicilnog stanovništva • status slučajeva i mjere koje su se poduzele u vezi istih: slučaj koji je organizacija razmotrila, planovi za ispravljanje situacije koji se provode i situacije koje su provedene sa pregledanim rezultatima putem redovnog internog postupka pregleda upravljanja, slučaj za koji se više ne poduzimaju mjere
---	--	--

Izvor: vlastita obrada autorice; prema Global Reporting Initiative: G4 Smjernice za izvještavanje o održivosti; Načela izvještavanja i standardni podaci

Tablica 26.: Procjena dobavljača

<p>Dobavljači koji su provjereni putem kriterija ljudskih prava</p> <ul style="list-style-type: none"> • postotak novih dobavljača koji su provjereni pomoću kriterija za poštivanje ljudskih prava 	<p>Značajni pozitivni i potencijalno negativni utjecaji dobavljačkog lanca na ljudska prava</p> <ul style="list-style-type: none"> • broj dobavljača za koje je izvršena procjena utjecaja na ljudska prava • broj dobavljača za koje je utvrđeno da imaju značajne stvarne i potencijalno negativne utjecaje na ljudska prava • objašnjenje značajnih potencijalnih negativnih utjecaja • postotak dobavljača koji imaju stvarni i potencijalno negativni utjecaj, a s kojima su dogovorena poboljšanja na temelju rezultata procjene • postotak dobavljača sa kojima su prekinuti poslovni odnosi zbog navedenog
--	---

Izvor: vlastita obrada autorice; prema Global Reporting Initiative: G4 Smjernice za izvještavanje o održivosti; Načela izvještavanja i standardni podaci

Potkategorija Društvo donosi utjecaje na lokalnu zajednicu i društvo u cjelini. Pri tome je važno poštovati pravila koja imaju članovi zajednice u smislu identiteta naroda i prava kako individualnih, tako i kolektivna koja se temelje na Deklaraciji Ujedinjenih naroda (UN), “Opća deklaracija o ljudskim pravima”, 1948., Konvenciji Ujedinjenih naroda (UN), “Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima”, 1966., Konvenciji Ujedinjenih naroda (UN), “Međunarodni pakt o ekonomskim, društvenim i kulturnim pravima”, 1966., Deklaraciji Ujedinjenih naroda (UN), “Deklaracija o pravu na razvoj”, 1986. Kolektivna prava zajednica te prava domicilnih i plemenskih naroda priznata su sljedećim instrumentima: Konvencijom br. 107 Međunarodne organizacije rada (ILO), “Konvencija o domicilnom i plemenskom stanovništvu”, 1957., Konvencijom br. 169 Međunarodne organizacije rada (ILO), “Konvencija o domicilnim i plemenskim narodima”, 1991., Deklaracijom Ujedinjenih naroda (UN), “Deklaracija Ujedinjenih naroda o pravima domicilnih naroda”, 2007.

Tablica 27.: Borba protiv korupcije

Procjena izloženosti riziku od korupcije i utvrđeni značajni rizici	Komunikacija i obuka o antikorupcijskim politikama i postupcima	Potvrđeni slučajevi korupcije i poduzete mjere
<ul style="list-style-type: none"> • ukupan broj i postotak poslovnih djelatnosti za koje je izvršena procjena rizika od korupcije • značajni rizici povezani s korupcijom identificirani kroz procjenu rizika 	<ul style="list-style-type: none"> • ukupan broj i postotak zaposlenika: upravnog tijela kojima su priopćene antikorupcijske politike i postupci organizacije (prema regiji i prema kategoriji zaposlenika), poslovni partneri kojima su priopćene antikorupcijske politike i postupci organizacije (prema regiji i vrsti poslovnog partnera), upravnog tijela kojima je prezentirana antikorupcijska obuka (prema regiji), koji su prošli antikorupcijsku obuku (prema kategoriji zaposlenika i regiji) 	<ul style="list-style-type: none"> • ukupan broj i vrsta potvrđenih slučajeva korupcije, slučajevi u kojima je zaposlenicima otkazan ugovor o radu ili se pokrenula stegovna mjera zbog korupcije, slučajevi kada su raskinuti ugovori sa poslovnim partnerima ili nisu produljeni zbog korupcije, pravni sporovi pokrenuti protiv organizacije ili njezinih zaposlenika tijekom izvještajnog razdoblja

Tablica 28.: Lokalne zajednice

Uključivanje lokalne zajednice, procjene utjecaja i razni programi	Djelatnosti koje pozitivno i negativno utječu na lokalne zajednice
<ul style="list-style-type: none"> • procjena društvenog utjecaja, procjena utjecaja na okoliš i javne objave istoga, razvojni programi lokalnih zajednica na temelju njihovih potreba, planovi uključivanja dionika na temelju njihove analize, široke mreže savjetodavnih odbora lokalnih zajednica, radničkih vijeća i odbora za sigurnost i zdravlje na radu namijenjenih za radnike pod utjecajima, formalni postupci vezani uz lokalnu zajednicu u smislu sporova 	<ul style="list-style-type: none"> • pozitivni i negativni utjecaji djelatnosti na lokalne zajednice na temelju mjesta poslovanja i značajni potencijalno negativni i pozitivni utjecaji na isto

Izvor: vlastita obrada autorice; prema Global Reporting Initiative: G4 Smjernice za izvještavanje o održivosti; Načela izvještavanja i standardni podaci

Tablica 29.: Sporovi u vezi kršenja slobodnog ponašanja i javne politike

Ukupan broj pokrenutih postupaka zbog ponašanja u suprotnosti sa načelom slobodnog tržišta, antitrustovske i monopolističke prakse te njihovi ishodi	Vrijednost političkih priloga prema državi i primatelju/korisniku
<ul style="list-style-type: none"> • ukupan broj postupaka koji su dovršeni ili su u tijeku u kojima je organizacija identificirana kao sudionik • glavni ishodi dovršenih pravnih postupaka sa odlukama i presudama 	<ul style="list-style-type: none"> • ukupna novčana vrijednost finansijskih i nenovčanih političkih priloga koje je organizacija dala, izravno ili neizravno, državi ili korisniku • način na koji je utvrđena nenovčana vrijednost priloga

Izvor: vlastita obrada autorice; prema Global Reporting Initiative: G4 Smjernice za izvješćavanje o održivosti; Načela izvješćavanja i standardni podaci

Potkategorija Odgovornost za proizvod veže se uz proizvode ili usluge koje organizacija plasira na tržište, poglavito na potrebe kupaca.

Tablica 30.: Označavanje proizvoda i usluga

Vrsta podataka o proizvodu ili uslugama koji se traže po organizacijskim postupcima i njihovo označavanje	Ukupan broj slučajeva nepridržavanja propisa i dobrovoljnih kodeksa u vezi sa proizvodima i uslugama	Rezultati upitnika za mjerenje zadovoljstva kupaca
<ul style="list-style-type: none"> • sljedeće informacije o proizvodima i uslugama: navođenje sastavnih dijelova proizvoda i usluga, sadržaj osobito u pogledu stvari koje mogu utjecati na okoliš i društvo, sigurna uporaba proizvoda ili usluge, zbrinjavanje proizvoda i utjecaj na okoliš/društvo, ostalo • postotak značajnih kategorija proizvoda ili usluga obuhvaćenih ovim postupcima te izvršena procjena usklađenosti sa postupcima 	<ul style="list-style-type: none"> • ukupan broj slučajeva nepridržavanja propisa i dobrovoljnih kodeksa u vezi s podacima o proizvodima i uslugama te njihovim označavanjem prema ishodima koji su završili novčanom kaznom ili sankcijom, upozorenjem ili opće nepridržavanje dobrovoljnih kodeksa • kratka izjava ukoliko se organizacija nije suočila sa nepridržavanjem propisa i dobrovoljnih kodeksa 	<ul style="list-style-type: none"> • rezultati li značajni zaključci upitnika za mjerenje zadovoljstva kupaca na temelju statistički značajnih veličina obrazaca tijekom izvještajnog razdoblja prema organizaciji u cjelini, glavnoj kategoriji proizvoda ili usluga, značajnim mjestima poslovanja

Izvor: vlastita obrada autorice; prema Global Reporting Initiative: G4 Smjernice za izvješćavanje o održivosti; Načela izvješćavanja i standardni podaci

Tablica 31.: Zdravlje i sigurnost kupaca

<p>Značajne kategorije proizvoda i usluga za koje je izvršena procjena</p>	<p>Ukupan broj slučajeva nepridržavanja propisa i dobrovoljnih kodeksa</p>
<ul style="list-style-type: none"> • postotak kategorija proizvoda i usluga za koje je izvršena procjena radi poboljšanja utjecaja na sigurnost i zdravlje 	<ul style="list-style-type: none"> • ukupan broj slučajeva nepridržavanja propisa i dobrovoljnih kodeksa u vezi s utjecajima proizvoda i usluga na zdravlje i sigurnost za vrijeme izvještajnog razdoblja prema ishodima koji su završili novčanom kaznom ili sankcijom, upozorenjem ili opće nepridržavanje dobrovoljnih kodeksa • kratka izjava ukoliko se organizacija nije suočila sa nepridržavanjem propisa i dobrovoljnih kodeksa

Izvor: vlastita obrada autorice; prema Global Reporting Initiative: G4 Smjernice za izvještavanje o održivosti; Načela izvještavanja i standardni podaci

Tablica 32.: Marketinške informacije

<p>Prodaja zabranjenih ili osporenih proizvoda</p>	<p>Ukupan broj slučajeva nepridržavanja propisa i dobrovoljnih kodeksa u vezi s marketinškim informacijama</p>
<ul style="list-style-type: none"> • prodaja proizvoda koji su zabranjeni na određenim tržištima ili ako su predmet upita dionika ili javne rasprave • način na koji je organizacija odgovorila na pitanja ili probleme vezane uz te proizvode 	<ul style="list-style-type: none"> • uključujući aktivnosti oglašavanja, promidžbe i pokroviteljstva prema vrsti ishoda: novčana kazna, upozorenje ili opće nepridržavanje dobrovoljnih kodeksa • kratka izjava ukoliko se organizacija nije suočila sa navedenim nepridržavanjem

Izvor: vlastita obrada autorice; prema Global Reporting Initiative: G4 Smjernice za izvještavanje o održivosti; Načela izvještavanja i standardni podaci

Tablica 33.: Privatnost kupaca i pridržavanje propisa

<p>Ukupan broj opravdanih pritužbi u vezi s privatnosti kupaca i gubicima osobnih podataka kupaca</p>	<p>Ukupna vrijednost ukupnih novčanih kazni za nepridržavanje zakona i propisa koji se tiču ponude i upotrebe proizvoda i usluga</p>
<ul style="list-style-type: none"> • optužbe kategorizirane prema pritužbama od strane vanjskih stranaka koje je opravdala organizacija i od strane regulatornih tijela • ukupan broj prepoznatih curenja, krađa ili gubitaka osobnih podataka o kupcima • kratka izjava o tome ako se organizacija nije suočila sa spomenutim pritužbama 	<ul style="list-style-type: none"> • ukupna vrijednost značajnih novčanih kazni vezanih uz nepridržavanje zakona i propisa oko ponude i uporabe proizvoda ili usluga • kratka izjava ukoliko organizacija nije izdvojila novčana sredstva za isto

Izvor: vlastita obrada autorice; prema Global Reporting Initiative: G4 Smjernice za izvještavanje o održivosti; Načela izvještavanja i standardni podaci

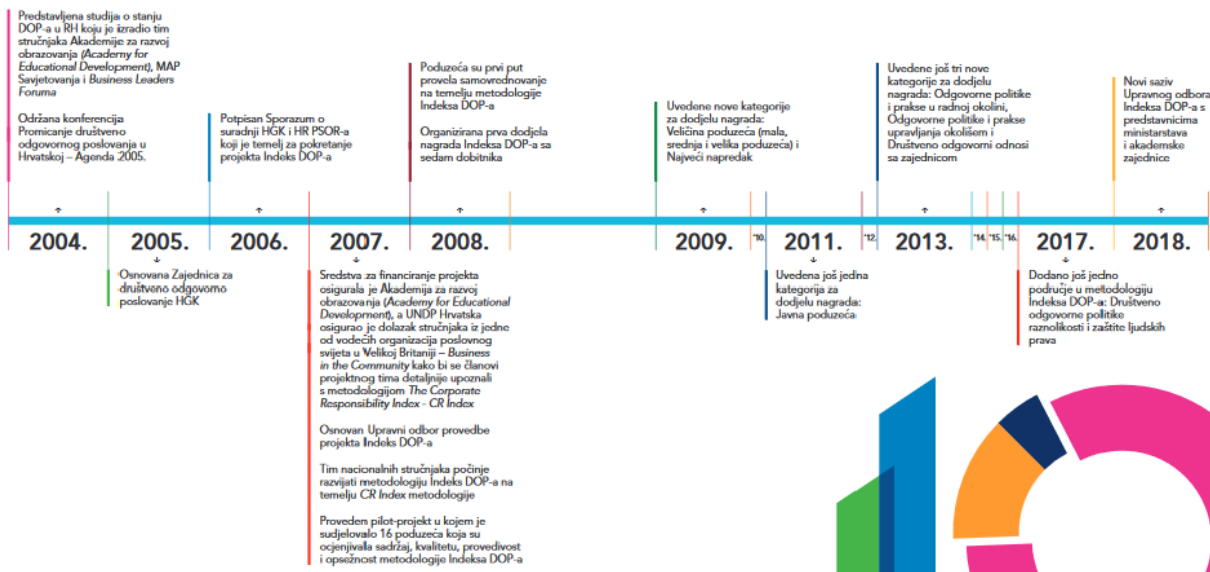
6. NEFINANCIJSKO IZVJEŠTAVANJE POSLOVNIH SUBJEKATA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Važan događaj za nastanak politike društveno odgovornog poslovanja u Republici Hrvatskoj bila je prva nacionalna konferencija o DOP-u pod nazivom Agenda 2005., održana 8. prosinca 2004. godine. Na istoj je sudjelovalo više od 150 predstavnika organizacija, poslovnih udruženja, Vlade, stručnih organizacija akademske zajednice, sindikata i nevladinih organizacija. U Agendi 2005. definirana su osnovna područja djelovanja i moguća poboljšanja u društveno odgovornim praksama hrvatskih poduzeća. Tome ide u prilog i donošenje prijedloga osnivanja Zajednice za društveno odgovorno poslovanje u okviru Hrvatske gospodarske komore zajedno sa prijedlogom izrade metodologije za procjenu i vrednovanje društveno odgovornih i održivih praksi poduzeća. Sukladno tome, 15. studenog 2006. godine potpisan je Sporazum o suradnji između Hrvatskog poslovnog savjeta za održivi razvoj (HR PSOR) i Hrvatske gospodarske komore. Razlog sklapanja Sporazuma bio je osmišljavanje metodologije vrednovanja društveno odgovornih praksi članova HR PSOR-a i HGK-a te dodjele nagrade na godišnjoj razini za najodgovornije poslovne prakse. Realizacija inicijative ostvarena je u travnju 2007. godine, a podršku projektu pružio je i UNDP, koji je osigurao dolazak stručnjaka iz jedne od vodećih organizacija poslovnog svijeta u Velikoj Britaniji; Business in the Community (BITC), a financijska sredstva za projekt su bila osigurana putem AED-a (Academy for Educational Development). Cilj projekta je promicati društveno odgovorno poslovanje u RH u smislu prikaza i jačanja tržišne pozicije organizacija i izgradnje dobre reputacije kroz sve segmente poslovanja i odlučivanja. U društvenu odgovornost spada odgovornost uprave i menadžmenta, kroz sve poslovne procese uz istovremeno osiguranje profitabilnosti, upravljanje i odgovornost prema okolišu i zajednici sa zainteresiranim ključnim dionicima organizacije.

Metodologija definira kriterije za ocjenjivanje dobrovoljnih praksi hrvatskih poduzeća u šest područja: *ekonomska održivost, uključenost društveno odgovornog poslovanja u poslovnu strategiju, radna okolina, zaštita okoliša, tržišni odnosi i odnosi sa zajednicom*. Na njezinoj izradi sudjelovali su stručnjaci okupljeni u tijela projekta zajedno sa Stručnim i Provedbenim timom sa ciljem određivanja kriterija i definiranjem načina, rokova i tijeka provedbe metodologije. Konačno, metodologija je definirana kroz 119 pitanja za velika i srednja poduzeća, 64 pitanja za mala poduzeća i 92 za javna poduzeća uz donaciju Ericsson Nikola Tesla d.d. mrežne aplikacije čime je omogućena provedba ocjenjivanja poduzeća.

Danas, provedba natječaja događa se i u suradnji s Ipsos puls d.o.o. koji provodi prikupljanje popunjenih upitnika te vrši inicijalno bodovanje putem mrežne aplikacije. Kriterij za sudjelovanje u Indeksu DOP-a je poslovna uspješnost koju HGK propisuje za dodjelu Zlatne kune. Poslovnu uspješnost definiraju brojevi, odnosno financijski pokazatelji uspješnosti poslovanja pomoću kojih se rangiraju poduzeća. Natječaj se provodi na godišnjoj razini sa prikazom financijskih pokazatelja za prethodno razdoblje, a nagrade najboljim poduzećima tradicionalno se dodjeljuju u sklopu Konferencije o društveno odgovornom poslovanju.⁴³

Slika 5.: Kronološki prikaz Indeksa DOP-a u Hrvatskoj

Izvor: Hrvatska gospodarska komora, Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj: Indeks DOP-a Društveno odgovorno poslovanje, 10 godina provedbe projekta, str. 8.,9.

Prema rezultatima provođenja projekta Indeksa DOP-a za razdoblje od 2008.-2017. godine ukupno 799 poduzeća je sudjelovalo u istom; 301 malo poduzeće, 200 srednjih, 229 velikih i 69 javnih poduzeća. Za isto razdoblje prema vrsti djelatnosti, od tih poduzeća 356 je proizvodno, 353 poduzeća uslužna i 70 javnih poduzeća.⁴⁴ Od svih poduzeća koja su tokom godina ispunjavala upitnik Indeksa DOP-a, sljedeća poduzeća se ističu po ustrajnosti izvještavanja i kontinuitetu predaje: Privredna banka Zagreb d.d. (druga po veličini bankarska grupacija u Hrvatskoj od 194 poslovnice), Hartman d.o.o. (smještena u Koprivnici, ali pod grupacijom Brødrene Hartmann A/S; proizvodnja i prodaja proizvoda od oblikovanih papirnatih vlakana-podlošci za jaja), Končar institut za elektrotehniku d.d. , Ericsson Nikola Tesla d.d.(isporučitelj informacijsko-komunikacijskih proizvoda i usluga u operatorskom

⁴³ Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj: www.hrpsor.hr (19.11.2019.)

⁴⁴ Hrvatska gospodarska komora, Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj: Indeks DOP-a Društveno odgovorno poslovanje, 10 godina provedbe projekta, str. 1.

segmentu te digitalnih i inovativnih rješenja i usluga u zdravstvu, prometu, državnoj upravi, komunalnim djelatnostima i multimedijским komunikacijama), Hauska & Partner d.o.o. (savjetodavna kuća na hrvatskom tržištu u vezi s održivim razvojem, izgradnjom procesa društveno odgovornog poslovanja, nefinancijskim izvještavanjem i okolišnom komunikacijom) i Vetropack Straža d.o.o. (poduzeće sa sjedištem u Humu na Sutli, jedini je proizvođač staklene ambalaže u Hrvatskoj).⁴⁵

6.1. Metodologija istraživanja

Praktični dio ovog rada prikazuje analizu nefinancijskih izvještaja pojedinih poslovnih subjekata u Hrvatskoj. Analizirani GRI standardi prikazani su u tablici:

Tablica 34.: Metodologija istraživanja

Odgovornost za okoliš					
GRI 301 Materijali	GRI 302 Energija	GRI 303 Voda	GRI 304 Bioraznolikost	GRI 305 Emisije	
Korišteni materijali	Potrošnja energije	Crpljenje vode	Lokacije izvan zaštićenih područja	Direktne i indirektne emisije	
Reciklirani materijali i reciklirani ulazni materijali	Intenzitet energije	Gubici vode/ispuštanja	Zaštićena i obnovljiva staništa	Intenzitet emisija i smanjenje emisija	
Reciklirani proizvodi i njihova ambalaža	Smanjenje korištenja energije i energetske potreba	Potrošnja vode	Liste IUCN-a na područjima djelovanja	Emisije štetne za ozon; emisije NOx i SOx	
Društvena odgovornost					
GRI 401 Zapošljavanje	GRI 403 Zdravlje i sigurnost na radu	GRI 404 Obuka i obrazovanje	GRI 405 Različnost i jednake mogućnosti	GRI 413 Lokalna zajednica	GRI 415 Zdravlje i sigurnost kupaca
Novozaposleni radnici	Sustav upravljanja zdravljem i sigurnošću	Prosječan broj sati obuke po radniku	Sudjelovanje radnika u upravljačkim tijelima	Aktivnosti sa angažmanom lokalne zajednice	Utjecaj proizvoda i usluga
Izdaci za zaposlene	Procjena opasnosti i rizika te zaštita na radnom mjestu	Programi za unapređenje vještina	Omjer plaća između žena i muškaraca	Aktivnosti sa negativnim utjecajima	Nesukladnosti koje se odnose na isto
Roditeljski dopust	Komunikacija radnika o zdravlju i promicanje i prevencija zdravstvenih problema	Postotak radnika koji su ostvarili promaknuće			
	Broj ozljeda na radu				

Izvor: vlastita obrada autorice

⁴⁵ Hrvatska gospodarska komora, Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj: Indeks DOP-a Društveno odgovorno poslovanje, 10 godina provedbe projekta, str. 16.

Uzorak poslovnih subjekata preuzet je iz Liderove publikacije „500 najboljih“ u Republici Hrvatskoj i to njih dvjesto. Od dvjesto organizacija, 28 poslovnih subjekata plasira opsežnija nefinancijska izvješća od kojih se jedan dio odnosi na 2017., a dio na 2018. godinu ovisno o vremenu preuzimanja te su istražene informacije preuzete iz njihovih izvještaja u svrhu usporedbe prikaza u okviru načela GRI standarda.

Tablica 35.: Popis poslovnih subjekata

<i>2017. godina</i>	<i>2018. godina</i>
INA d.d.	HŽ Infrastruktura
OTP Banka	Dukat d.d.
UniCredit Grupa	Hrvatska Lutrija
Zagrebački Holding	AD Plastik
Hrvatski Telekom	Končar Grupa
Coca Cola HBC	HEP Grupa
Ericsson Nikola Tesla	Roche Grupa
FINA	DS Smith
Pliva Grupa	Securitas
Podravka Grupa	Euroherc osiguranje
Hrvatska kontrola zračnog prometa/ HKZP	Vetropack Grupa
Zagrebačka pivovara	Viktor Lenac brodogradilište
Adriatic Luxury Hotels	Tankerska NextGeneration
Jadran Galenski Laboratorij / JGL	
Kraš d.d.	

Izvor: vlastita obrada autorice

6.2. Rezultati istraživanja

Rezultati istraživanja raspoređeni su prema godini nastanka, odnosno prema izvještajnoj godini, 2017. i 2018. Kao jedan od vodećih poslovnih subjekata na tržištu prijevoza i komunikacija, HŽ Infrastruktura kao monopolist u Hrvatskoj po željezničkom prijevozu iskazao je sve podatke za korištenje materijala koji se većinom sastoje od materijala potrebnih za odvijanje poslova na pruzi. Najveći dio prema navodima u izvještaju se odnosi na nastanak i realizaciju projekata vezanih uz proširenje mreže i veće povezanosti te daljnje obnove postojećih pruga. Što se tiče implementacije norme 50001, HŽ istu nastoji provesti kao sustav kontinuiranog poboljšanja energetske učinkovitosti, upotrebljivosti i potrošnje energije.⁴⁶ Podaci vezani uz potrošnju materijala, vode, emisija i energije dani su u ostalim prikazima.

⁴⁶ HŽ Infrastruktura: Izvješće o održivosti, 2019., op.cit., str. 44.

Slika 6.: HŽ

Lokacija	Emisije u zrak u 2018. godini			Lokacija	Količine iscrpljene vode (m ³)			Otpadne vode	Ispust	Količina vode (m ³)		
	CO (mg/m ³)	NOx (mg/m ³)	Dimni broj		2017.	2018.	18./17.			2017.	2018.	18./17.
Područna radna jedinica za održavanje građevinskog infrastrukturnog podsustava Zapad – Pula	4,3	121,8	0	Zagreb Ranžirni kolodvor	53.743	43.794	0,81	sanitarne vode tehnološke vode oborinske onečišćene vode	Siva podzemne vode ²	44.527	43.794	0,98
kolodvor Gospić	11,2	173,8	0							9.216	9.722	1,05
kolodvor Slavonski Brod	kotao 1 2,3	89,5	0	kolodvor Novske	1.000	1.800	1,80	sanitarne vode oborinske onečišćene vode	sustav javne odvodnje otvoreni kanal melioracijske odvodnje	1.000	1.800	1,8
kolodvor Zabok	kotao 2 2,8	43	0							282	301	1,07
Nadzorna grupa Karlovac	2,2	181,3	0	kolodvor Vareždin	288	353	1,23	sanitarne vode oborinske onečišćene vode	sustav javne odvodnje	288	353	1,23
Dionica kontaktne mreže Sisak	128,4	138,6	0	kolodvor Zabok	1.015	3.177	3,13	sanitarne vode oborinske onečišćene vode	sustav javne odvodnje	1.015	3.177	3,13
Područna radna jedinica za održavanje elektroenergetskog podsustava i kontaktne mreže Zapad – menza, Ogulin	1,6	198,6	0	kolodvor Nove Kapela-Betrina	168	168	1,00	sanitarne vode oborinske onečišćene vode	sebrne jame melioracijski odvodni kanal	168	168	1,00
Područna radna jedinica za održavanje elektroenergetskog podsustava i kontaktne mreže Istok - Vinkovci	15,4	53,6	0	kolodvor Križevci	1.347	1.724	1,28	sanitarne vode oborinske onečišćene vode	sustav javne odvodnje	1.347	1.724	1,28
kolodvor Vinkovci	2,3	25,4	0	kolodvor Koprivnica	1.044	588	0,56	tehnološke vode oborinske onečišćene vode	sustav javne odvodnje	604	589	0,98
kolodvor Čakovac	94,6	72,9	0							440	417	0,95

Kabeli	31.209 m
Kameni agregati	16.198 m ³
Pragovi	13.601 kom
Telekomunikacijski materijal	30 kom
Tračnice	37.553 m
Skretnice i skretnički dijelovi	330 kom
Pragovi betonski	6 654 kom
Pragovi drveni	43 094 kom
Skretnička i mosna građa	2 030 kom
Tračnice	9,28 m ³
Kameni agregat	30 488,53 m ³
Telekomunikacijski materijal	50 887,191 m ³
Kabeli	5153 kom
Kabeli	5534 m

- izravne energije za kotlovnice i bojlere

Naziv	Mjerna jedinica	2017.	2018.
Lož ulje srednje - mazut	kg	600.240	733.020
Loživo ulje ekstra lako	l	218.175	214.482
Priradni plin	MWh	7.493*	8.839
Drva za ogrjev	m ³	970	1.205

- neizravne energije

Naziv	Mjerna jedinica	2017.	2018.*
Električna energija bez energije vuče vlakova	MWh	31.418	30.489
Električna energija vuče vlakova	MWh	154.905	164.518
Toplina	MWh	5.553	5.294

*izvor ISGE-podaci se u trenutku pisanja izvješća ažuriraju i nisu konačni

Izvor: HŽ Infrastruktura: Izvješće o održivosti, 2019., str. 30.,34.,41.,43.

Djelujući na području grada Zagreba, Zagrebački Holding kao najvrijednije materijale iskazuje električnu energiju i fosilna goriva za provođenje transportne djelatnosti, a iskazana je i potrošnja vode.

Slika 7.: Zagrebački holding

	Potrošnja goriva u MWh				
	Benzin	Dizel	Ekstra lako lož ulje	Priradni plin	Stlačeni prirodnini plin
Gradska plinars Zagreb d.o.o.	158	128		87 648	641
Zagrebačke ceste	399	12 139	190 692	8 237	
ZET		116 903	415	9 756	23 370
Zrinjevac	220	1 846			
Gradska groblja	152	530	6 334		

	Površinske vode	Podzemne vode	Drugi vodovodi	Ukupno crpljeno
	2 097 100 (m ³)	116 013 020 (m ³)	6 189 179 (m ³)	124 299 299 (m ³)

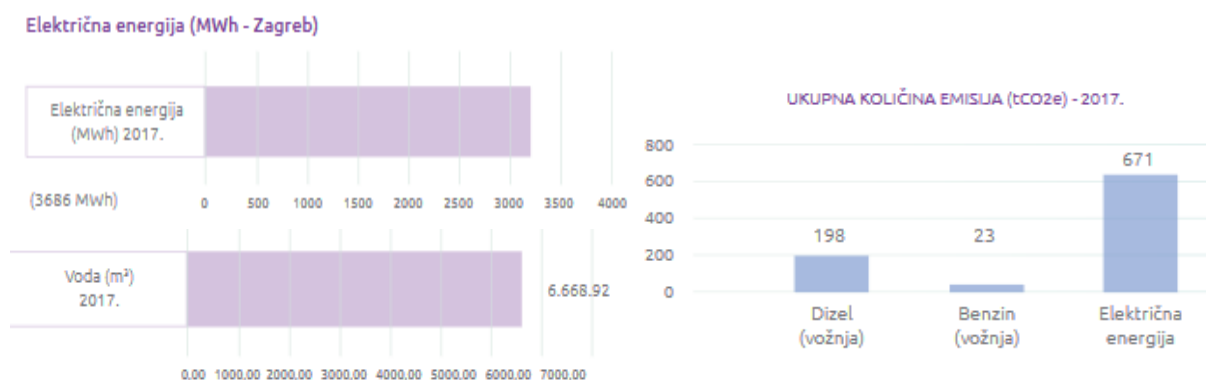
ELEKTRIČNA ENERGIJA (MWh)	
ZET	66 423
Vodoopskrba i odvodnja d.o.o.	60 152
Tržnice Zagreb	12 036
Robni terminali Zagreb	10 250
Zagrebački velesajam	8 439
Autobusni kolodvor Zagreb	2 706
Arena Zagreb	2 091

Izvor: Grupa Zagrebački Holding; Izvještaj o održivosti za 2017. godinu, Zagreb, 2018., str. 97., 102., 104.

Prema opisnom objašnjenju Zagrebačkog holdinga, onečišćujućeg stakleničkog plina od svih sastavnica Grupe ispuštaju ZET, ZGOS i Čistoća. ZET je za pogon voznih jedinica autobusnog sustava ispuštio 35 525 tona CO₂, a u ostalim primijenjenim tehnološkim procesima 1 980 tona CO₂. ZGOS je ispuštio 13 931 tonu te zatim Čistoća koja je ispuštala 4 204 tona CO₂.⁴⁷

Što se tiče zračnog prijevoza i upravljanja zračnom plovidbom, veliku ulogu na tome tržištu ima Hrvatska kontrola zračnog prometa (HKZP) čiji je izvještaj prvi u njihovom poslovanju sastavljen prema GRI smjernicama.

Slika 8.: HKZP

Izvor: Hrvatska kontrola zračne plovidbe; Izvješće o održivosti 2017., Zagreb, 2017., str. 38., 41.

Kao najveći problem u poslovanju, a kroz daljnje poboljšanje sustava zračne plovidbe, Uprava HKZP-a navela je realizaciju elektromagnetsko neionizirajuće zračenje u okoliš uslijed rada sustava za pružanja usluga radionavigacije, komunikacije i radarskog pokrivanja. Jedan od nedostataka je i buka zrakoplova kao povremeni ili kontinuirani izvor onečišćenja bukom na područjima neposredno uz zračne luke, koju u oba slučaja stvaraju korisnici usluga te buka centralnog sustava klimatizacije uz povećanu količinu korištenja vode. Također je nužno smanjene emisije stakleničkih plinova koji sagorijevanjem goriva iz motora zrakoplova dopijevaju u atmosferu i stvaraju dodatno onečišćenje.⁴⁸

Kao jednog od tržišnih lidera u pružanju telekomunikacijskih usluga, u izvještaju Hrvatskog Telekomu, s obzirom na striktno uredsko poslovanje, najvrjedniji materijal je papir. Također su prikazani podaci o vodama i emisijama u naturalnim vrijednostima.

⁴⁷ Grupa Zagrebački Holding; Izvješće o održivosti za 2017., Zagreb, 2018., op.cit., str. 104.

⁴⁸ Hrvatska kontrola zračne plovidbe; Izvješće o održivosti 2017., Zagreb, 2017., op.cit., str. 36.

Slika 9.: HT

Ukupne izravne i neizravne emisije stakleničkih plinova prema težini (u tonama CO ₂ E) ²³	2014.	2015.	2016.	2017.			
	HT	HT	HT	HT	Combis	Iskon	
Ukupna emisija stakleničkih plinova (zbroj izravnih i neizravnih emisija)	49 508	47 723	26 397	15 681	212	719	
• od toga ukupna izravna emisija CO ₂ (iz obnovljivih izvora)	7965	6529	6820	6859	50	163	
• od toga prirodni plin	1475	1448	1433	1532	24	nema	
• od toga goriva za vozni park (benzin, dizel, lng)	4958	3586	4029	4031	26	163	
• od toga loživo ulje	1532	1495	1358	1326	nema	nema	
• od toga ukupna neizravna emisija CO ₂	41 543	41 194	19 577	8792	162	556	
HT	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
NO _x , SO _x i druge značajne emisije u zrak prema vrsti i težini u tonama (za kotlovnice snage veće od 100 kw)							
Ukupna emisija NO _x	6,12	1,86	4,73	0,99	4	1,34	3,67
Ukupna emisija SO _x	7,13	5,69	4,6	3,92	4,22	3,45	3,50
Ukupno crpljenje vode po izvoru	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Ukupno crpljenje vode (u tisućama litara)	79 250	80 890	86 820	72 379	70 622	56 182	61 755
Porast/pad						-20,45 %	9,92 %
Upotrijebljeni materijali prema težini ili obujmu	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Potrošnja papira (u tonama)	135	131	105	112	78	65	70

Izvor: Hrvatski Telekom, Izvještaj o održivosti 2017., str. 56.,57.

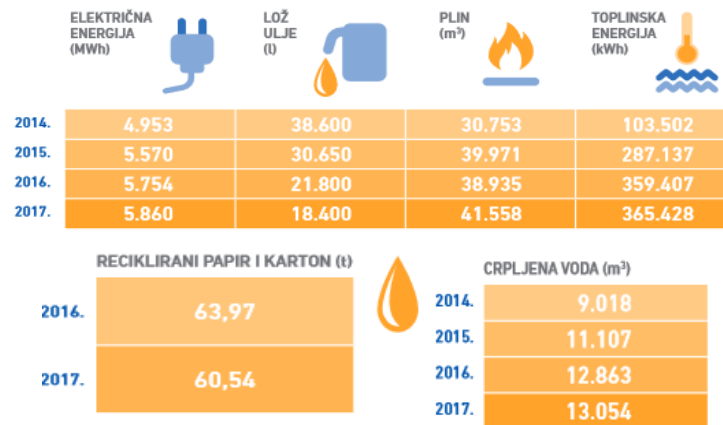
Opisno izražena činjenica je korištenje energije; više od 105 kWh, a navodi se i smanjenje potrošnje električne energije ugradnjom novih i ekonomičnijih dizalica topline te toplinskih učinkovitih fasada na dvije zgrade i izolacija na pet objekata. K tome, nastoje smanjiti potrošnju papira za tiskanje računa i ispisa poziva prelaskom na portal E-računa i potpunom digitalizacijom poslovanja prema korisnicima njihovih usluga te provođenjem raznih projekata i nabavom električnih vozila.⁴⁹ Hrvatski Telekom ističe važnost pri zaštiti klime korištenjem energetski učinkovite opreme i uređaja koji smanjuju utjecaj na okoliš i kod korisnika njihovih usluga. Prilikom postavljanja zajedničkih postaja sa ostalim operaterima, HT ističe važnost komunikacije sa Ministarstva zaštite okoliša i prirode, Ministarstva graditeljstva i prostornog uređenja i Ministarstvom kulture kao i sa lokalnim zajednicama.⁵⁰

Financijska agencija, OTP Banka i UniCredit Grupa prepoznati su kao poslovni subjekti sa bankarskom djelatnosti te djelatnostima općih platnih transakcija građanima i poslovnim subjektima. FINA i OTP Banka iskazuju potrošnju u zbirnim i stvarnim iznosima količina dok UniCredit iskazuje trošak po zaposleniku. sva tri subjekta iskazuju papir kao najzastupljeniji materijal.

⁴⁹ Hrvatski Telekom, Izvještaj o održivosti 2017., op.cit., str. 51.

⁵⁰ Ibidem, str. 55.

Slika 10.: OTP Banka

Izvor: OTP banka; Izvještaj o održivosti 2016./2017., Zadar, str. 42.

Slika 11.: UniCredit Grupa

Copy paper consumption per employee (kg/capita), 2015-2017^A

Country	2017	2016	2015
Italy	57	61	50
Germany	30	31	31
Austria	36	40	39
CEE	50	51	52

Water usage per employee (m³/capita), 2015-2017^A

Country	2017	2016	2015
Italy	36	30	31
Germany	17	15	20
Austria	39	37	34
CEE	11	13	13

Energy consumption per employee (GJ/capita), 2015-2017^A

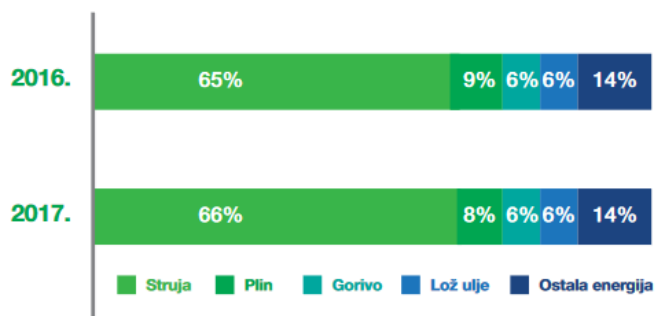
Country	2017	2016	2015
Italy	32	33	34
Germany	47	44	43
Austria	60	61	54
CEE	23	23	24

Izvor: UniCredit: Integrated Report 2017., Banking that matters, Milano, 2018., str. 55.

Materijali koje koristi FINA opisno su prikazani, a najčešće obuhvaćaju obrasce (interne i plative), materijal za uredsko poslovanje, materijal za mikrofilm, materijal za blagajničko trezorsku opremu - BTO, materijal i rezervne dijelove za opremu te ostale materijale i zauzimaju oko 1% svih rashoda. FINA je također opisno navela izradu projektne dokumentacije za smanjenje energetske potrebe u pojedinim podružnicama te zamjene na ogrjevnim okvirima ventila sa mogućnostima regulacije čime se pruža i ušteda i navedeno smanjenje.⁵¹ Grafički prikaz vezan je uz korištenje energije.

⁵¹ FINA, Godišnje izvješće o poslovanju Financijske agencije za 2017. godinu, Zagreb, 2018., str. 86., 88.

Slika 12.: FINA

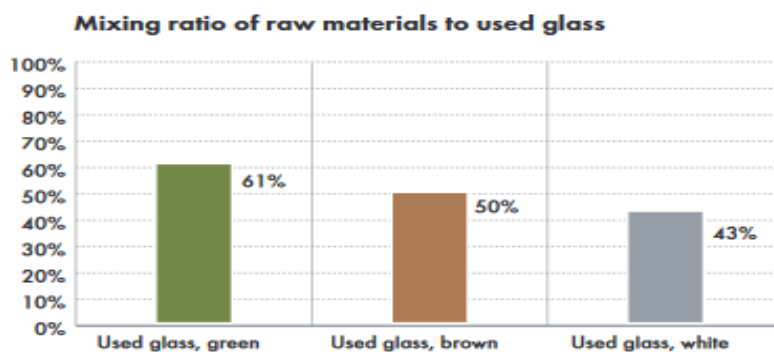

Izvor: FINA, Godišnje izvješće o poslovanju Financijske agencije za 2017. godinu, Zagreb, 2018., str. 87.

Ostale organizacije proizvodnog su karaktera te će se u nastavku rada izučavati njihovi podaci. Organizacija Vetropack na razini cijele grupacije (Švicarska, Češka, Austrija, Italija, Hrvatska, Slovačka, Ukrajina) je prikazao samo udio stakla i recikliranog stakla kao najvažnijeg korištenog recikliranog ulaznog materijala u proizvodnji staklene ambalaže.

Slika 13.: Vetropack

	2017	in %	2018	in %
Total energy consumption in GWh	2,482		2,499	
- Electricity	393	16%	403	16%
- Natural gas ¹⁾	2,089	84%	2,096	84%
Specific energy consumption in MWh/t ²⁾	1.76		1.73	
Greenhouse gas emissions in tCO ₂ e ³⁾	624,347		629,375	
- Scope 1 (heat and process emissions) ⁴⁾	494,356	79%	495,991	79%
- Scope 2 (electricity)	129,991	21%	133,384	21%
Specific greenhouse gas emissions in tCO ₂ e/t ²⁾	0.444		0.436	

Izvor: Vetropack; Sustainability Report 2018., VetropackHolding Ltd, Bülach, str.17.

Nasuprot Vetropacku, DS Smith je proizvođač kartonske ambalaže, a u jednom prikazu dani su svi podaci za zadovoljenje GRI smjernica. Sukladno prikazu, DS Smith nastoji smanjiti ispuštene količine CO₂, a cilj smanjenja je iznos od 146 tona do 2030. godine.⁵²

Slika 14.: DS Smith

KPI	Unit of measure	2015 (baseline)	2017	2018 (with acquisition)	2018 (like for like)	2018 vs 2017% (with acquisition)	2018 vs 2017% (like for like)
Scope 1	kt CO ₂ e	1,678	1,660	1,750	1,604	5.4%	-3.4%
Scope 2	kt CO ₂ e	355	352	527	385	49.7%	9.5%
Emissions from energy exports	kt CO ₂ e	348	317	381	381	20.1%	20.1%
Total CO ₂ e (net energy export)	kt CO ₂ e	1,686	1,695	1,897	1,609	11.9%	-5.1%
Energy exported	GWh	962	892	905	861	1.4%	-3.5%
Total production	kt nsp	8,059	8,234	9,734	8,325	18.2%	1.1%
Waste to landfill	kt	87	118	210	164	77.6%	39.1%
CO ₂ e per tonne of production	kg CO ₂ e/tonne nsp	209	206	195	193	-5.4%	-6.1%
Energy consumption*	GWh	-	8,667	10,947	9,396	26.3%	8.4%

Izvor: DS Smith; Annual Report and accounts 2019. The Power of Less, London, str.31.

AD Plastik sa dva centra u Hrvatskoj i Rusiji, sa po jednim u Mađarskoj, Rumunjskoj i Srbiji te kao vodeći proizvođač interijera i eksterijera automobila iskazao je potrošnju materijala prema lokacijama poslovanja na sve okolišne karakteristike uključujući i prikaz intenziteta energije.

Slika 15.: AD Plastik

Potrošnja energije unutar organizacije (GJ)			
Lokacija	2016	2017	2018
Solin	34.382	38.024	43.011
Zagreb	70.077	75.016	76.707
Vintai	24.151	26.408	26.012
Kaluga	12.536	16.360	16.071
Mladenovac	15.388	16.829	17.341
Tiszaújváros	0	0	19.008
UKUPNO	156.534	172.637	198.150

Materijal korišten po težini ili količini				
Materijal	Lokacija	2016	2017	2018
PP/PE/PES (t)	Solin, Zagreb	8.188	11.372	12.560
	Vintai	1.925	2.641	2.467
	Kaluga	1.403	1.671	1.965
	Mladenovac	1.246	780	594
	Tiszaújváros			1.757
	UKUPNO	12.762	16.464	19.943
Boje, lakovi, otpala (t)	Solin, Zagreb	242	321	435
	Vintai	6,8	8,5	11,63
	Kaluga	0,2	15,3	0,18
	Mladenovac	231,	290	286
	Tiszaújváros			0
	UKUPNO	480	634,8	732,81

Reciklirani ulazni materijal (t)				
Materijal	Lokacija	2016	2017	2018
PP/PE/PES (t)	Solin, Zagreb	1.669	2.705	1.737
	Vintai	219	260	198
	Kaluga	97	110	131
	Mladenovac	110	25	0
	Tiszaújváros			0
UKUPNO	2.095	3.100	2.066	

Postotak upotrebljenog materijala koji je reciklirani ulazni materijal (%)				
Materijal	Lokacija	2016	2017	2018
PP/PE/PES (t)	Solin, Zagreb	20,38	23,80	13,37
	Vintai	11,38	9,84	8,03
	Kaluga	6,92	6,58	6,66
	Mladenovac	8,83	3,20	0
	Tiszaújváros			0
	UKUPNO	16,42	18,83	10,14

Potrošnja energije unutar organizacije (GJ)			
Lokacija	2016	2017	2018
Solin, Zagreb	3,13	2,97	2,56
Vintai	2,27	2,16	2,30
Kaluga	1,64	1,45	2,15
Mladenovac	2,01	2,21	3,27
UKUPNO	2,86	2,56	2,53

⁵² DS Smith; Annual Reports and accounts 2019.. London, str. 31.

Ukupne izravne i neizravne emisije stakleničkih plinova prema težini (t CO ₂ e)				Intenzitet emisija stakleničkih plinova (kg CO ₂ / kg proizvoda)			
	2016	2017	2018	Lokacija	2016	2017	2018
Izravne emisije stakleničkih plinova po težini	2.429	2.896	2.118	Solin, Zagreb	0,77	0,68	0,56
Neizravne emisije stakleničkih plinova po težini	9.511	8.803	10.619	Vintai	0,60	0,57	0,54
				Kaluga	0,45	0,37	0,52
				Mladenovac	0,52	0,57	0,57
UKUPNO	11.940	11.699	12.737	UKUPNO	0,67	0,60	0,55

Potrošnja vode po izvoru (m ³)						
Lokacija	Potrošnja vode iz javnog vodovoda (m ³)			Potrošnja vode iz vlastitog zdenca (m ³)		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Solin	33.705	41.305	45.779	0	0	0
Zagreb	9.547	10.915	12.405	5.445	8.176	7.405
Vintai	8.035	5.949	8.148	0	0	0
Kaluga	3.074	3.194	2.686	0	0	0
Mladenovac	11.584	4.691	3.074	0	0	0
Tiszaujváros			1.628			0
UKUPNO	65.945	66.054	73.720	5.713	5.445	8.176

Izvor: AD Plastik, Integrirani godišnji izvještaj za 2018. godinu, 2019., str. 119., 123., 125.

Što se tiče industrije i energetike, izdvojeni subjekti su Grupa Končar i INA d.d. i HEP Grupa.

Končar je opisno iskazao uporabu vode, kroz navod provođenja projekta i ugovora radova na izvođenju vodovodnih instalacija, sustava odvodnje, hidrantske mreže kao i izgradnji biološkog uređaja za pročišćavanje otpadnih voda te cjelokupna izgradnja glavnih i sporednih prometnica s vanjskom LED rasvjetom. Na lokaciji Fallerovo šetalište u Zagrebu napravljen je novi vodovodni priključak DN 150 mm te je ugrađen impulsni kombinirani vodomjer DN 150 mm za ukupnu sanitarnu i hidrantsku potrošnju vode te ZOPT (zaštita od povratnog toka).⁵³

Slika 16.: Končar

električna energija / MWh	lokacija Fallerovo šetalište	lokacija Jankomir Transformatori	lokacija Sesvetski Kraljevec	lokacija Borongaj
2018.	11.861.118,00	13.047.498,60	1.312.547,00	1.950.875,00
2017.	13.213.683,00	11.608.924,00	1.405.712,00	1.605.492,00

toplinska energija / MWh	lokacija Fallerovo šetalište	lokacija Jankomir Transformatori	lokacija Sesvetski Kraljevec	lokacija Borongaj
2018.	13.239.000,00	24.157.910,36	2.527.484,60	5.434.021,15
2017.	12.275.038,00	22.976.898,00	2.948.794,36	5.928.197,65

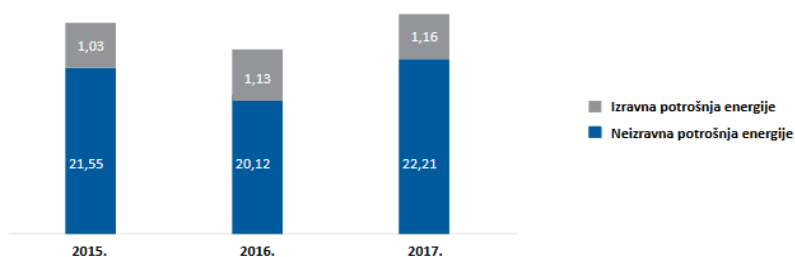
Izvor: Končar, Izvješće o društveno odgovornom poslovanju, Zagreb, str. 30.

⁵³ Končar, Izvješće o društveno odgovornom poslovanju, Zagreb, op.cit., str. 31.

INA kao najveći proizvođač nafte i ostalih derivata iskazala je većinu traženih podataka. Zabilježeno je smanjenje emisija putem prijave i provedbe različitih projekata u periodima od 2015.-2017. godine čime su uštedili oko 1.764.950 GJ energije i emitirali 126.485 tona CO2 manje.⁵⁴ Što se tiče utjecaja na bioraznolikosti, kritična mjesta prepoznata su na pet lokacija; maloprodajno mjesto Jablanac i Karlobag (grad u Parku prirode Velebit), Lastovo u Parku prirode Lastovo, Učka u Parku prirode Učka i Ston u Posebnom rezervatu prirode Malostonski zaljev. Za ovih pet lokacija izrađeni su letci s informacijama o tome što INA, d.d. čini kako bi zaštitila okoliš, kao i podatke o samim zaštićenim područjima.⁵⁵

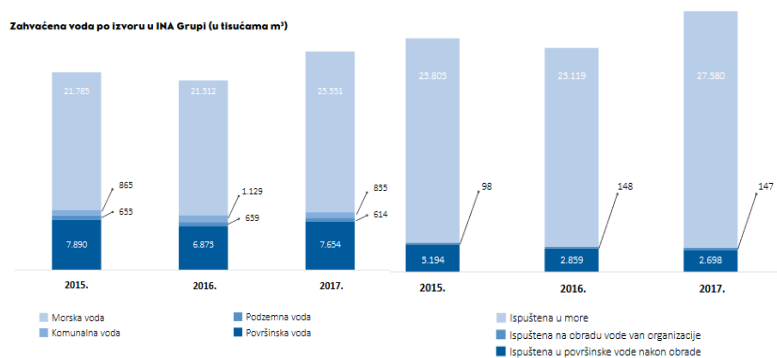
Slika 17.: INA

Ukupna potrošnja izravne i neizravne energije u INA Grupi (milijuni GJ)

Ispuštena voda po izvoru ispusta u INA Grupi (u tisućama m³)

Zahvaćena voda po izvoru u INA Grupi (u tisućama m³)

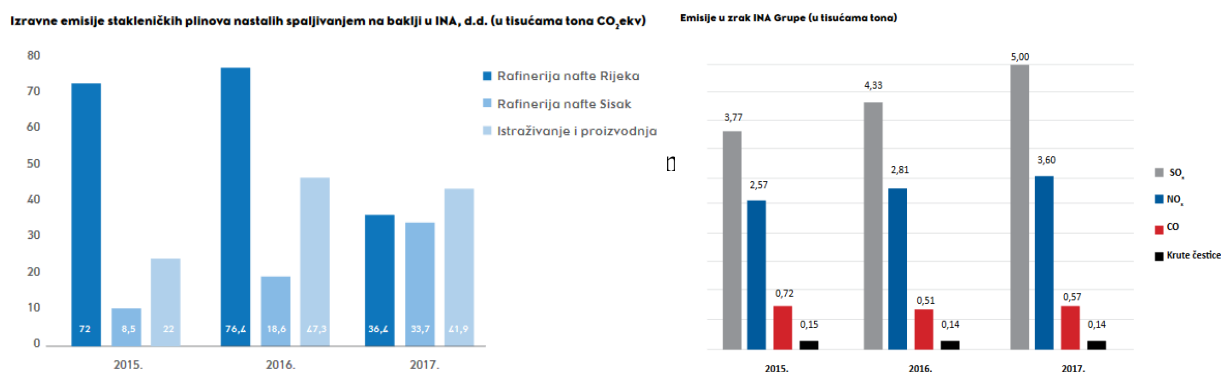

Izvor: INA; Godišnje izvješće 2017., Financijski, društveni i okolišni aspekti poslovanja, Zagreb, travanj 2018., str. 107.

⁵⁴ INA; Godišnje izvješće 2017., Financijski, društveni i okolišni aspekti poslovanja, Zagreb, travanj 2018., str. 107.

⁵⁵ Ibidem, str. 101.

Slika 18.: INA emisije

Izvor: INA; Godišnje izvješće 2017., Financijski, društveni i okolišni aspekti poslovanja, Zagreb, travanj 2018., str. 111.-113.

HEP Grupa kao vodeći proizvođač i distributer električne energije na tržištu u nefinancijskom izvještaju izvijestila je sve bitne informacije o korištenoj energiji i vodama po mjestima proizvodnje.

Slika 19.: HEP Grupa

Pogon	Izvor	Količina voda (m ³)	Otpadna voda	Sustav obrade	Ispust	Količina voda (m ³)
TE PLOMIN	Bubic jama	443.840	tehnološke vode oborinske vode s odlagališta ugljena zaujene vode	uređaj za obradu otpadnih voda, neutralizacija lamelni taložnik separacija ulja	Cepić kanal more	131.085
	Javni vodovod	9.677	sanitarne vode	BIO uređaj		4.872
	More (rashladna voda)	243.177.300	rashladne vode	bez obrade		192.378.183
TE TO SISAČ	Rijeka Sava	36.007.635	tehnološke vode zaujene vode	uređaj za obradu otpadnih voda, neutralizacija separacija ulja	Rijeka Sava	6.932
	Javni vodovod	8.610	sanitarne vode	bez obrade		8.610
	Rijeka Sava (rashladna voda)	35.814.400	rashladne vode	bez obrade		35.814.400
TE TO OSJEK	Rijeka Drava	263.161	tehnološke vode zaujene vode	uređaj za obradu otpadnih voda, neutralizacija i taloženje separacija ulja bez obrade	Gradska kanalizacija	128.399
	Javni vodovod	9.977	sanitarne vode čiste oborinske vode i oborinske vode s gospodarstva tekućih gova	separacija ulja	Kanal Pačić	12.151
TE RIJEKA	Javni vodovod	19.847	tehnološke vode zaujene vode sanitarne vode	uređaj za obradu otpadnih voda, neutralizacija separacija ulja BIO uređaj	More	19.623 556
	More (rashladna voda)	0	rashladne vode	bez obrade		0
TE TO ZAGREB	Bunari (+ javni vodovod)	1.402.490	tehnološke vode zaujene vode sanitarne vode	uređaj za obradu otpadnih voda, neutralizacija separacija ulja bez obrade	Gradska kanalizacija	674.758
	Rijeka Sava (rashladna voda)	84.828.000	rashladne vode	bez obrade	Rijeka Sava Jezero Savica	67.862.400 16.965.600
KITE JERTOVEC	Rijeka Krupa	9.624	tehnološke vode zaujene vode	uređaj za obradu otpadnih voda, neutralizacija i taloženje separacija ulja	Potok Jertovec	5.159
	Javni vodovod	826	sanitarne vode	BIO uređaj		
HE VINCODOL	Javni vodovod	669	sanitarne vode	Imhofova taložnica	Vodotok Dubračina	669
HE SENJ	Javni vodovod	1.865	sanitarne vode	BIO uređaj	More	1.865

Izvor: HEP Grupa Izvješće o održivosti za 2018.godinu, str. 101.-103.

Slika 20.: HEP Grupa energija

EMISIJE ONEČIŠĆUJUĆIH TVARI U ZRAK – NO_x, SO₂, CO I KRUTIH ČESTICA IZ TERMOELEKTRANA I TERMOELEKTRANA–TOPLANA

Godina	NO _x t/god	SO ₂ t/god	CO t/god	Krute čestice t/god
2017.	2.779	1.444	225	69
2018.	1.391	386	162	39
2018./2017. %	50	27	72	57

EMISIJE ONEČIŠĆUJUĆIH TVARI U ZRAK – NO_x, SO₂, CO I KRUTIH ČESTICA IZ BIOELEKTRANA–TOPLANA – BE-TO OSIJEK I BE-TO SISAK

Godina	NO _x t/g	SO ₂ t/god	CO t/god	Krute čestice t/god
2017.	26,74	3,56	29,7	56,77
2018.	26,87	0,27	5,2	9,54
2018./2017.%	100,48	7,58	17,51	16,80

EMISIJE ONEČIŠĆUJUĆIH TVARI U ZRAK - NO_x, SO₂, CO I KRUTIH ČESTICA IZ KOTLOVNICA ZA GRIJANJE GRADOVA

Godina	NO _x t/g	SO ₂ t/god	CO t/god	Krute čestice ukupno t/god
2017.	17	6	2,5	0,5
2018.	43	5	5,2	Nije primjenjivo*
2018./2017. %	253	83	208	

POTROŠNJA HALOGENIRANIH UGLJIKOVODIKA I SF₆ – HEP ODS

	2017.	2018.
Rasklopna oprema – viskonaponski aparati i sklopovi		
Količina sklopne aparature (kom)	10.997	11.689
Punjenje sklopne aparature plinom SF ₆	29,61	31,33
Istjecanje SF ₆ iz opreme u pogonu (kg)	32,44	60,50
Rukovanje plinom SF ₆ i sklopnom opremom nakon isteka radnog vijeka (kg)	83,8	56,1

EMISIJE STABILIZIRANOG FERRISA IZ TERMOELEKTRANA

	2017.	2018.	2018./2017. %
Termoelektrane i termoelektrane-toplane/ tCO ₂	2.780.074	2.274.841	82
Bioenergane na drvenu sječku / tCO ₂	36.967	46.667	126
Kotlovnice za grijanje gradova/ tCO ₂	33.353	30.975	93
Ukupno	2.850.394	2.352.481	83

EMISIJE CO₂ IZ HEP-ovih IZVORA U SUSTAVU EU-ETS (UREDAJI ZA LOŽENJE SNAGE > 20 MWt)

	2017.	2018.	2018./2017. %
Termoelektrane i termoelektrane-toplane/ tCO ₂	2.780.074	2.274.841	82
Kotlovnice za grijanje gradova/ tCO ₂	190	64	34
Ukupno	2.780.264	2.274.905	82

VLASTITA POTROŠNJA ELEKTRIČNE ENERGIJE U HE I TE, 2018.

2018.	kWh	kWh	kWh	kWh
Hidroelektrane	Preuzeto iz HOPS-a	Preuzeto iz ODS-a	Kućni generator	Ukupna vlastita potrošnja
	6.772.817	12.364.223	12.035.670	31.172.710
Termoelektrane	Preuzeto iz HOPS-a	Preuzeto iz ODS-a	Razlika proizvodnje na generatorima i isporučene el. energije u mrežu	Ukupna vlastita potrošnja
	122.802.977	13.777.653	18.968.574	155.549.204
	75.223.338	1.830.419	195.681.892	272.735.649

UKUPNA POTROŠNJA ENERGIJE NA LOKACIJI SJEDIŠTA HEP GRUPE U 2018.

Energent	2017.	2018.	2018./2017. %
Električna energija (kWh)	2.083.146	2.210.775	+6,1%
Toplinska energija (kWh)	2.204.000	2.065.143	-6,3%
Prirodni plin (m ³)	2.123	2.128	+0,2%

Izvor: HEP Grupa Izvješće o održivosti za 2018.godinu, str. 88.-103.

HEP Grupa je uz tablični prikaz opisno navela i vođenje evidencije potrošnje vode u pogonima i poslovnim zgradama kroz informacijski sustav zaštite okoliša INFOGOK⁵⁶ čime se poboljšava praćenje uporabe ovog prirodnog resursa. Što se tiče pokazatelja biološke raznolikosti, HEP ima najveći popis utjecaja na isto. Iako nije bilo nikakvih negativnih utjecaja, postoji popis odnosa hidroelektrana HEP proizvodnje i ekološke mreže⁵⁷ čime se može vršiti utjecaj na ptičju populaciju (17 vrsta ptica koje se nalaze na Crvenom popisu ugroženih vrsta).

Organizacije koje se bave brodogradnjom i pomorstvom te morskim prijevozom materijale i sirovine brodogradilište Viktor Lenac za prvo tromjesečje 2018. godine iskazao je za više od 30,2 milijuna kuna rashoda⁵⁸, dok je Tankerska Next Generation (pomorski prijevoz nafte i vlasnik šest modernih produkt tankera) opisno istaknula kako rukuju sa sirovinama od najveće brige za okoliš i grade brodove u brodogradilištima prema opće prihvaćenim standardima gradnje.⁵⁹

⁵⁶ HEP Grupa: Izvješće o održivosti za 2018.godinu, str. 101.

⁵⁷ Navedeni se popis se može pronaći u HEP-ovom Izvješću o održivosti za 2018. godinu, str. 95.-97.

⁵⁸ Viktor Lenac; Tromjesečno međuzvješće brodogradilišta Viktor Lenac 01.01.-31.03.2018., Rijeka, str. 20.

⁵⁹ TNG Tankerska Next Generation, Godišnje izvješće za 2018. godinu, Zadar, travanj, 2019., op.cit., str.32.

Prepoznate proizvodne organizacije u istraživanju mogu se podijeliti na organizacije farmaceutske i prehrambene djelatnosti. S osam proizvodnih pogona u Hrvatskoj, Sloveniji, Bosni i Hercegovini, Srbiji i Makedoniji, Dukat je vodeća proizvodna grupa u Hrvatskoj po pitanju proizvodnje mlijeka i mliječnih proizvoda sa krovnim markama Dukat, President, Galbani i Sirela.

Slika 21.: Dukat

Podaci o vrsti i količini ispuštanja iz ispusta 1.		
Onečišćujuća tvar	Norma / metodologija	Količina ispuštanja: ukupna (kg/god.)
Oksidi dušika izraženi kao dušikov dioksid (NO ₂)	HR EN 14792:2007	2.150
Ugjikov dioksid (CO ₂)		2.723.414
Ugjikov monoksid (CO)	HR EN 15058:2008	146
Podaci o vrsti i potrošnji goriva		
Naziv goriva	Potrošak goriva	Donja ogrjevna vrijednost
Prirodni plin	1.463.485 m ³ /god.	33.338
Podaci o rezultatima mjerenja ispuštanja		
Plinovito gorivo:		Prirodni plin
Naziv tvari	Rezultat mjerenja (mg/m ³)	
Oksidi dušika izraženi kao dušikov dioksid (NO ₂)	147	
Ugjikov monoksid (CO)	10	
Podaci o vrsti i količini ispuštanja iz ispusta 2.		
Onečišćujuća tvar	Norma / metodologija	Količina ispuštanja: ukupna (kg/god.)
Oksidi dušika izraženi kao dušikov dioksid (NO ₂)	HR EN 14792:2007	1.568
Ugjikov dioksid (CO ₂)		2.723.414
Ugjikov monoksid (CO)	HR EN 15058:2008	146
Podaci o vrsti i potrošnji goriva		
Naziv goriva	Potrošak goriva	Donja ogrjevna vrijednost
Prirodni plin	1.463.485 m ³ /god.	33.338
Podaci o rezultatima mjerenja ispuštanja		
Plinovito gorivo:		Prirodni plin
Naziv tvari	Rezultat mjerenja (mg/m ³)	
Oksidi dušika izraženi kao dušikov dioksid (NO ₂)	107	
Ugjikov monoksid (CO)	10	

Vrsta ambalažnog materijala (t)	2016.	2017.	2018.
Metal (Al boca za šlag pjenu 250 ml)	35	35	40
Papir/ljepka (karton)	2.168	2.091	2.065
Višeslojna ambalaža s pretežno papirnom komponentom	1.549	1.287	1.299
PET	613	595	593
Polimeri	2.621	2.754	2.729
Ukupno	6.986	6.762	6.726

Vrsta ambalažnog materijala (t)	2016.	2017.	2018.
Višeslojna papirna ambalaža	1.550	1.280	1.300
Papir/karton	2.100	2.100	2.100
PET	600	600	600
HDPE	2.000	2.000	1.300
Ostali polimeri (PS, PE)	560	750	1.400
Metall	35	35	33

Električna energija	2016.	2017.	2018.
Tvornica Zagreb	23.786.828 kWh	23.495.872 kWh	23.213.474 kWh
Tvornica Bjelovar	11.552.273 kWh	11.520.534 kWh	12.592.848 kWh

Para	2016.	2017.	2018.
Tvornica Zagreb	39.476 t	36.324 t	38.257 t

Plin	2016.	2017.	2018.
Tvornica Zagreb	2.939.526 m ³	2.926.969 m ³	3.020.480 m ³
Tvornica Bjelovar	2.840.687 m ³	2.950.542 m ³	2.995.424 m ³

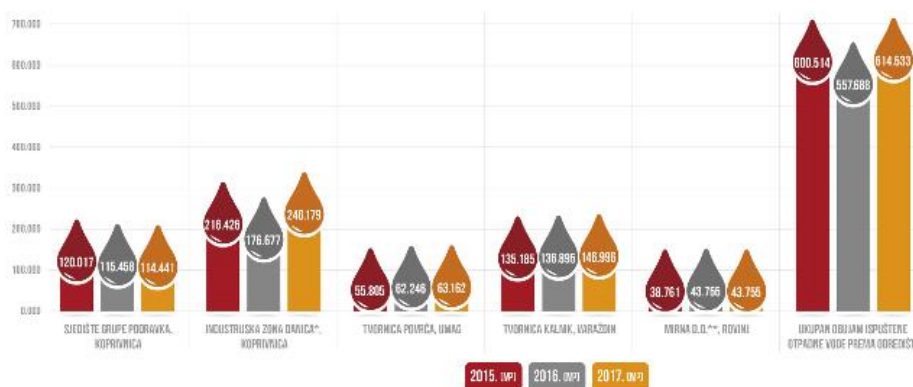
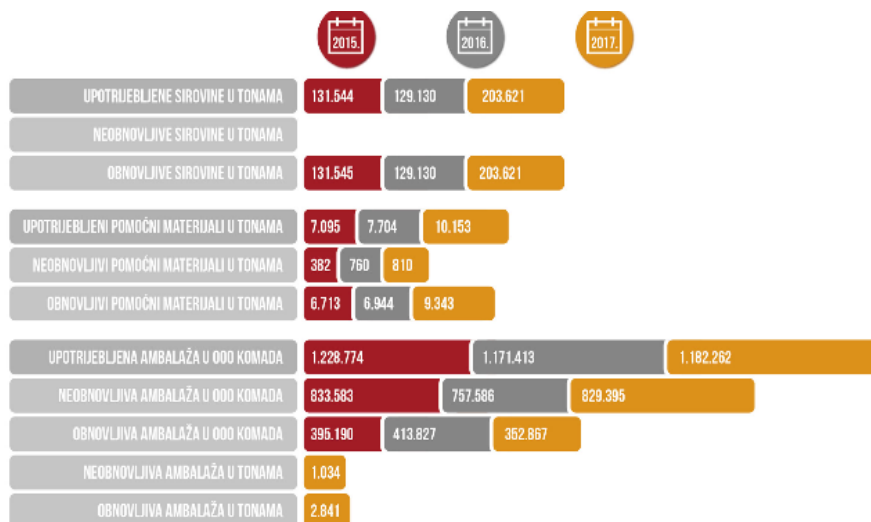
Voda (m ³)	2016.			2017.			2018.		
	Gradski vodovod	Vlastiti bunar	Ukupno	Gradski vodovod	Vlastiti bunar	Ukupno	Gradski vodovod	Vlastiti bunar	Ukupno
Tvornica Zagreb	4.511	372.311	376.822	7.408	367.129	374.537	5.519	392.974	398.493
Tvornica Bjelovar	2.910	268.640	271.550	3.520	263.261	266.781	21.408	278.558	299.966

Izvor: Dukat, Izvještaj o odgovornom poslovanju za 2018., Zagreb, ožujak 2019., str. 29., 30., 31., 33.

Sljedeća proizvodna prehrambena grupacija je Podravka (Podravka d.d., Belupo d.d., Farmavita d.o.o., Mirna d.d., Lagris a.s., Žito d.o.o., Intes Storitve d.o.o., Šumi Bomboni d.o.o.) prikazala je količine recikliranih ulaznih materijala u segmentu ambalaže te sveukupne upotrijebljene sirovine, pomoćne materijale i ambalažu i vode u drugom dijelu prikaza u dijelovima Farmaceutike i Prehrane.

Slika 22.: Podravka Grupa

Postotak recikliranih ulaznih materijala u segmentu ambalaže	2015.	2016.	2017.
Ambalažni karton	93%	93%	93%
Ambalažni kromokarton	70%	70%	70%
Bijelo staklo	20%	20%	20%
Bijeli lim	72%	72%	72%

Izvor: Grupa Podravka, Izvještaj o održivom razvoju, godišnji izvještaj za 2017.godinu, str. 64., 65.

Coca Cola HBC (Hrvatska) kao punionica najpoznatijeg gaziranog pića matične tvrtke The Coca Cola Company, najzastupljenije materijale iskazuje putem kemikalija i kemijskih elemenata poput dušika i ugljikovog dioksida, PET ambalaže i staklenih boca, naljepnica i sekundarne ambalaže poput folija, kartona i drveta.

Slika 23.: Coca Cola HBC

PUNIONICA U ZAGREBU			
IZRAVNA POTROŠNJA ENERGIJE	2015.	2016.	2017.
Električna energija (MJ)	41 669 208	39 549 600	40 852 800
Priradni plin (MJ)	24 068 832	23 895 163	22 278 581
Propan (LPG) (MJ)	653 250	698 100	1 170 026
Ukupna potrošnja energije (MJ)	66 391 290	64 142 863	64 301 407
VOZNI PARK	2015.	2016.	2017.
Dizelsko gorivo (MJ)	19 036 017	18 880 992	19 711 185
Ukupno (MJ)	85 427 307	83 023 855	84 012 592
% promjene u ukupnoj potrošnji energije (MJ)	---	-3 %	1 %

Tablica 22. Potrošnja energije, distribucijski centri

Zagreb - Žitnjak i Solin zajedno				
Potrošnja energije – distribucijski centri	Jednica	2015.	2016.	2017.
Električna energija	MJ	2 337 062	2 368 253	2 405 686
Ukupno	MJ	2 337 062	2 368 253	2 405 686

Tablica 23. Ispuštanja ugljikova dioksida

	JEDINICA	2015.	2016.	2017.	OPSEG
Ukupne proizvodnje (po obujmu)	000 litara	141 949	141 820	154 172	
CO ₂ iz punionice (fosilna goriva)	t	1253	1247	1192	Opseg 1
CO ₂ iz voznoga parka tvrtke (fosilna goriva)	t	1318	1307	1353	
Ugljični proizvodi (gubici pri ispuštanju)	t	796	850	896	
CO ₂ iz rashladne opreme	t	766	825	908	
CO ₂ iz distribucijskih centara (Inas i Solin) (potrošeno gorivo)	t	303	288	337	
CO ₂ iz kupljene ili iznajmljene električne energije iz punionice	t	1986	0	0	
CO ₂ iz kupljene ili iznajmljene električne energije iz distribucijskih centara (Inas i Solin)	t	111	0	0	Opseg 2
CO ₂ u proizvodnji (proizvodi koji se ne oporabljuju)	t	1155	1151	1249	
Ispuštanje CO ₂ iz električne energije korištene u procesima hlađenja	t	20 119	19 282	15 143	
Ukupne ispuštanje CO ₂ u prijevozu trećih strana (gorivo)	t	2656	2507	2193	Opseg 3
CO ₂ iz primarne ambalaže	t	11 051	13 565	6967	
CO ₂ iz sekundarne ambalaže	t	1062	1041	1134	
CO ₂ iz šećera	t	141 949	141 820	154 172	

Tablica 25. NO₂ I CO₂

Onečišćivač	2015.	2016.	2017.	Granične vrijednosti ispuštenih onečišćujućih tvari u skladu s odjeljkom 2. Pravilnika o registru onečišćivača okoliša NN 87/15 (kg/god.)	Prijavljeni u Registru onečišćivača okoliša i potvrđeni od Agencije za zaštitu okoliša
Dušikovi oksidi izraženi kao NO ₂	659,69	*	1529,28	600	da
CO ₂	1 180 410,88	1 192 139	1 159 358,26	450 000	da
CO	211,47	668,2	599,31	200	da

PUNIONICA U ZAGREBU				
U 1000 L	2015.	2016.	2017.	
UPOTRIJEBLJENA VODA				
Upotrijebljena voda iz javnoga vodovoda	210 775	213 545	244 608	
Procijenjena oporabljena i ponovno upotrijebljena voda	30	34	30	
% ukupne oporabljena i ponovno upotrijebljena vode iz javnoga vodovoda	13 %	15 %	12 %	

POTROŠNJA VODE – DISTRIBUCIJSKI CENTRI JEDINICA DC ZAGREB - ŽITNJAK I SOLIN ZAJEDNO

	2015.	2016.	2017.	
Upotrijebljena voda iz javnoga vodovoda	1000 L	2 869	882	927

PUNIONICA U ZAGREBU

	2015.	2016.	2017.
Ukupne ispuštene vode (m ³)	71 911	78 924	78 221
COD nakon bičaćnja (mg/L)	97	71	86

PUNIONICA U ZAGREBU

SASTOJCI	JEDINICA	2015.	2016.	2017.
Sladilo (HFS)	kg	19 813 070	19 560 140	
Koncentrat	kg	672 785	665 880	
Ugljikov dioksid (CO ₂)	kg	1 951 417	2 001 060	
Dušik (N ₂)	kg	100	50	
PRIMARNA AMBALAŽA	kg	3 213 315	4 441 897	
plastični (PET) listi i smola za vlastitu uporabu	kg	339 100	47 853	
plastični (PET) listi i smola za druge punionice	kg	585 964	391 325	
Ukupno plastična (PET) ambalaža	kg	3 799 279	4 833 223	
Oporabljena plastična (PET) materijal nakon uporabe	kg	104 000	330 585	
%	%	2,74 %	6,84 %	
Staklene boce	kg	368 594	996 145	
% stakla iz oporabljenih izvora	%	20 %	20 %	
Željezo (čepovi ili limenke)	kg	136 868	168 393	
% željeza iz oporabljenih izvora	%	24 %	24 %	
Plastični zatvarači (PE i PP)	kg	316 501	272 790	
NALJEPNICE	kg	46 625	51 352	
Papirnate naljepnice	kg	27 656	26 590	
SEKUNDARNA I DRUGA AMBALAŽA	kg	366 265	368 589	
Karton	kg	251 722	218 316	
Drvo (paleta)	kg	326 692	0	
KEMIKALIJE	kg	230 385	174 739	
UKUPNO:	kg	28 307 958	29 337 266	

Tablica 24. Onečišćujuće tvari

Onečišćujuće tvari (mg/m ³)	2015.	2017.	Granične vrijednosti ispuštanja onečišćujućih tvari u skladu s člankom 100. Uredbe o graničnim vrijednostima ispuštenih onečišćujućih tvari u zrak iz nepokretnih izvora (NN 117/12, NN 90/14)	Usklađenost
Dušikovi oksidi izraženi kao NO ₂	124	111,53	200	da
CO	0	0,43	100	da
Dim	0	0	1	da

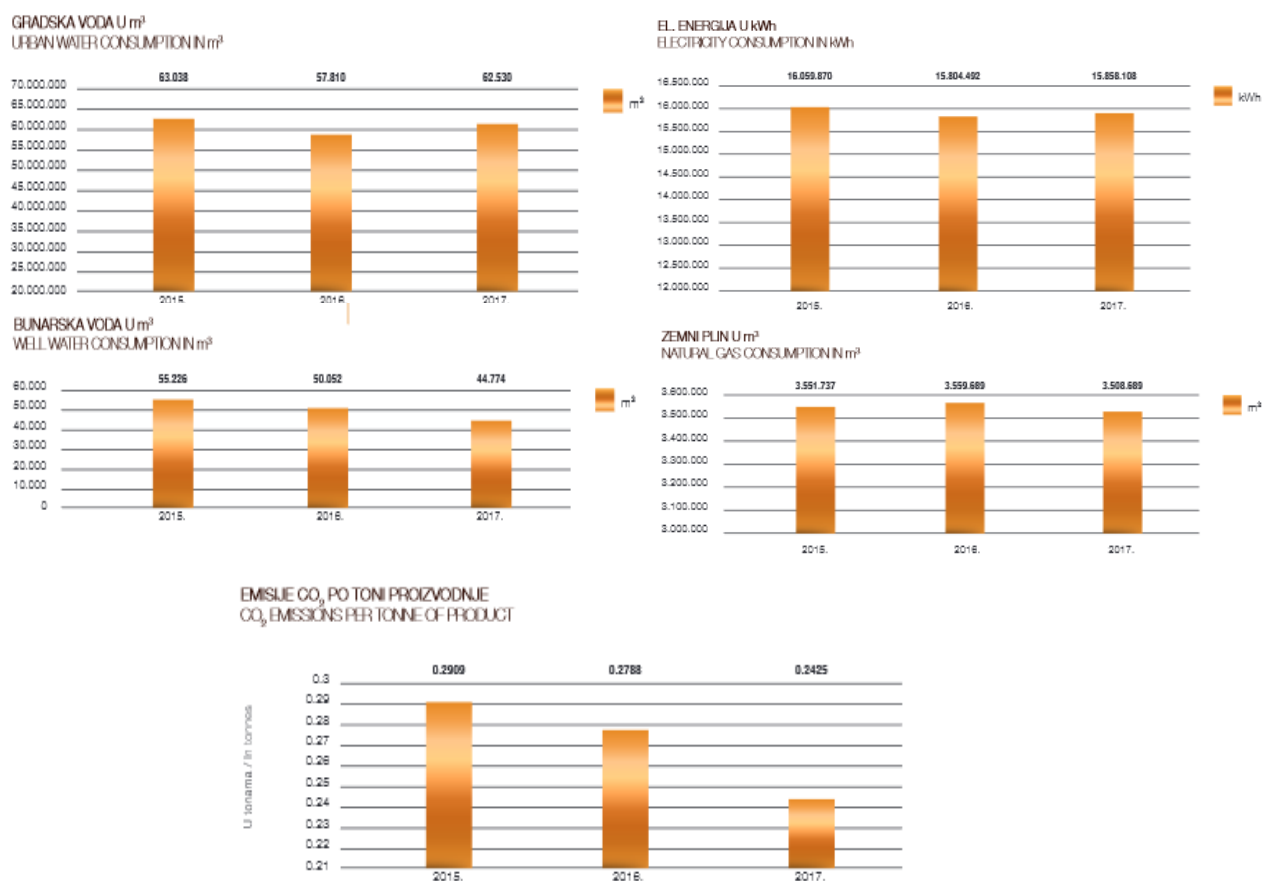
Izvor: Coca Cola HBC Hrvatska; Izvješće o održivom poslovanju za 2017. godinu, 2019., str. 35.-38.

U prostoru pogona u krugu od 25 kilometara Coca Cole nalaze se mjesta koja su podložna najvišim razinama zaštite okoliša – parkovi prirode Medvednica i Žumberak te Samoborsko gorje, 7 prirodnih spomenika, 27 spomenika prirode, 13 područja očuvanja važnih za određeno bilje te tri Natura 2000 područja ekološke mreže Republike Hrvatske, koja su

posebno važna za život ptica i njihovih stšta.⁶⁰ Također, konfliktnih situacija nije bilo, ali je nužan oprez pri odvijanju poslovanja punionice.

Kraš je organizacija poznata po poslovanju u konditorskoj industriji, a vlasnik je tvornica Mire (tvornice keksa i vafla u Prijedoru) i Karoline (tvornice za proizvodnju keksa, vafla i slanica u Osijeku). Za Kraš centar d.o.o. karakteristična je proizvodnja višnji i voćnih sadnica na poljoprivrednim nasadima od 120 hektara čime se potiče korištenje domaćih, organskih sirovina u njihovim gotovim proizvodima. Kraš ima u vlasništvu 18 bombonijera i 3 choco bara te originalne trgovine Široki Brijeg, Skopje, Beograd, Prijedor, Ljubljana. Ulaganjem u eko turizam, a promoviranjem ekološkog stočarstva, otvoren je Ekopark Kraš u Bratini koji nudi smještaj do 100 osoba i restoran sa lokalnim delicijama.

Slika 24.: Kraš

Izvor: Kraš d.d.; Godišnje izvješće o stanju i poslovanju Kraš grupe u 2017. godini., Zagreb, 2017., str. 38.-40.

⁶⁰ Coca Cola HBC Hrvatska; Izvješće o održivom poslovanju za 2017. godinu, 2019., op.cit., str. 33.

Sljedeće organizacije za prikaz prepoznate su kao lider na tržištu po proizvodnji lijekova i distribuciji istih na hrvatsko tržište; Jadran-Galenski laboratorij i Pliva (Teva Grupa).

Jadran-Galenski Laboratorij zabilježio je pozitivna smanjenja u vidu potrošnje energije kroz omekšavanje vode, korištenje otpadne topline, solarno grijanje vode, nabavci učinkovitih strojeva kroz vođenje brige o projektiranju i modernizaciji sustava ISO norme 50001;2011 te poboljšanja izolacije objekata.⁶¹

Slika 25.: JGL

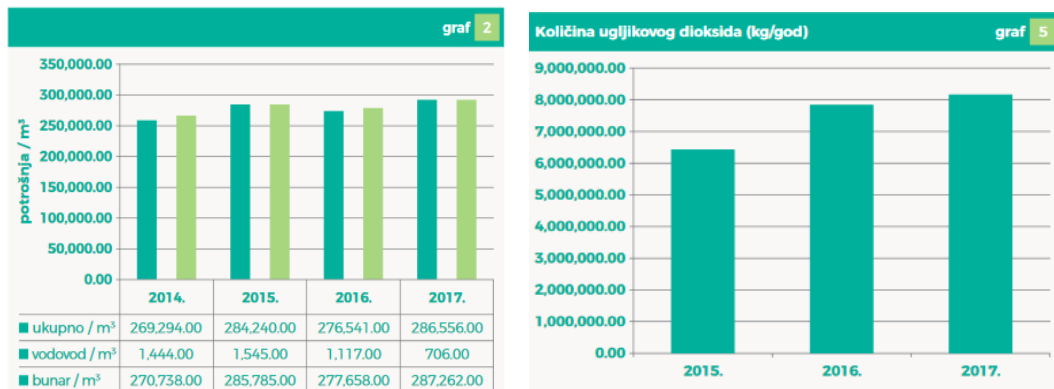

Izvor: JGL; IOR za 2017. godinu, Rijeka, 2018., str. 41., 43.- 44., 46.

Tijekom 2017. godine, na tržište je stavljeno deset novih lijekova, a glavni inicijator ove činjenice je Pliva koja se javlja kao lider na tržištu lijekova, a posluje unutar Teva grupe, najveće generičke globalne farmaceutske kompanije unapređujući sustav nabave i ljudskih potencijala.

⁶¹ JGL; IOR za 2017. godinu, op.cit., str. 40.

Slika 26.: Pliva

Izvor: Grupa Teva; Pliva Hrvatska d.o.o.; Izvješće o održivom razvoju 2016./2017., Zagreb, str. 85.,87.

Ericsson Nikola Tesla vodeći je regionalni isporučitelj komunikacijskih proizvoda i usluga u operatorskom segmentu te isporučitelj raznih tehnoloških rješenja vezanih uz zdravstvenu zaštitu, promet, državnu upravu, komunalne djelatnosti i multimedijску komunikaciju, a neki primjeri za navedene činjenice su realizacija Centralnog zdravstvenog informacijskog sustava RH (CEZIH), e-Recepta ili Zajedničkog informacijskog sustava zemljišnih knjiga i katastra.

Slika 27.: Ericsson Nikola Tesla
Kvantitativni pokazatelji potrošnje na lokaciji
Krapinska 45, Zagreb

godina	voda (m³)	para (tona)	el. energija (MWh)
2015.	32.329	8.833	19.013
2016.	33.904	9.137	19.098
2017.	51.881	8.808	19.617

Izvor: Ericsson Nikola Tesla Grupa: Nefinancijski izvještaj 2017., str. 81.

Kao zaključak ovog dijela istraživanja, pojavljuje se Grupa Securitas nastala u Švedskoj sa djelatnosti čuvanja imovine i osoba te poslujući u 57 zemalja diljem Europe, Sjevernoj i Latinskoj Americi, Africi te Srednjem Istoku i Aziji. Kao najvažniji dio odgovornosti prema okolišu, istaknute su direktne i indirektnе emisije.

Slika 28.: Securitas emisije

GROSS DIRECT EMISSIONS AND INDIRECT MARKET-BASED EMISSIONS OF CO₂ EQUIVALENT 2018

	Direct (Scope 1)	%	Indirect (Scope 2)	%	Indirect (Scope 3)	%	Total	%
Security Services North America	22625	21	2336	8	8747	17	33708	18
Security Services Europe	60601	55	23322	77	27998	54	111921	58
Security Services Ibero-America	23646	21	3024	10	10047	19	36717	19
AMEA	3169	3	1406	5	4006	8	8581	4
Other	43	0	39	0	1046	2	1128	1
Total	110084		30127		51844		192055	
Change compared to 2017	19		-1		-4		8	
tCO ₂ emission per employee (full-time equivalent, FTE)							0.568	

Izvor: Securitas; Leading the security industry through innovation, Annual and Sustainability Report 2017., str. 153.

Uz emisije, materijale i korištenje vode, veliki broj organizacija objavljuje pokazatelje grupe 306 Utjecaja na okoliš i otpada.

Tablica 36.: Otpad

2018.			
ORGANIZACIJA	OPASNI	NEOPASNI	OSTALO/NAPOMENA
HŽ	44,93 t	3518,897 t	razna ulja (13,12t), elektronička oprema i aparati (31,81t), željezo i čelik (3518t)
HEP Grupa	1455,49 t	71694,79 t	radioaktivni; niskorad. .875 x 10na- 9M3/kWh (el), srednjeradio 2,539 x 10na- 6kg/kWh, visokoradio. 56 gorivih elemenata 22538 kg
Dukat	8479 t	papirnata ambalaža 267,91 t, plastika 74,88 t, drvo 4,13 t, metalna ambalaža 0,84 t, višeslojna i miješana ambalaža 97,45 t, željezo i čelik 268,52 t, papir i karton 8,92 t, biorazgradivi otpad 5 t, metali 2,30 t, biorazgradivi otpad 0,48 t	-
Hrvatska Lutrija	-	papir i karton 26,3 t, elektronska oprema 7 t, glomazni otpad 5,9 t, toneri 1,3 t	-
Vetropack	7128 t	27 892 t	-
AD Plastik	459,60 t	1927,91 t	-
DS Smith		210 kt	-
2017.			
Zagrebački Holding	609,54 t	141899,90 t	-
HKZP	22,8 t	15,4 t	-
Podravka Grupa	115,44 t	3718,52 t	-
Pliva	2940 t	1303,6 t	-
Hrvatski Telekom	272 t	806 t	-

FINA	1%	glomazni otpad 51%, elektronička oprema 21 %, papir i karton 27%, - sveukupno 113,62 t	-
INA	27458 t	18035 t	ukupno INA d.d. i INA Grupa
UniCredit Grupa		914 kg / zaposlenik	Zbirno po zemljama; Italija, Njemačka, Austrija i CEE
Coca Cola HBC	24207 kg	658490 kg	-
Kraš	8,8 t	975,45 t	-
JGL	11038 t	218290 t	-
OTP Banka	12632 kg	108300 kg	-
Ericsson Nikola Tesla		toneri 960kg, ambalaža od papira 58150 kg, ambalaža od stakla 460 kg, ambalaža od drveta 26420 kg, ambalaža od plastike 16340 kg, elektronički otpad 8080 kg, baterije 265 kg, izo materijal 200 kg, fluo cijevi 436 kg, građ. materijal na bazi gipsa 870 kg, miješani građevinski otpad 791 kg, staklo 3470 kg, otpad iz čišćenja kanalizacije 9200 kg	-

Izvor: vlastita obrada autorice; prema promatranim izvještajima navedenih organizacija

Grupa 307 sastoji se od usklađenja sa propisima opisuje neusklađenost sa propisima, odnosno nepoštivanje zakona i okolišnih direktiva te u promatranim izvještajima nije uočena nepravilnost.

Grupa 308 GRI standarda definira poslovanje organizacija sa dobavljačima, odnosno spremnost i poticaj na poslovanje samo sa onim dobavljačima koji zadovoljavaju uvjete poslovanja vezanih uz kriterije zaštite okoliša. Poštujući okvirna načela o odgovornom poslovanju prema okolišu, većina organizacija posjeduje certifikate kvalitete i zaštite okoliša; ISO 9001 i ISO 14001 i zahtjeva od dobavljače isto ili bar okvirno poštivanje načela okoliša. Osim temeljnih zahtjeva, određene organizacije ostvaruju provjere dobavljača i predradnje prije sklapanja ugovora o suradnji, a u sljedećoj tablici dani su podaci o takvim organizacijama.

Tablica 37.: Kriterij okoliša za dobavljače

ORGANIZACIJA	KRITERIJ OKOLIŠA	PREDRADNJE I PROVJERE
Hrvatski Telekom	+	provjera za usklađenost poslovanja
UniCredit Grupa	+	-
Kraš	+	-
FINA	+	-
HEP Grupa	+	-
Vetropack Grupa	+	auditi dobavljača
DS Smith	+	rang lista ocjenjivanja; strategija provođenja okolišnih propisa za nastavak poslovanja
Coca Cola HBC	+	-
INA	+	pre-screening, pretkvalifikacija, audit
AD Plastik	+	-
HKZP	+	-
Ericsson Nikola Tesla	+	obuka i auditi za dobavljače
Podravka Grupa	+	-
Securitas	+	-
Dukat	+	interno ocjenjivanje
Zagrebački Holding	+	zelena javna nabava / voda neznatan iznos nabave

Izvor: vlastita obrada autorice; prema promatranim izvještajima

Društvena odgovornost organizacija podrazumijeva brigu za zaposlenike; radne odnose, ljudska prava, odgovornost za proizvod i briga prema društvu. Za GRI standarde šifre 401 – zapošljavanje obuhvaćeni su promatrani pokazatelji novozaposleni radnici, izdaci za zaposlenike u punom radnom vremenu i roditeljski dopust.

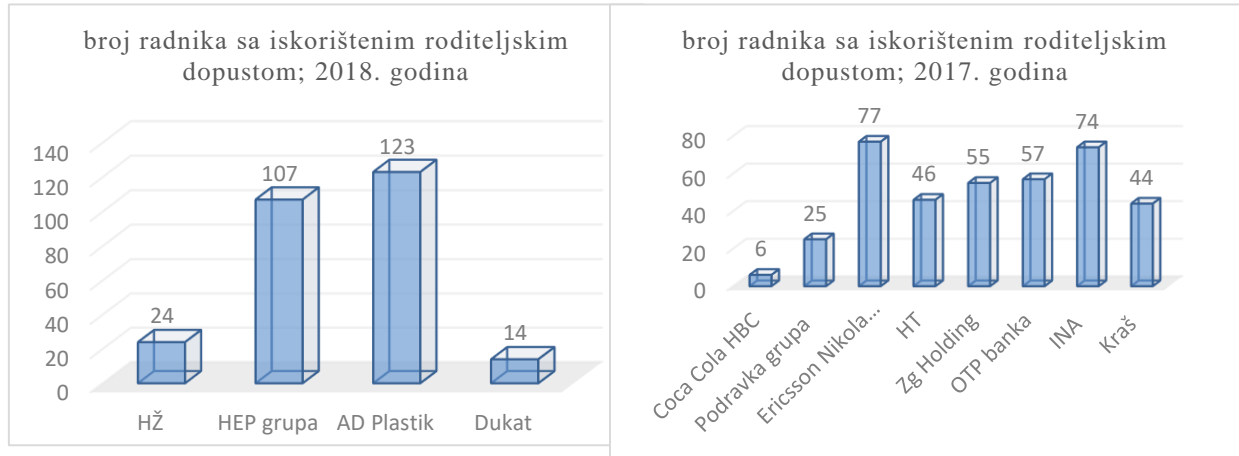
Tablica 38.: Novozaposleni radnici

2018.			
ORGANIZACIJA	UKUPAN BROJ	ODLASCI	NOVOZAPOSLENI
HŽ	4835	85	102
HEP Grupa	9881	832	419
Dukat	1592	nije objavljeno	54
Končar	-	444	312
Vetropack	3291	nije objavljeno	75
Euroherc	1179	104	113
2017.			
Hrvatski Telekom	3709	360	340
Kraš	1620	114	140
Podravka Grupa	4089	95	155
HKZP	740	13	21
OTP Banka	1162	61	74
FINA	3050	196	104
Pliva	2372	nije objavljeno	262
UniCredit Grupa	102315	12089	6500
Zagrebački Holding	11286	467	1359
Ericsson Nikola Tesla	3060	nije objavljeno	304
Coca Cola HBC	8700	45	52
Securitas	369633	nije objavljeno	162798
INA	10884	882	771

Izvor: vlastita obrada autorice; prema promatranim izvještajima

U promatranim organizacijama na sljedećim grafikonima prikazani su brojevi zaposlenika koji su koristili roditeljski dopust za izvještajna razdoblja 2017. i 2018. godinu.

Grafikon 2.: Roditeljski dopust

Izvor: vlastita obrada autorice; prema promatranim izvještajima

Pokazatelji GRI 403 određuju zdravlje i sigurnost na radu zaposlenika, u smislu funkcioniranja sustava za zdravlje i sigurnost na radu, procjenu rizika i opasnosti te zdravstvenu zaštitu na radnom mjestu, komunikacije i edukacije o zdravlju na radnom mjestu za zaposlenike, sudjelovanje radnika u promicanju kulture zdravlja problema i akcija komentiranim kao zaštitne mjere, te ozljede na radu i profesionalna oboljenja. U sljedećim tablicama prikazane su organizacije za razdoblje 2017. i 2018. godine koje su zadovoljile navedene smjernice GRI 403 standarda te broj ozljeda na radu u Grafikonu 3.

Tablica 39.: ZNR 2017.

2017.							
Organizacija	Odjel ZNR	Uređenost	Procjena rizika i opasnosti	Zdravstvena zaštita	Sudjelovanje i edukacija radnika	Prevenција problema	Zaštitne mjere
ZG Holding	Središnji i odbori za ZNR	Kolektivni ugovor	<i>nije objavljeno</i>	nije objavljeno	dobrovoljno davanje krvi; nagrade	<i>nije objavljeno</i>	<i>nije objavljeno</i>
HKZP	Odbor za zaštitu na radu	Kolektivni ugovor; redovne info kroz Intranet	Kroz sjednice ZNR-a i savjetovanja sa radnicima	Osnovni sistematski pregledi	Kroz sjednice ZNR-a; osposobljavanje za rad	Propisani liječnički pregledi za posebne uvjete rada	Zaštitna odjeća i obuća za posebne uvjete rada
Ericsson Nikola Tesla	Odbor za zaštitu na radu Povjerenici za ZNR	Kolektivni ugovor, Pravilnik o zaštiti na radu	Kroz sjenice ZNR-a	sistematski pregledi	Osposobljavanje za rad, povjerenicima tečajevi i edukacije	Kroz sjenice ZNR-a	Liječnik na radnom mjestu
INA	Odbor za zaštitu na radu, povjerenici za ZNR	Kolektivni ugovor	Projekt Ključni ciljevi i programi OR i ZZSO INA Grupe 2017. – 2020.	Sistematski pregledi i spec. pregledi, stalni kontakt sa liječnikom	Radničko vijeće	Medicinski odmor za psihičku i fizičku rehabilitaciju, vježbanje na radnom mjestu, sat bez računala	Sustav civilne zaštite; požari; 6 PVP
TNG	Odbor za zaštitu na radu	nije objavljeno	nije objavljeno	Sistematski pregledi, preventivne zdravstvene mjere	Obuka i predavanja, osposobljavanje	Dobrovoljni mirovinski fond	Kolektivno osiguranje od nezgode sa bolničkim danima
Podravka Grupa	Odbor za zaštitu na radu, Povjerenstvo za ZNR, sindikati	Kolektivni ugovor, Pravilnik o zaštiti na radu	Samostalna stručna služba za procjene zdravlja na radu, sjednice ZNR-a	nije objavljeno	Radničko vijeće	nije objavljeno	nije objavljeno
HT	Odbor ZNR	Kolektivni ugovor; Pravilnik o zaštiti na radu	Sjednice ZNR	Sistematski pregledi	nije objavljeno	Poslovno sportska događanja	nije objavljeno
Coca Cola HBC	Sustav zaštite na radu	nije objavljeno	nije objavljeno	nije objavljeno	Projekti sa provođenjem mjera za zaštitu; programi za pripravnike	Godišnje i tjedne kampanje o zaštiti zdravlja	nije objavljeno
FINA	Odbor za zaštitu na radu, sindikati	Kolektivni ugovor	Revizija procjene za svakog radnika	Sistematski pregledi	nije objavljeno	nije objavljeno/	Savjetovalište za pomoć i potporu radnicima
Kraš	Odbor za zaštitu na radu Povjerenici za ZNR	Kolektivni ugovor	Kroz sjednice ZNR-a	Sistematski i periodični specijalistički pregledi	Kroz sjednice ZNR-a; osposobljavanja	nije objavljeno	nije objavljeno
Pliva	Odbor za zaštitu na radu, Povjerenstvo za ZNR	Kolektivni ugovor, Pravilnik o zaštiti na radu	Unutarnji nadzori	Sistematski pregledi periodično	Osposobljavanje prema radnom mjestu, osposobljavanje od požara	nije objavljeno	Cijeljenje radnika
JGL	Odbor za zaštitu na radu, Zaštita od požara, sindikati	Kolektivni ugovor	Sjednice odbora ZNR	Sistematski pregledi, pregledi vida, savjetovanje i pokretanje komunikacije sa institucijama	Radničko vijeće, osposobljavanje	Sportske aktivnosti, darivanje krvi, smanjenje rada za računalom	Pomoć potrebitim radnicima na dugom bolovanju, dobrovoljno zdr. osiguranje

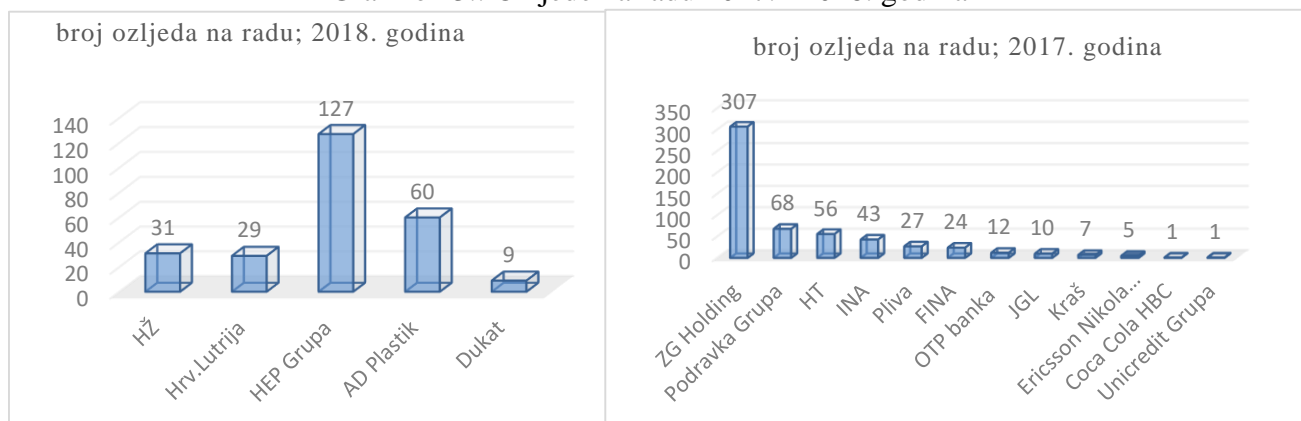
Izvor: vlastita obrada autorice; prema promatranim izvještajima

Tablica 40.: ZNR 2018.

2018.							
Organizacija	Odjel ZNR	Uredenost	Procjena rizika i opasnosti	Zdravstvena zaštita	Sudjelovanje i edukacija radnika	Prevenција problema	Zaštitne mjere
HEP Grupa	Odbor za ZNR ,povjerenik za ZNR	Kolektivni ugovor	nije objavljeno	nije objavljeno	nije objavljeno	nije objavljeno	nije objavljeno
AD Plastik	Odbor ZNR	Kolektivni ugovor, Politika zdravlja, zaštite i sigurnosti	sjednice ZNR; procjena radnog okoliša	zdravstveni pregledi specijalistički pregledi prije zapošljavanja i protekom roka	Radničko vijeće; osposobljavanje	posebno rukovanje opasnim tvarima, posebna zaštitna sredstva	sustav upravljanja zdravljem prema normi OHSAS 18001
Dukat	Odbor ZNR	Politika zdravlja, zaštite i sigurnosti, 12 Zlatnih pravila zaštite na radu	sjednice ZNR	cijepljenje protiv gripe	prijedlozi zaposlenika za poboljšanje rada i sigurnosti, obvezne edukacije	sport i rekreacija, izleti	nadzor osobne higijene i ispitivanje ključnošća
Končar	Odbor ZNR	Kolektivni ugovor	sjednice ZNR	sistematski pregledi	sudjelovanje u sindikatu	nije objavljeno	nije objavljeno
HŽ	Odjel ZNR	kolektivni ugovor; Pravilnik o zaštiti na radu; povjerenici	rizik u sigurnosti na radu uz koordinate sigurnosti na radu	nije objavljeno	osposobljavanje za siguran rad	nije objavljeno	nije objavljeno
Hrvatska Lutrija	Odbor ZNR	Kolektivni ugovor	sjednice ZNR-a, rizik od opasnosti na prodajnom mjestu	sistematski pregledi	Radničko vijeće; osposobljavanje i interne edukacije	unapređenje mentalnog zdravlja; protiv prekomjernog igranja	zaštita djelatnika na prodajnim mjestima

Izvor: vlastita obrada autorice; prema promatranim izvještajima

Grafikon 3.: Ozljeđe na radu 2017. i 2018. godina

Izvor: vlastita obrada autorice; prema promatranim izvještajima

GRI standard za obuku i obrazovanje podrazumijeva osposobljavanje za rad i obrazovanje zaposlenika u smislu veće efikasnosti i efektivnosti na radnom mjestu za veću kvalitetu rada i uspjeh organizacije. Promatrane organizacije prikazuju prosječno vrijeme u satima edukacija po zaposleniku ili novčani trošak istih.

Tablica 41.: Edukacije 2018. i 2017.

2018.				
Organizacija	Prosječan broj sati po zaposleniku	Ukupni sati provedeni na edukacijama	Trošak edukacija po zaposleniku	Broj zaposlenika na edukacijama
HŽ	18,06	/	/	667
Dukat	9,4	11.832	1.533 kn	940
AD Plastik	33,75	/	/	/
Hrvatska Lutrija	/	/	1.046 kn	657
HEP Grupa	/	/	1.278 kn	19,73%
Securitas	25,2	/	/	/
2017.				
Hrvatski Telekom	18	63.800	/	/
Coca Cola		5.485		
Podravka Grupa	15,30	/	/	/
HKZP	73	/	/	/
ZG Holding	10	111.214	/	/
Ericsson Nikola Tesla	43	72.500	/	91%
OTP Banka	/	11.337	/	/
INA	/	12.473	/	/
Pliva	44,5			
JGL			2.971 kn	320
FINA	/	33.920	/	604

Izvor: vlastita obrada autorice; prema promatranim izvještajima

S obzirom na edukacije koje su interne i/ili eksterne uz vanjske predavače ili zaposlenike, organizacije ih prikazuju kao radionice, treninge, osposobljavanja za rad, e-učenje, učenje kroz rješavanje problema i slično. Uz prikazane organizacije, ostale prikazuju opisno ove podatke. Adriatic Luxury Hotels organiziraju razne treninge za svoje zaposlenike za što bolje ophođenje sa gostima. Vetropack, UniCredit i Zagrebačka pivovara organiziraju interne edukacije ovisno o svojoj djelatnosti barem jednom godišnje za radnike u pogonima.⁶²

GRI standardi broj 405 opisuje različitosti i jednake mogućnosti za zaposlenike. U analizi izvještaja promatrana je jednakost između spolova u svezi sa plaćama i angažiranje zaposlenika u odborima i tijelima organizacija u pogledu donošenja poslovnih odluka. Organizacije navedeno potkrjepljuju postojanjem radničkih vijeća i imenovanim predstavnicima zaposlenika te dopuštanjem za udruživanjem kolektiva za skupove radnika i pravo ulaska u sindikate, ovisno o djelatnosti organizacija. Neke od tih organizacija su HŽ (Željeznički fond), INA, Hrvatska Lutrija, Hrvatski Telekom, Kraš, Dukat i AD Plastik.

⁶² Prema analiziranim izvještajima promatranih organizacija.

Što se tiče plaća, HEP Grupa jasno iskazuje razliku; muškarci imaju prosječnu plaću u iznosu od 5.438,26 kuna, a žene 5944,66 kuna s time da prosječna početna plaća iznosi za muškarce 3.564,25, a za žene 4.827,72 kuna.⁶³ Prosječna neto plaća u Fini iznosi 6.366,00 kuna i nije iskazana po spolovima.⁶⁴ Najniža bruto plaća u Hrvatskom Telekomu iznosila je 4.000,00 kuna te se na nju dodaju uvećanja plaće, a prosječna bruto plaća iznosila je 12.168,00 kuna. Prosječna plaća na menadžerskoj poziciji muškaraca iznosila je 31.693,00 kuna, a žena menadžerica 31.256,00 kuna. Ostali zaposlenici imali su niže bruto plaće; 11.008,00 kuna za muškarce i 10.820,00 kuna za ženske zaposlenike.⁶⁵ Dukat je prikazao napredovanje 289 zaposlenika.⁶⁶ Ostale organizacije opisno iskazuju prosječne plaće te ne prikazuju veliki nerazmjer između muškaraca i žena.

Što se tiče lokalne zajednice, GRI standard 413 opisuje utjecaj na lokalne zajednice, procjenom istoga i ostalim razvojnih programa. U sljedećoj tablici prikazano je navedeno.

Tablica 42.: Dobrobit lokalne zajednice

2018.	
Organizacija	Dobrobit lokalne zajednice
Dukat	Financijske donacije i u vlastitim proizvodima (domovi za stare i nemoćne osobe, zdravstvo, obrazovanje, kultura, sport), sponzorstva (klubovi, turniri, natjecanja, pučke kuhinje, socijalne samoposluge), Caritas i župe
HEP Grupa	U posljednjih 18 godina plasirano 77 milijuna kuna (udruge, ustanove i organizacije civilnog društva; donacija u razminiranju minskih polja u Sisačko-moslavačkoj županiji; ulaganje u kulturu i umjetnost; otpis dugova građanima
AD Plastik	Sponzorstva: konferencije i programi regionalnog razvoja, klub hokeja na ledu Medveščak, udruga studenata na FSB-u, donacije kulturno umjetničkim društvima, izložbe i udruge za djecu sa cerebralnom paralizom Rijeka, centar za rehabilitaciju Mir, KBC Split (klinika za očne bolesti), hrvatski klub Split, nezavisni sindikat ADP i rukometni klub Solin, skupljanje otpada
Hrvatska Lutrija	Volontersko pošumljavanje Dalmacije i Mosora Boranka, ukupne donacije u iznosu od 450.000,00 kn; humanitarni projekti i zaštita ljudskih prava, zaštita okoliša, obrazovanje, sport i kultura, donacija Crvenom križu od 140.000,00 kn, projekt promicanja šaha u osnovnim školama, suradnja sa PMF-om, FOI i FER-om
HŽ	Potpورا lokalnim kulturnim udrugama, potpora udruzi umirovljenicima u Osijeku promotivno-edukativna akcija za „Vlak je uvijek brži“ održana u Karlovcu, Dugoj Resi, Ogulinu, Zvečaju i Zagrebu te prijelazima Čulinec i Trnava i projekt „Stvaraj, ne uništavaj“, hrvatski željeznički muzej, stručna knjižnica za zaposlenike
2017.	
Hrvatski Telekom	EcoMobile-projekt elektroničke evidencije skupljanja i odvoza komunalnog otpada u Velikoj Gorici i Koprivnici, prvi digitalni muzej Artt.hr, interdisciplinarni laboratorij na Višnjaju (područja biologije, kemije i astrobiologija), pametne govornice u Zadru (besplatan WI-FI, parkirne karte za međugradski i gradski

⁶³ HEP Grupa Izvješće o održivosti za 2018. godinu, str.113.

⁶⁴ FINA, Godišnje izvješće o poslovanju Financijske agencije za 2017. godinu, Zagreb, 2018., str. 85.

⁶⁵ HT; Izvještaj o održivosti za 2017., Zagreb, 2019., str. 46.

⁶⁶ Dukat, Izvještaj o odgovornom poslovanju za 2018. godinu, Zagreb, ožujak 2019., str. 29.

	prijevoz), sporazum sa Sveučilištem u Dubrovniku, pametne autobusne stanice u Rijeci
Končar Grupa	Podrška sportskim klubovima; streljačko društvo Končar Zagreb, kanu i šah klub Končar, malonogometni turnir i dani otvorenih vrata, planinarska društva, podrška ženama oboljelim od malignih bolesti „Nisi sama-ideš s nama“, potpora Matici hrvatskoj, STEM edukacije
Coca Cola HBC	4.7 milijuna kuna ; Coca-Colina podrška mladima i osvjetljenja pješačkog mosta u Osijeku, Lijepa naša Sava i Pokret za radost; suradnja sa Crvenim križem i Crvenim polumjesecom; donacija u iznosu preko 17 milijuna američkih dolara u Hrvatsku i BiH uslijed poplava
Zagrebački Holding	Projekt Socijalni dućan s Gradskim društvom Crvenog križa Zagreb, novi autobusi specijalizirani za osobe sa invaliditetom, partnerstvo sa UNICEF-om, Kids takeover dan sa djecom na poslu, javno-zdravstvene akcije u sklopu projekta Ljekarnik izvan ljekarne, međunarodna izložba cvijeća Flora-art, kultura i urbani razvoj Zagreba,
Ericsson Nikola Tesla	Program Let's talk za studente u potrazi za radnim mjestom ili praksom u STEM području, program otvorenih vrata, poticaj nastavnim bazama Sveučilišta u Splitu, tečajevi za obrazovanje učitelja i nastavnika informatike u suradnji sa poduzećem Oracle, radionica za školarce u vezi informatičkih dostignuća, projekt Zajednički put (za starije osobe kod kuće), promoviranje servisa za skrb o djeci u Hrvatskoj i Makedoniji, razvoj asistenta za osobe sa poteškoćama u vida i motorike na sustavu Android, pomoći pučkim kuhinjama, doniranje polovnog uredskog namještaja, ekološka akcija čišćenja mora kod otoka Prvića
OTP Banka	Donacije oko 4 milijuna kuna za školovanje djece te 500.000 kuna za studente, donacija hrvatskom klubu iz Slatine, udruzi Krka za eko kućice knjiga i dramskom studiju slijepih i slabovidnih Novi život iz Zagreba, suradnja u organizaciji ljetnih kazališnih festivala (Dubrovačke ljetne igre 360.000,00 kuna), sportsko-edukativni projekt Aktivna Hrvatska
INA	Projekt Zeleni pojas (pošumljavanje, obrazovanje o ekologiji, uređenje okoliša, čišćenje voda i obalnih područja, jezera, rijeka i slične aktivnosti), projekt SpajaLICA (upravljanje nekretninama, platforma besplatnog znanja dostupno i nevladinim udrugama), donacije bolnicama u Slavenskom brodu, Gornjoj Bistri, Rijeci, Sisku, Osijeku (pedijatrijski odjel) i Zagrebu , pokloni za djecu iz domova diljem Hrvatske, humanitarni Božićni sajam, korporativno volontiranje
Kraš Grupa	Stručne prakse i posjeti, razvoj ekologije kroz ekopark Kraš u općini Pisarovina, Kraševa slatka bajka; adventska radionica za djecu, sponzorstva na Dubrovačkim ljetnim igrama, Sinjskoj alci, izgradnja broda u Vukovaru za turističke izlete na Dunavu, promocija kulture i mladih umjetnika, potpore udrugama i projektima
Pliva	Davanje lijekova za potrebite, program za poboljšanje bolesnika sa multiplom sklerozu, donacija uređaja Hrvatskom torakalnom društvu i Hrvatskom respiratornom društvu, javno zdravstvena akcija Volim hodanje, prvi hrvatski muzej medicine i farmacije, plivanje za najmlađe za skupljanje donacije dječjih SOS sela, donacije informatičke opreme osnovnoj školi V. Preloga, volontiranje za informatiku zaposlenika u Hrv. Kostajnici za Kestenijadu 2017., akcije protiv bolesti pluća, edukativni panel majčinstvo nakon 35. godine
FINA	Humanitarna akcija zaposlenika, donacije pučkoj kuhinji i psihijatrijskoj bolnici za djecu i mladež, donacija informatičke opreme iz udomiteljskih obitelji na području grada Zagreba i Krapinsko-zagorske županije, edukacije za vanjske korisnike i članove HGK, sporazumi sa Tehničkim veleučilištem u Zagrebu, FER-om u Osijeku, dodjela stipendija sedmero studenata sa fakulteta informatičkih usmjerenja iz Zagreba, Splita i Osijeka i stručna praksa uz mogućnost zapošljavanja

Izvor: vlastita obrada autorice prema promatranim izvještajima

Kroz GRI standarde 416 promatrane su stavke procjene utjecaja proizvoda i usluga na kupce koje iste konzumiraju ovisno o proizvodima promatranih poslovnih subjekata.

Tablica 43.: Utjecaj proizvoda i usluga

<i>2018.</i>		
Organizacija	Utjecaj proizvoda i usluga na kupce	Negativan utjecaj na zdravlje kupaca
Vetropack	Zaštita osobnih podataka potrošača	Nisu zabilježene
HEP Grupa	Bolja komunikacija sa kupcima putem e-pošte i besplatnog info telefona, promjena izgleda računa; provjera točnosti obračunatih troškova i mogućih dugova krajnjih kupaca	Nisu zabilježene
AD Plastik	Redovite godišnje kontrole pri izradi proizvoda za interijer vozila bez štetnih sastojaka, a da udovoljavaju regulativi brzini gorenja (<80 mm/min) i rizika pojave mirisa, kontrola podataka šarže; Apex bar-kod sustav	Nisu zabilježene
Dukat	potrošački telefon, komunikacija putem društvenih mreža, senzorska ocjena proizvoda od strane vanjskih suradnika	30,9 % reklamacija uz procjenu prodajnog predstavnika ili zamjenu proizvoda
Securitas	Poštivanje podataka i fer odnosi sa klijentima, poštujući njihovu privatnost i sigurnost uz istovremenu sigurnost zaposlenika i legalno provođenje	Nisu zabilježene
Hrvatska Lutrija	Suzbijanje kockanja kao ovisnosti u odraslih osoba i zabrana prodaje maloljetnim osobama, kampanje protiv prekomijerenog igranja igara na sreću	Nisu zabilježene
Končar Grupa	Sigurnost prijevoza putnika novoprodučenih vlakova i tramvaja uz razvijenu ekološku komponentu, nadzor kvalitete svakog pojedinog dijela proizvodnje	Nisu zabilježene
HŽ	Izrada Izvješća o mreži kao temelj osnovnih informacija, tiskanje voznih redova, Izvješće o sigurnosti	11 neurednosti željezničkih prijevoznika značajnih za sigurnost; otklonjene; poboljšanje nadzora i upravljanja sigurnosti
<i>2017.</i>		
Hrvatski Telekom	Smanjenje energetske potrebe, kontrola elektromagnetskih polja uređaja, ali i postaja	Nisu zabilježene
Zagrebački Holding	Dugovanje i nejasnoće oko računa, servisne informacije i sanacija infrastrukturnih oštećenja, nezadovoljstvo pruženom uslugom; komunikacija sa korisnicima putem e-pošte i pozivnog centra, Centra za informiranje kupaca, on-line servisi i na šalterima podružnica	Reklamacije: Zagreb parking 374 i Vodoopskrba i odvodnja 112, većinom na kvalitetu usluga i
Coca Cola HBC	Podrijetlo sastojaka, ambalaže, sastava proizvoda; zaštita podataka potrošača	Nisu zabilježene
INA	Situacije poput poskliznuća na led i izlivanje goriva	Šest sporova od strane kupaca - u tijeku, od kojih su dva radi izгона životinja uslijed seizmičkih ispitivanja, a jedan zbog puknuća plinovoda oštećenjem vodovodne cijevi u vlasništvu INE
JGL	Utjecaj na zdravlje pacijenata neispravnim lijekovima – ispitivanje i kontrola provedbe zahtjeva ISO normi te regulatorne i zahtjeve struke	Nisu zabilježene
Pliva	Nedostatnost/nepravovremeno slanje lijekova pacijentima, nedovoljna kvaliteta proizvoda – predlaganje interventnog prijevoza, zamjene lijekova ili izbacivanje iz asortimana	Nisu zabilježene
FINA	Zaštita podataka korisnika usluga	Nisu zabilježene

OTP Banka	Zaštita podataka korisnika bankarskih usluga i transfera među poslovnim subjektima	Nisu zabilježene
Podravka Grupa	Nutritivne vrijednosti hrane, velike količine šećera i soli – smanjenje količina prilikom proizvodnje i kontrole i vanjski auditi tijekom proizvodnje	Nisu zabilježene

Izvor: vlastita obrada autorice; prema promatranim izvještajima

Svaki navedeni poslovni subjekt vrši neku vrstu prikupljanja informacija od strane korisnika. Najčešće se radi o provođenju javnih anketa; često putem Internet kanala (vlastitih Internet stranica ili društvenih mreža i e-pošte) ili osobno (na prodajnom mjestu, šalteru). Mišljenje korisnika proizvoda i usluga vrlo je važno jer pokazuje zadovoljstvo konzumacije istih, a uvelike pomaže u suzbijanju nedostataka poslovanja, odnosno u kontinuiranom poboljšanju poslovanja.

7. ZAKLJUČAK

U današnjem poslovnom svijetu brzog kolanja informacija i tehnologije te velikog broja dobro informatički potkovanih i visoko obrazovanih zaposlenika i lokalne zajednice općenito, poduzetnicima je nametnuto održavanje društveno-odgovornog poslovanja. Takvim poslovanjem podrazumijeva se briga o zaposlenicima, okolišu i društvu sa istovremenim poštivanjem zakonskih regulativa i propisa. Sukladno tome, definiraju se ekonomska, okolišna i društvena dimenzija ili kategorije poslovanja. Uz prethodnu obvezu predavanja financijskih izvještaja, a prema Direktivama Europske unije i Zakonu o računovodstvu veliki poduzetnici i subjekti od javnog interesa u obvezi su izraditi i prikazati nefinancijski izvještaj na transparentan način uz predaju izvješća o poslovanju. Nefinancijskim izvještajem poduzetnik dokazuje da ispunjava sve kategorije poslovanja održivog razvoja i DOP-a.

Razvojem nefinancijskog izvještavanja krajem 20. stoljeća definirane su GRI smjernice za izvještavanje o održivosti koje uvelike pomažu poduzetnicima pri sastavljanju izvještaja. U Hrvatskoj, Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj (HRPSOR) potiče poslovne subjekte na sastavljanje izvještaja radi postizanja dobre poslovne prakse i prikaza uspješnog poslovanja.

Praktičnim dijelom rada prikazana je poslovna praksa najuspješnijih poslovnih subjekata u Hrvatskoj. Promatrani poslovni subjekti ispunjavaju većinu GRI smjernica za izvještavanje o održivosti ovisno o djelatnostima i poslovnim aktivnostima. Na temelju izvještaja, poslovni subjekti najčešće istaknu brigu za zaposlenike kroz ostvarenje njihovih materijalnih prava i ostale beneficije koje se ostvaruju sklapanjem radnog odnosa te brigu o okolišu kroz navode o smanjenju prikazanih energetske, materijalne potrebe i iskazivanja količina otpada i njegovo saniranje. Također, posebno se ističu aktivnosti i organiziranje raznih događaja povoljnih za ostvarenje dobrobiti zajednice u kojima organizacije ostvaruju svoje poslovanje. Što se tiče ekonomske dimenzije poslovanja, najčešće se napominje ispravno provođenje računovodstvenih standarda i poštivanje zakonskih regulativa uz opise praksa nabave, borbe protiv korupcije i odabira dobavljača.

Može se zaključiti da se plasiranjem nefinancijskog izvještaja pozitivno utječe na interno i eksterno poslovanje organizacije. Prikazom uspješnog poslovanja uz brigu o kadrovima i okolišu stvara se veći ugled organizacije uz istovremeno informiranje dionika i poštivanje ekonomske dimenzije poslovanja.

POPIS LITERATURE

Stručna literatura

1. Bačun D., Matešić M., Omazić M.A.: Leksikon održivog razvoja, Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj, Zagreb, 2012.
2. Global Reporting Initiative: G4 Smjernice za izvještavanje o održivosti; Načela izvještavanja i standardni podaci
3. Hrvatska gospodarska komora, Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj: Indeks DOP-a Društveno odgovorno poslovanje, 10 godina provedbe projekta
4. Hrvatska udruga poslodavaca: Priručnik za organizacije poslodavaca; Društveno odgovorno poslovanje za sve (DOP za sve), Zagreb, travanj 2014.
5. Jalšenjak B., Krkač K.: Poslovna etika, korporacijska društvena odgovornost i održivost, 2. prepravljeno i prošireno izdanje, MATE marketing tehnologija, Zagrebačka škola ekonomije i menadžmenta Zagreb, 2016.
6. Međunarodna organizacija za normizaciju, HZN: Otkrijte Normu 26000, ISO.org., 2014.
7. Wasserbauer B.: Osnove ekonomije, 3. dopunjeno izdanje, Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, 2010.
8. Young, Stephen B.: Moralni kapitalizam II., načela društveno odgovornog poslovanja za 21. stoljeće, Biblioteka Kaleidoskop, Zagreb, 2014.

Internet stranice:

1. Emas portal: emas.azo.hr (07.08.2019.)
2. Global Reporting Initiative (GRI), Empowering sustainable decisions, www.globalreporting.org (29.12.2019.)
3. GRI Empowering Sustainable Decisions: www.globalreporting.org (22.10.2019.)
4. Hrvatska enciklopedija: www.enciklopedija.hr (04.11.2019.)
5. Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj (HRPSOR), www.hrpsor.hr (22.10.2019.)
6. Hrvatska udruga poslodavaca: www.hup.hr (07.08.2019.)
7. Hrvatski zavod za norme, www.hzn.hr (29.12.2019.)
8. International Integrated Reporting Council (IIRC), www.iasplus.com (29.12.2019.)
9. Sveučilište u Splitu; www.unist.hr, radni materijali (04.11.2019.)
10. The International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI), www.environmental-auditing.org (29.12.2019.)
11. United Nations Global Compact (www.unglobalcompact.org), 07.08.2019.

12. World Business Council for Sustainable Development (WBCSD), Sustainable development reporting: Striking the balance, 2002, str. 7, www.wbcsd.org (29.12.2019.)

Članci i publikacije:

1. CSR Europe 2020, GRI Empowering Sustainable Decisions in collaboration with Accountancy Europe: Member State Implementation of Directive 2014/95/EU, www.globalreporting.org
2. Krivačić, D., Korporativno izvještavanje o održivosti: put ka unapređenju korporativne društvene odgovornosti, Accounting and Management - A&M, 16th International Scientific and Professional Conference, Primošten, 2015., Zbornik radova, prema Direktivi 2014/95/EU i Direktivi 2013/34/EU
3. Krivačić, D., Antunović, M., Nefinancijsko izvještavanje: Novi izazov za korporativne računovodstvene sustave, Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku, God. 12, Br. 3-4, 2018.
4. Krivačić D., Dupin J.: Zdravlje i sigurnost na radu; Standard nefinancijskog izvještavanja, VII. međunarodni stručno-znanstveni skup ZAŠTITA NA RADU i ZAŠTITA ZDRAVLJA 12.-15. IX. 2018. Zadar, Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, 2018.
5. Lider Media: The best 500; 500 najboljih, 500 najvećih stvaratelja nove vrijednosti u Hrvatskoj, 28. rujna 2018., Zagreb, 2018.
6. Nelson M.: Is your non financial performance revealing the true value of your business to investors?; www.integratedreporting.org
7. Vukić, N., Izvještavanje o nefinancijskim informacijama prema novom Zakonu o računovodstvu i Direktivi 2014/95/EU, RRIF, prosinac 2015.

Nefinancijski izvještaji:

1. AD Plastik, Integrirani godišnji izvještaj za 2018. godinu, 2019.
2. Coca Cola HBC Hrvatska; Izvješće o održivom poslovanju za 2017. godinu, 2019.
3. Dukat, Izvještaj o odgovornom poslovanju za 2018., Zagreb, ožujak 2019.
4. DS Smith; Annual Report and accounts 2019. The Power of Less, London
5. Ericsson Nikola Tesla Grupa: Nefinancijski izvještaj 2017., str. 81.
6. HEP Grupa Izvješće o održivosti za 2018.godinu,
7. HŽ Infrastruktura: Izvješće o održivosti, 2019.
8. INA: Godišnje izvješće 2017., Financijski, društveni i okolišni aspekti poslovanja, Zagreb, travanj 2018.
9. FINA, Godišnje izvješće o poslovanju Financijske agencije za 2017. godinu, Zagreb, 2018.
10. Grupa Podravka, Izvještaj o održivom razvoju, godišnji izvještaj za 2017.godinu, 2018.

11. Grupa Teva; Pliva Hrvatska d.o.o.; Izvješće o održivom razvoju 2016./2017., Zagreb,
12. Grupa Zagrebački Holding; Izvještaj o održivosti za 2017. godinu, Zagreb, 2018.
13. Hrvatska kontrola zračne plovidbe; Izvješće o održivosti 2017., Zagreb, 2017.
14. Hrvatski Telekom, Izvještaj o održivosti 2017.,
15. JGL; IOR za 2017. godinu, Rijeka, 2018.
16. Končar, Izvješće o društveno odgovornom poslovanju, Zagreb, 2018.
17. Kraš d.d.; Godišnje izvješće o stanju i poslovanju Kraš grupe u 2017. godini., Zagreb, 2017.
18. OTP banka; Izvještaj o održivosti 2016./2017., Zadar
19. Securitas; Leading the security industry through innovation, Annual and Sustainability Report 2017., 2018.
20. TNG Tankerska Next Generation, Godišnje izvješće za 2018. godinu, Zadar, travanj, 2019.
21. UniCredit: Integrated Report 2017., Banking that matters, Milano, 2018.
22. Vetropack; Sustainability Report 2018., VetropackHolding Ltd, Bülach , 2019.
23. Viktor Lenac: Tromjesečno međuizvješće brodogradilišta Viktor Lenac 01.01.-31.03.2018., Rijeka, 2018.

Zakoni i Direktive:

1. Direktiva 2013/34/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013., obilježja godišnjih financijskih izvještaja, konsolidirane financijske izvještaje i povezane izvještaje za određene vrste poduzeća, o izmjeni Direktive 2006/43/EZ Europskog Parlamenta i Vijeća i o stavljanju izvan snage direktiva Vijeća 78/660/EEZ i 83/349/EEZ Službeni list Europske unije, L 182/19, 29.06.2013.
2. Direktiva 2014/95/EU Europskog Parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2014. o izmjeni Direktive 2013/34/EU u pogledu objavljivanja nefinancijskih informacija i informacija o raznolikosti određenih velikih poduzeća i grupa Službeni list EU, 15.11.2014.
3. Zakon o računovodstvu, NN 78/15, 134/15, 120/16, 116/18

POPIS TABLICA

Tablica 1.: Razine DOP-a.....	3
Tablica 2: Vrste izvještaja.....	4
Tablica 3.: Obveznici sastavljanja i objavljivanja nefinancijskih izvještaja.....	12
Tablica 4.: Deset načela Globalnog sporazuma UN-a.....	16
Tablica 5.: Tripartitna deklaracija.....	20
Tablica 6.: Ekonomski učinak.....	29
Tablica 7.: Prisutnost na tržištu, praksa nabave.....	30
Tablica 8.: Neizravni ekonomski utjecaji.....	30
Tablica 9.: Materijali.....	31
Tablica 10.: Voda.....	31
Tablica 11.: Biološka raznolikost.....	31
Tablica 12.: Emisije.....	32
Tablica 13.: Otpad i otpadne vode.....	32
Tablica 14.: Proizvodi i usluge.....	33
Tablica 15.: Pridržavanje propisa i prijevoz.....	33
Tablica 16.: Opće procjene i procjene dobavljača, rješavanje sporova.....	33
Tablica 17.: Zapošljavanje, odnosi zaposlenika i menadžera.....	34
Tablica 18.: Obuka i obrazovanje.....	34
Tablica 19.: Sporovi u vezi radnih odnosa, jednakost naknada između žena i muškaraca.....	35
Tablica 20.: Zdravlje i sigurnost na radnom mjestu.....	35
Tablica 21.: Procjena dobavljača u vezi radnih odnosa.....	35
Tablica 22.: Ulaganja.....	36
Tablica 23.: Procjena, rješavanje sporova.....	36
Tablica 24.: Nediskriminacija, slobodno udruživanje, dječji rad.....	37
Tablica 25.: Prisilni rad, sigurnosne prakse, prava stanovništva.....	37
Tablica 26.: Procjena dobavljača.....	37
Tablica 27.: Borba protiv korupcije.....	38
Tablica 28.: Lokalna zajednica.....	38
Tablica 29.: Sporovi u vezi kršenja slobodnog ponašanja i javnih politika.....	39
Tablica 30.: Označavanje proizvoda i usluga.....	39
Tablica 31.: Zdravlje i sigurnost kupaca.....	40
Tablica 32.: Marketinške informacije.....	40

Tablica 33.: Privatnost kupaca i pridržavanje propisa.....	40
Tablica 34.: Metodologija istraživanja.....	43
Tablica 35.: Popis poslovnih subjekata.....	44
Tablica 36.: Otpad.....	61
Tablica 37.: Kriterij okoliša za dobavljače.....	63
Tablica 38.: Novozaposleni radnici.....	63
Tablica 39.: ZNR 2017.....	65
Tablica 40.: ZNR 2018.....	66
Tablica 41.: Edukacije 2018. i 2017.....	67
Tablica 42.: Dobrobit lokalne zajednice.....	68
Tablica 43.: Utjecaj proizvoda i usluga.....	70

POPIS SLIKA

Slika 1.: Razvoj nefinancijskog izvještavanja.....	6
Slika 2.: ISO 26000.....	19
Slika 3.: GRI standardi.....	21
Slika 4.: Prikaz GRI smjernica.....	25
Slika 5.: Kronološki prikaz Indeksa DOP-a u Hrvatskoj.....	42
Slika 6.: HŽ.....	45
Slika 7.: Zagrebački Holding	45
Slika 8.: HKZP.....	46
Slika 9.: HT.....	47
Slika 10.: OTP Banka.....	48
Slika 11.: UniCredit Grupa.....	48
Slika 12.: FINA.....	49
Slika 13.: Vetropack.....	49
Slika 14.: DS Smith.....	50
Slika 15.: AD Plastik.....	50
Slika 16.: Končar.....	51
Slika 17.: INA.....	52
Slika 18.: INA emisije.....	53
Slika 19.: HEP Grupa.....	53
Slika 20.: HEP Grupa emisije.....	54
Slika 21.: Dukat.....	55
Slika 22.: Podravka Grupa.....	56
Slika 23.: Coca Cola HBC.....	57
Slika 24.: Kraš.....	58
Slika 25.: JGL.....	59
Slika 26.: Pliva.....	60
Slika 27.: Ericsson Nikola Tesla.....	60
Slika 28.: Securitas emisije.....	61

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1.: Opisi.....	28
Grafikon 2.: Roditeljski dopust.....	64
Grafikon 3.: Ozljede na radu 2017. i 2018. godina.....	66